

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

392
 PASSIO SANCTORVM MARTYRVVM SPEVSIP-
 PI, ELEVSIPPI ET MELEVSIPPI: SED IN GRA-
 tiam Lectoris passim stylo mutato.
 PROLOGVS VVARIHARII.

Cerannius
 Parisiensis
 Episcopus
 circa annu
 Christi 600

Ancto & à me pontificali apice praeferendo Cerannio papa, Vuaribarius.
 Praecipuis beatissimorum personis episcoporum assidue coaequari meritis
 non desistis in omni conuersatione sacerdotij, sancta quotidie exornari re-
 ligione festinans, diuinarum scripturarum legendi studio vniuersa dogma-
 ta peragrasti. Nunc sanctorum martyrum gesta, ad laudis tuae cumulum,
 pro amore religionis congregare in vrbe Parisiaca deuotus intendis. Vnde sancto Eusebio
 Cesarensi in emulationis studio coequandus es, & pari gloria dono perpetualliter memo-
 randus. Da veniam nostrae imperitiae, quoniam te laudare tantum non sufficimus, quantum
 es cordis facundia succurrente praefendus. Gesta sanctorum geminorum, qui in suburbio
 Lingonica ciuitatis adepti sunt consummationem martyrij, vel beatissimi Desi-
 dery martyris & Antistitis ipsius ciuitatis sicut deuotionis studio imperastis, ita dese-
 rantissimae famulationis obedientia descripsisse cognoscatis.

PASSIO PER NEONEM PRIMVM
 CONSCRIPTA.

IANVAR. 17.

Tergemini
 fratres,

S. Polycar-
 pus mittit
 suos ad di-
 uersa loca.

Loriosa martyrum certamina studiosius referare Christo
 auctore cōpellimur, pro cuius fidei amore suscepta fuisse
 proculdubio confitemur. Igitur sancti tergemini fratres,
 Speusippus, Eleusippus & Meleusippus cū quātis ad marty-
 rij dignitatē premijs peruenerint, explicare potius, quā
 silentio praeterire, rectae rationi consentaneum est. Admi-
 randum satis id est, & ad Dei omnipotentis praedestinatio-
 nem multipliciter referendum. Ergo huius rei ordinē pro-
 sequentes, & gratiarum largitoris beneficia accuratē pen-
 santes, rem totā à principio explicemus. Itaq; sanctus Poly-
 carpus Smyrncorum urbis antistes, doctrina beatissimi Io-
 hannis Apostoli & Euangelistae perfectē instructus, spiritu sancto repletus, fidei ducatu
 cupiens Christi militiam amplificare, per diuersas mūdi partes suos dimisit discipulos,
 Verbum Domini Iesu Christi gentibus cum fiducia praedicaturos.

Benè precat
 ad Gallias
 euntibus.

Audiens itaq; crudelissimam denuò suscitatae persecutionē, & principem succes-
 sisse in regno, qui in Galliarum prouincijs coram se suisq; praesidibus Christianos diuersis
 interimeret supplicijs, generali etiam proposito apud omnes de illis trucidandis edic-
 to: beatissimus Polycarpus sanctos Dei sacerdotes, Andochium & Benignū, & Thy-
 sum diaconum illuc praedicationis studio destinauit, viros scilicet virtutibus praestantissi-
 mos, in Dei amore diffusos, ad certaminis agones festinos, ad suscipiendos pro Christi
 amore citinorum labores omninò deuotos, ad pericula maris aequanda non tardos, per-
 egrinationes cupidè amplectentes, parentes pro religione Christi libenti animo relin-
 quentes, poenarum supplicia vel beatae mortis passiones experentes potius quā timen-
 tes. Qui viri tres obedientes sanctis monitis, nauiculam ascendunt, sanctusque san-
 ctis valedicens Polycarpus, haec eis mandata dedit: Ite, inquit, viri fortes, in fortitudine
 Christi fortiter dimicantes: per sanctam Christi cōfessionem plures commilitones ac-
 quirite, cum quibus de victoria triumphantes, nomen & dignitatis gloriam possitis ad-
 pisci sempiternam. Fructus laboris vestri multiplici opulentia cumulentur, iustorum
 paradisi sedes per vos de sanctarum animarum acquisitione eximie letentur. His & alijs
 multis eos prosequitur sanctus Polycarpus orationibus.

Illi verò nauigantes feliciter, gubernatione diuina ad Massiliensium litora celerius
 peruenerunt. Egressique ad terras, DE I angelo praecedente, prosperum iter agen-
 tes, * Eduam ciuitatem ingrediuntur: ibique DE I prouisione reperto Fausto, no-
 bilissimae familiae viro, senatoria dignitate conspicuo, & praetorianis fascibus subli-
 mi,

mi, gratissimè ab eodem hospio sunt recepti. Quos cum perdidicisset esse presbyteros, suppliciter postulauit, vt amicos vel familiam suam per ablutionem baptismatis efficerent Christianam. Ille autem propter imminentem persecutionem Christum colebat occultè. Obrulit verò etiam & filium suum Symphorianum adolescentem, sanctorum predicationibus diuinâq; prædestinatione successuris temporibus præclarum martyrem futurum: sanctorumque eum tradens manibus, vt à sancto Benigno baptizaretur, atque de sacro fontis lauacro à sancto susciperetur Andochio, attentius deprecatus est. Illi verò opus, ad quod venerant, alacriter peragentes, & tanti viri obtemperantes pre-

Baptizatur
quid à S.
Benigno.

cius, per baptismi gratiam voluntatis suæ desiderio in omnibus satisfecerunt. Post hæc cum idem Faustus causam aduentus eorum ex mutua cum illis collatione diligentius explorasset, sororem nepotesque eius in memoriam pietas diuina reduxit, aitque ad illos: Est mihi germana soror, nomine Leonilla, illustris matrona, cuius vrbs Lingonicæ, cui sunt nepotes ex filio tergemini fratres, vno partu simul editi, literis liberalibus eruditi, paterna tamen traditione adhuc gentili errore viuentes, quos desiderat Christi militiæ mancipare. Subuenite, sanctissimi sacerdotes, eius deuotioni, & nobilissimam nobilitate familiam, vt cœpistis.

His dictis, sancti viri rem, cuius causa eò venerant, attentius pertractantes, inter se pariter constituunt, vt sanctus Benignus ad territorium Lingonicum illustrandum ex Dei sententiâ properaret: sancti verò Andochius & Thyrsus in Augustudunensi villa plurimos suis diuinis predicationibus ad religionem Christianam traducetes, non post multum spatium sub Aureliano principe felici sunt martyrio coronati. Sancti autem Benignum iam dictus Faustus sorori suæ pro munere diuino, sicut erat, transmisit, quæ eum velut manna de cælo descendens, cum omni veneratione suscepit. Eodem die memorati nepotes eius in agro, cui Pasmaus nomen est, ad simulacrum deæ Nemesis ritu solito prophana sacrificia offerebant, & de superstitiosis libaminibus auis suæ reliquias referuauerant. Quam inuitantes ad conuiuium, seruata protulerunt. Illa verò omnia proiciens canibus, respuit tanquam sterces.

Tunc accedens ad eos, coram S. Benigno, talia cœpit verba proferre: Charissimi nepotes, cognoscite Dominum nostrum Iesum Christum, Deum verum & viuum esse, cui angeli & omnis creatura iustam exhibent seruitutem, qui mundum omnem constituit, omnemque rerum materiam libratâ subita verbi dispositione cōposuit, cæli altitudinem eadem inlitione extendit, terrarum spatia dilatauit, immensum abyssi pelagus congregari, & litoribus coarctari firma sententiâ ordinauit: pinxit cælum stellis, & duo luminaria præcipua constituens, vt omnia ab ipso facta, sua vicissitudine exornarent, vestitaque lumine cuncta detegerent, omnino decreuit. Mare omne piscium habitationi concessit: diuersis arboribus & herbis tellurem omnem vestiuit, cunctaque orbis animantia, qualiacunque demum ea sunt, sua volūtate creauit, postremo hominem ad imaginem & similitudinē suā formare dignatus est: quæ ad hoc sapientiæ, sciētiæ & intelligētiæ singulari dono locupletauit, vt tam immensæ fabricæ Dominum, omniaque quæ patrauit, diligentius perquirat: nō per ignorantiæ desidiâ postponat authorē: vt discernat bonum à malo: vt simulacra hominum manibus facta ex diuersis metallis, sensu carentia, & omni vitali spiramine destituta, ad homines fallēdos diabolica adinuentione efficta, nō solum nullo venerationis studio colat, verum etiā ceu immunda & omni abusione despecta defugiat. Illius enim peruersa adinuentione in hoc mūdo idola figurauit, qui Adā primum hominē in paradiso constitutum, per præuaricationē decepit. Derelinquite ergo, dulcissimi nepotes, omnia

Leonillæ ad
suos nepotes
oratio.

idola demonibus cōsecrata, & creatorē omnium rerum Dominum nostrum Iesum Christum, sine vlla ambiguitate cōfitemini. Hūc virum sanctum Benignum, quæ stantē corā vobis cernitis, de lōgiqua regione ad vos pietatē diuina fuisse credite trāsmisum. Attēdite ad verba oris eius. Dei enim sunt præcepta, quæ de ipsius ore procedunt. Discite ab eo sanctam doctrinā, plūs omni munere copiosam, & vestræ saluti præ omnibus opportunam. Dum hæc saluberrima monita cum sancto Benigno beata Leonilla suis nepotibus predicaret, & in corda eorum iam inspirata gratia diuinitus conualesceret, miro pariter adstitērunt stupore defixi: & se inuicem intuentes, considerantesque, omnia, quæ eis dicta fuerāt, cōuersi ad auiam suā, vna voce dixerūt: Quarē tantā & tam præcipuam rem tantū tectam silentio tenuisti? Cur nobis veritatis viā & lumen præclarum tantis temporibus occultasti? Quibus illa blando sermone respondens, eleuansque oculos, & manus

Hinc perspicuū fit,
de quibus
simulacris
loquatur.

ad

ad cælum expandens, Deoque gratias agens, ait: Filius meus, pater vester, in tanta cordis perseverauit duritia, in tartaream iam sedem demersus, scelerum obumbratus caligine, omnis expers sapientiæ & intellectus, cæcatus peruersitatis consilio, vt Christum Deum nec crediderit, nec vnquam voluerit confiteri. Quid ergo prodesse illi poterat sermo diuinus, cuius interiora cordis incredulitatis malitia adintegrum possidebat, quique lumen verum, circumseptus idolorum caligine, videre nõ poterat? Ipse verò me fecit hætenus intra taciturnitatis silentium contineri, dum timui, nè sua inimica suasio faceret vos à recto tramite perpetuò deuiare. Voluntate autè Dei eo deficiente, omnia impedimèta sublata sunt. Ecce nunc tempus acceptabile. Aperite oculos cordis & corporis, cælum potiùs intuentes: idolorum inimicam vestræ saluti culturam, Domini nostri Iesu Christi repleti gratia, ab animis vestris radicatus extirpate, vt possitis ad æterna gaudia peruenire. Post hæc cum & alia multa Leonilla cum sancto Benigno nepotibus suis narrasset, vt credulitatis indicia diuina pietas in eisdem patefaceret, visiones, quas nõ de præterita viderant, in memoriam reuocârunt.

Visio Speusippi.

Primus Speusippus visionem suam narrauit, dicēs: Videbam me in sinum auia: meæ receptum, mammillæ suæ plenitudine, lactis abundantia satiari, quæ compellebat me etiam suis monitis, dicēs: Speusippe, bibe lac salutiferum magis, vt plùs bibendo, meliùs possis summa virtutis cõstantia, in certamine positus cõtra aduersarios gloriosam promereri victoriam. Finita primæ visionis sententiã, Eleusippus ait: Credite & me huiusmodi visionem vidisse. Vidi in cælo super sedem magnam sedentem, quasi ex electo & gemmis, maiestatis potentia radiantem: cuius splendor immensus meum obumbrabat adspicium, & ob stuporem nimium pauor cordis mei teruit intellectum. Tunc vultu sereno me vocans ad se, ait: Noli timere. coronam victoriæ promeraberis. Tertio loco

Item Eleusippi.

Meleusippus visionem suam exposuit. Vidi & ego, nescio quem, regem magnum, satis singularia sceptrã tenentem, qui nos tres pariter ad suam militiam prouocabat, præclaris baltæis accingebat, magno nos precio à captiuitatis vinculis redimebat, perpetua libertatis nostræ præmia literis aureis scribebat, donis nos indeficientibus simul remunerabat. Super his ad me exhortandum addidit, dicens: Meleusippe, vos tres fratres in meo palatio collocare decreui, & æternis præmijs pariter coronare. Auia vestra perpetim diebus ac noctibus pro vestra salute supplices preces effundit, vt recto tramite gradientes, liberati de tenebrosa caligine, verum lumen contemplari possitis, & de condemnatione mortis, ad vitam perueniatis perpetuam. Hæc & alia plurima adhortationũ verba mihi rex, quem dixi, narrauit in visu. O quàm admiranda, quàm cõcordantia & vnus rei indicia designata, vel sempiterna memoria retinenda. In noctis tenebris adhuc positi, illuminati iam prædestinatione, ex pari gratia sancti gemini videre meruerunt visiones. His tribus pueris obtentu auia: antè est Trinitas reuelata per gratiam, quàm plenam Christi perciperent disciplinam.

Item Meleusippi.

Viderunt, obumbratis ex parte oculis, priùs Dominum Deum, quàm per oris confessionem plenius cognoscerent Saluatorem. Penfantes denique sancti tergemini intra se de concordia visionum, prædicationibus sancti Benigni, ac beata Leonilla orationibus incessanter instructi, cogitabant attentius, quid agere curarent: desiderantes, vt dextera nube caliginis, putum claritatis lumen in visu lucidiùs visibiliter contemplarentur, & Deum viuum & verum sine vlla ambiguitate cognoscerent. Tunc dixerunt ad auiam suam: Indica nobis quid faciamus, vt prædicatione vestra, omnibus erroribus effugatis, nostram possit proficere ad salutem. His dictis, cum sancto Benigno beata Leonilla exultans de sancta confessione nepotum suorum, & Deo gratias agens, dixit ad eos vnã cum sancto Benigno: Custodite omnia mandata diuina, & regem regum Christum Deum esse sine dubio credite: separati à nefandis idolis, vosmetipsos creatori vestro Deo offerete. Docuit autem eos sanctus Benignus omnem sanctam doctrinam, & vt perfectos in fide Christi, confessionem credulitatis veram & manifestam per infusionem sancti spiritus eos cognouit adintegrum recepisse, baptismatis ipsos gratia cõsecrauit. Deinde S. Benignus ad castrum Diuionem perrexit, vbi plures laboris sui fructus cõgregans, non post multũ tempus pro multis meritis condignam martyrij coronam promeruit.

Obserua hæc.

Tergemini fratres baptizantur.

Sancti verò tergemini fratres confirmati in omni fide Christi, seruis suis præceperunt, vt simulacrum Nemesis frangerent, duodecim fana, quæ in domo eorum constituta erant, funditus euerterent, ipsas etiam idolorum statuas, simul in fragmenta redactas, protinus

protinùs dissiparent. Feceruntque serui omnia, quæ à dominis fuerant imperata. Inter-
cæ fama velox cunctos ciuitatis Lingonicæ fines peruasit, tergeminos fratres, nepotes
Leonillæ, illustribus ortos natalibus, ad Christi cultum deuotionis studio manifestissi-
mè declinasse, & Iesu Christi omnipotentis Dei fiducia, deorum simulacra pro nihilo
habentes, & omni abusione despicientes, à fundamentis eueri iussisse. Crescit rumor
immensus in populo, excitantur in iracundiam primates, iudices & sacerdotes idolo-
rum, & nimio furore succensi, ad Dei pueros vndiquè conueniunt. Congregati que in
vnum, dixerunt primores ad eos: Quæ vos tam repentina inuasit temeritas? Quis vobis
persuasit deorū nostrorum culturam relinquere, quam nostri vestriq; Maiores ab an-
tiquis temporibus coluisse noscuntur? Itane decretum principum cōuellitis? Christum,
quem pro Deo adoratis, Iudei morti adiudicatum cruci affixerunt. Tunc sancti terge-
mini repleti spiritu sancto, dixerunt ad eos: O obsecrati corde, in profunda demersi ca-
ligine, perpetuis tenebris obumbrati, nimium pondere peccatorum depressi, poenis in-
deficientibus & morti perpetuæ additi, antiqui hostis errore decepti, qui nos saxa &
cætera metalla in humanas formas ab hominibus redacta adorare cōpellitis, quæ nul-
lum vitæ spiraculum habent, quæ nihil sentiūt, prorsusq; pro nihilo à stultis coluntur.
Dominus noster Iesus Christus, ipse est Deus viuus & verus, cū Patre & Spiritu sancto,
vnius in Trinitate deitatis, & trinus in maiestatis vnitatem credendus: Deus de Deo, lu-
men de lumine, splendor à splendore procedens, qui semper est, semperq; fuit, semper
etiam & sine fine manebit. Ipse fecit omnia, quæ in mundo sunt.

*Tergemi-
norum fra-
trum cons-
tantia,*

Permoti sunt his auditis populi, primates, iudices ac sacerdotes, qui ad spectaculum
venerant, nimia iracundia in Dei famulos. Exurgens autem Quadratus ira repletus,
Speusippum & Eleusippum pugno percussit in faciem. Ipsi duo tantum locuti fuerant.
Condolens Meleusippus exclamauit, dicens: Cur me istius beneficij, iustus, inquam, hui-
us, cum fratribus meis non fecisti participem? In illos declarasti optabile passionis prin-
cipium, me autem quasi incredulum cum tuis incredulis honorans, à sancto consortio
exclusisti. Vnanimis in Christi confessione sumus, æqualiter per vestram perfidiam de
Christi remuneratione congratulamur. Quadratus respondit: Hodie vos pro cōtemptu
deorum nostrorum diuersis cruciatibus punire constituimus. Eleusippus dixit: Quanto
nobis maiora tormenta parabitis, tanto amplius nos de Dei gratia confirmatis. Palma-
tus dixit: Nisi linguas eorum radicibus amputemus, non cessabunt loqui in iniuriam
nostram, vel deorum nostrorum. Speusippus respondit: Si linguas nostras crudelitas ve-
stra carnales absciderit, in interioribus nostris magnalia Dei narrabimus, & de sancta
in Christum fide nunquam nos vestra malitia separabit. Iterum Palmatus & Hermoge-
nes dixerunt: Infelices, vnanimiter ad mortis vestræ interitum festinatis. Speusippus re-
spondit: Mors pro Christo, gloriosum est: indè ad vitam celerius peruenimus æternam,
vbi nulla tristitia est, sed gaudia, quæ nullo tempore finiuntur. Videntes autem eos Pal-
matus, Quadratus & Hermogenes in Christi confessionis cōstantia perdurare, cogita-
bant attentius, quibus eos grauissimis tormentis excruciant, & quo genere mortis
propter metum eorum, qui aduenerant, crudelissimè perimerent. Dum hæc diligen-
tius pertractarent, beatam Leonillam ad se accersiri præcipiunt, si forsitan per eius
blandimenta sermonum & suasiones reuocari possent ad simulacrorum culturam:
sicque Christi maiestatem ac diuinitatem per omnia abnegarent. Cùm ergò beata
Leonilla ad eos peruenisset, dixerunt ei iudices: Perge ad nepotes tuos, & si eos ser-
uare desideras, & à pœnarum supplicijs mortisque interitu liberare, suade eis, vt fa-
na restituant, quæ destruxerunt, deosque nostros adorantes, consueta ijs offerant
sacrificia.

*Vide eges-
giã S. Me-
leusippi vir-
tutem.*

*Mori pro
Christo, glo-
riosum est.*

Hæc & alia illis dicentibus, ait ad eos Leonilla: Ibo, & suadebo eis, quæ mihi ad eorum
videbuntur pertinere salutem. Veniens denique beata Leonilla ad nepotes suos, cùm
cognouisset eos in sancta confessione perseuerare, multa exultatione gauisa est: & præ-
bens singulis dulcia oscula, lachrymansque præ gaudio, & multas Deo omnipotenti præ-
ces effundens, Christoque gratias agens, dixit illis: Nullus vestræ stirpis nobilior, nul-
lus ditior, nullus melior, nullus Deo gravior inuenitur. Omnem familiam vestram præ-
clara Christi confessione illustratis: in tenera ætate positi, cunctos Maiores generis ve-
stri sapientia præcessistis: thesaurum immensum, nulloque precio æstimandum, per
Christi militiam acquisistis. Estote ergò in sancta CHRISTI religione constantes, &
persec-

*Leonilla
suos confir-
mat nepo-
tes.*

perseuerate fortiter. Nulla vos frangat aduersitas, nulla minæ, nulla tormētorum supplicia vestros terreat animos, viriliter Christi fide armatos. Regna huius mundi, quæ videntur, & cum vita hac temporaria finiuntur, nihil sunt. Regnum autem Dei inuisibile & sempiternum concupiscere, perpetua est atque perfecta, & super omnia opportuna sapientiæ plenitudo. Per hos momentaneos labores & celeriter transiuras pœnas ad æterna gaudia peruenietis.

Crudelissimè sancti martyres cruciuntur.

His dictis, vt vidit eos plenos gratia Christi in sua stabilitate permanere, & datâ Deo fidem præstare fortiter, Christo illos cum integra deuotione commendans, discessit ab eis. Interrogati autem à iudicibus, si vellent ipsis consentire, & deorum suorum simulaera adorare, iubentur id publica voce confiteri. Sed cum illi pertinaci sententia in Dei fide & amore persisterent, nec vlla ratione assensum præberent petenti bus, ligatis sursum manibus, pedibus verò deorsum, in arbore vna suspensi sunt. Tanta verò tormentorum adinventione sunt extensi, vt penè putarentur ab ipsa membrorum compage separari. Confortati tamen à Christo, & virtutis tolerantia interiùs diuinitus ministrata, in confessione & fide Christi viriliter permanebant. Et in ipsis tormentis, suspensus cum fratribus Meleusippus iudicibus insultabat, dicens: Dominus noster & Saluator Iesus Christus clauis cruci affixus, pro nostra redemptione meruimus. Nos quoquè tres eius famuli, in vno hoc stipite pendentes, pro eius nomine efficiamur martyres gloriosi. O beatum fructum ipsius arboris, quæ tres portauit martyres, Trinitatis nomini consecratos. Videntes autem iudices eos confortari, non contristari in supplicijs, dixerunt ad eos: Non in hac arbore, sicut vos velle dicitis, moriemini, sed igne vltore peribitis. Meleusippus iterum respondens, ait ad eos: Maior erit nobis beatitudinis augmentatio, si per ignem probati transierimus ad Deum, & de tenebris per hunc ignem perpetuam peruenierimus ad lucem. Tunc deniquè iudices propter metum, qui aderant, populorum, congregari iusserunt ligna, & cetera, quæ solent igni fomenta præbere.

Indè in igne iactantur, sed manent illæsi.

Ignis itaq; copiosus acceditur, ligatis manibus & pedibus sancti tergemini in ignem præcipitantur. Affuit Christo Saluator in medio, & diruptis vinculis, sancti gloriabantur in igne, nec vllum ex eis contingebant incendia. O beatum ignem, qui tantum originale purgavit peccatum, & nullum sanctorum membris de incendio intulit detrimentum. Adiuuit potiùs ignis sanctos, per quem eis nocere voluit, at non potuit, inimicus. Ignis interim ab incredulis acriùs acceditur, vt sanctorum corpora sine mora comburantur: sed vertens illud diuina misericordia in melius, indè sanctis lumen inextinguibile præparauit. Flammæ ardentes altiùs quidem eleuatae sunt, sed Christi voluntati obsequentes, sanctorum præcipuam gloriam ostendebant, quæ in exitiosam à persecutoribus ruinam erant præparata. Ignis ad sanctorum membra consumenda vires proprias habere non potuit, quoniam Dei potentia caloris æstus suis sanctis pro sua benignitate temperauit. Viderunt impij & iniqui persecutores inter immensas flammæ exultare sanctos tergeminos, perseuerare illæsos, quos putauerunt per tantum incendium, quod illis admouerant, subito consumptum iri. Ambulandi verò etiam in igne sanctis tergeminis est à Christo data facultas, vt maior incredulis accederet, mysteria diuina inuidentibus, de confusione tristitia. Defecerunt itaq; ligna, & omnia ignis fomenta: sancti verò tergemini, deficientibus flammis, in medio stantes, persecutorum malitiam iridebant, dicentes: Data nobis est, si volumus, de presenti ad Christum migrandi potestas: at si adhuc deliberamus vestrae dementiae viuentes in seculo insultare, concessum est. At verò melius nobis est, ad eius epulas festinare, vbi sœneratio non deficit largitoris. Post sopitum ergò ignem, cum increduli ad sanctos tergeminos propinquassent, nullas quanuis curiosi videre potuerunt in sanctorum membris de incendio cicatrices.

Ambulant in igne.

Sancti martyres ad cælos migrant.

Sed vt maior non fieret desiderantibus mora martyrij, & vt præparatas dudum, iam acciperent immarcescibiles à Christo coronas, vident choros angelorum ad se excipientes ante oculos ipsorum stare paratos: Flecentesque genua in terra, in oratione prostrati, felici euocatione Christi inuitati, sancti simul emittentes spiritum, pariter emigrasse noscuntur ad cælos. Delata sunt autem sanctorum corpora ac sepulta à deuotis secundo milliario ab vrbe Lingonica in vico, qui vocatur Vrbarum, vbi se duæ viae maximæ coniungunt, & aliæ ante has à diuersa parte subiunguntur, vt ibi & expedita voluntatis deuotione, & iter agētium opportuniùs subiuncta collectione, semper frequens assit

affit populorum ad eorum limina orationis causa vndique concursio. Ibi sane quicquid cum deuotione petitur, obtentu sanctorum tergemini quodidie, Deo largiente, praestatur. Sanitatum ibidem suffragia per eosdem sedule infirmantibus ministrantur, moerentibus confortationis consolatio sine mora conceditur, & praecipuus basilicae eorum semper additur cultus, & opum largitas in melius a deuotis quotidie augetur. Illud etiam rationabiliter videretur annektendum, quod ad laudem sanctorum tergemini augendam, vel cultum religionis dinoscitur pertinere: quoniam per eorum sanctam acquisitionem numerus est martyrum, inspirante Domino, augmentatus.

Videns denique Iouilla quaedam mulier tam preciosam sanctorum tergemini martyrii consummationem, spreto maritali consortio, paruuli & vnici filij dulcem derelinquens amplexum, inter incredulas turbas, adhuc in persecutionis ardore commorata, veloci cursu properans, exclamauit, dicens: Et ego ancilla Christi sum: Christum Deo Iouille egregia fortitudo & martyrium.

omnino adorare despicio. His dictis, continuo comprehensa, & propter metum circumstantium populorum a capillis suspensa, multisque afflicta supplicijs, cum Christum negare coacta nullatenus voluisset, vna cum beata Leonilla auia sanctorum, ad locum Item Leonilla.

deducta martyrii, ad memoratum videlicet vicum Vrbatum, a persecutoribus cum eadem gladio est perempta.

Neon quoque, textor historiae huius atque scriptor, tradens Turboni codicem, inter medias turmas persecutorum ingressus, cupiens sanctorum tergemini militie beatissima sociari, Christi nomen confessus, tantis est patienter ictibus maceratus, vt vita temporali expoliatus, martyrii palma continuo meruerit coronari. Turbon autem non post multum tempus, doctrina beatissimorum tergemini perfecte instructus, a persecutoribus captus, & ipse est martyrii remuneratione locupletatus. Acta sunt haec sub Aureliano principe, Palmato, Quadrato & Hermogene praesidibus, sub die xvj. Calend. Februar. At inuentio sanctorum corporum tergemini, vel dedicatio ipsius basilicae, est colenda xiiij. Calend. Octobr. regnante Domino nostro IESV Christo, cui est cum Deo patre & spiritu sancto honor, virtus & gloria in secula seculorum, Amen.

Candido Lectori F. Laurentius Surius.

In hac sanctorum tergemini martyrum historiam aliquot mendae neququam tolerabiles irrepserant. Nam Polycarpum MS. codices plerique habebant Ephesi episcopum. Item Aurelianum Imperatorem successisse Seuero patri, quorum neuter fuit Polycarpi aetate: falsumque est, Seuerum hunc fuisse Aureliani parentem. Et quantis etiam antiqua typis excusa Martyrologia Aurelianum legunt, tamen propter Polycarpum, qui sub Antonino Vero, qui etiam Aurelius Verus appellatur, passus est, plane arbitror pro Aureliano Aurelium esse legendum. Interea nihilominus reliqui Aurelianum, ne quid temere mutasse viderer: vno dempto loco, ubi scriptum erat, temporibus Polycarpi Aurelianum sequissimam in Christianos excitasse persecutionem, quod librarum alicuius imperiti incuria vel inscitia ita perperam scriptum fuisse apparet. Facile autem in nominibus principum fit lapsus aliquis, dum exemplaria negligenter describuntur: nec tamen propterea statim historiae fides detrahenda est. Vale.

S. Athanasij episcopi in vitam S. Antonij monachi praefatio.

Athanasius episcopus ad peregrinos fratres. Optimum, Fratres, iniistis certamen, aut aequari Aegypti monachis, aut superare nitentes virtutis instantia. Etenim apud vos iam plurima sunt monasteria, monachorum quoque nomen est celebre, & hanc voluntatem iuste quisque mirabitur, orantibusque vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegistis a me, vt vobis scriberem de conuersatione beati Antonij, volentibus discere quemadmodum coeperit, quid ve fuerit ante sanctum propositum, qualem etiam habuerit terminum vitae, & si vera sunt ea, quae de ipso fama dispersit, vt ad eius amulationem atque exemplum vos instituere possitis, magna cum letitia suscepi vestrae charitatis imperium. Etenim mihi ingens lucrum est, atque utilitas hoc ipsum, quod recordor Antonij, & vos cum admiratione audientes, scio eius propositum cupere sectari. perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire quid fuerit. Ergo, vt breuiter dicam, ex omnibus, quae de eo referentium sermo iactauit, Antonium credi.

credite, & minima vos existimate audisse de maximis: quia nō ambigo nec eos omnia potuisse cognoscere, cū & ego rogatus à vobis, quantacunque per epistolam significauero, non æqualia sim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes studiosè percontamini, quò singulis quæ nōrunt referentibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Disponebam itaq; post lectionem literarum vestrarum aliquos ad me monachos inuitare, & maximè eos, q̄ crebrò ad eum ire consueuerāt, vt plenius aliquid addiscens, nūnera vobis maiora transmitterem. Sed quoniam & nauigationis tempora labebantur, & literarum portitor vehementissimè festinabat: idè ea quæ & ipse noueram, (frequenter enim cum visitaui) & quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paululū temporis cum eo feci, dilectioni vestræ indicare properaui: vtròque curam veritatis habens, vt neque plūs aliquis audiēs, miraculorum congregationem non credat: nec rursū meritis eius inferiora cognoscens, non putet dignū esse miraculo pro tanti nominis viro.

VITA S. ANTONII ABBATIS, AB ATHANASIO EPISCOPO ALEXANDRINO CONSCRIPTA,
& ab Euagrio presbytero à Græco in Latinum translata.

17. IANVAR.

Antonij gen-
nus & pa-
tria.

Psal. 100.

Sancta puer-
ticia.

Antonius nobilibus religiosisque parentibus natus, in Aegypto oriundus fuit; tanta suorum nutritus cura, vt nihil aliud præter parentes, domūq; cognosceret. Et cū iam puer esset, non se literis crudiri, non ineptis infantium iungi passus est fabulis: sed Dei desiderio flagrans, secundū quod scriptum est, innocenter habitabat domi. Ad ecclesiam quoque cum parentibus sepe cōueniens, nec infantum lasciuias, nec puerorum negligentiam se cōturbatur: sed tantū ea, quæ legebantur, auscultans, vilitatē præceptorum vitæ institutione seruabat: nō suis, vt solet illa ætas, pro varijs & delicatis cibis vnquam tēdio fuit: non esse mollioris blandimenta se cōtutus est, his solum, quæ dabantur, contentus, nihil ampliū requisit.

Matt. 19.
Acto. 4.

Matt. 19.

Vedit pos-
sessiones
suas.

Matt. 6.

Degit soli-
tarius.

Post mortem autem parentum, annorum circiter decem & octo, seu viginti, cum sorore admodū paruula derelictus: & domūs, & sororis honestam curam gerebat. Necdū verò sex fluxerant menses, quibus ad ecclesiam (vt solebat) accurrens, recordabatur, quo modò & Apostoli omnibus spreis, secuti fuissent Saluatorem; & multi, vt legitur in Actis Apostolorum, facultatibus suis venditis, precia ad pedes eorum detulissent egentibus partienda: quæ ve aut quanta spes iisdem reposita esset in cælis. Talia secum voluens, intravit ecclesiam: & accidit vt tunc legeretur euangelium, in quo Dominus dicit ad diuitem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua quæcunque habes, & da pauperibus; & veni, sequere me; & habebis thesaurum in cælo. Quo audito, quasi diuinitus huiusmodi antè memoriam concepisset, & veluti propter se hæc esset scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium: statimque regressus, possessiones, quas habebat, vendidit. Erant autem ei trecentæ palmæ vberes, & valde optimæ, quas vicinis largitus est, nē in aliquo aut sibi, aut sorori molestia gigneretur. Cetera verò, quæ in mobilibus possidebat, vniuersa vendidit: & aggregato non exiguo precio, indigentibus dedit: paucis tamen ob sororem reseruat, quæ & sexu, & ætate videbatur infirmior. Rursū autem ecclesiam ingressus, cū audisset Dominum in Euangelio dicentem, Nolite cogitare de crastino: reliquam quoque portionem pauperibus distribuit, neque se versari passus est domi: sed sorore fidelibus ac notis virginibus commēdata, vt earum nutrire exemplo; ipse iam omnibus seculi vinculis liber, asperum atque arduum arripuit institutum.

Necdū autem tam crebra erant in Aegypto monasteria, neq; omninò quisquam auiam solitudinem nouerat: sed quicumque in Christi seruitute sibi metipsi prodesse cupiebat, nō longè à sua villula separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam, vitam solitariam à prima seclatus atate hunc Antonius cū vidisset: & mulatus est ad bonum. Et primò quidem incipiens, etiam ipse in locis paululū à villa remotioribus manebat: exindè autem si quem in hoc studio vigilantem compererat, pro-

cedens

cédēs querebat vt apis prudentissima, nec ad habitaculum suum antè remeabat, nisi eius, quem cupiebat, frueretur ad specibus: & sic, tanquam munere mellis accepto, abibat ad sua. Tali ibidem institutus exordio, cum per dies singulos ita animum roboraret, vt nec opum paternarum, nec suorum meminisset affinium, omne etiam desiderium & sollicitudinem erga id, quod coeperat, exerceret, operabatur manibus suis, sciens scriptum esse? Qui non operatur, non manducet? mercedem sanè operis sui, precio panis excepto, egentibus largiebatur. Orabat frequenter, quippe qui didicerat, quod oportet sine intermissione Dominum orare. Auditioni etiam scripturarum ita studium commo-
 dabat, vt nihil ex eius animo laberetur? sed vniuersa Domini precepta custodiēs, memoriam pro libris haberet. Sic suam vitam instituēs, ab vniuersis fratribus puro diligebatur affectu? & omnibus, ad quos studio discendi pergebat, obediens, proprias singulorum gratias hauriebat. Huius continentiam, iucunditatem illius sectabatur? illius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur industriam? istum ieiunantem, illum humi quiescētē mirabatur? alterius patientiā, alterius mansuetudinem predicabat? omnium quoque vicariam erga se retinens charitatem, atque vniuersis virtutum partibus irrigatus, ad sedem propriam regrediebatur. Ibi secum vniuersa pertractans, omnium in se bona nitebatur exprimere. Neque verò aduersum coænos aliquando mouebatur, sed ea tantummodò flamma egregio viro crescebat in pectore, nè secundus cuiquam in predictis operibus inueniretur. Et hoc ita faciebat, vt cum omnes gloria anteiret, omnibus tamen charus esset. Nam & vicini & monachi, ad quos sepe veniebat, Antonium videntes, Deicolam nuncupabant, indultis que naturæ vocabulis, quidam vt filium, alij vt patrem diligebant.

Dum hæc gereret Antonius, quibus omnium in se prouocaret affectum, inimicus nominis Christiani diabolus, impatienter ferens tantas in adolescente virtutes, veteranis cum aggressus est fraudibus. Et primò quidem tentans, si quo modo posset ab arrepto eam instituto detrahere, immittebat ei memoriam possessionū, sororis defensionem, generis nobilitatem, amorē rerum, fluxam seculi gloriam, escæ variam delectationem, & reliqua vitæ remissioris blandimenta, postremò virtutis arduum finem, & maximum perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem suggererat, & ætatis spatia prolixa, prorsus maximam ei cogitationum caliginem suscitabat, volens eum à recto proposito reuocare. Postquam autem diabolus orationibus eius ad Deum per passionis fidem se intellexit elidit, consueta aduersum omnes adolescentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primùm noctibus infesta multitudine, & horribili metu sonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis iruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret? nam & ille cogitationes sordidas conabatur inserere, & hic eas oratum mouebat assiduo. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore, hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatu, nulla omittens figmenta lasciuia, hic vltrices gehennæ flammæ, & dolorem vermium recordans, ingesta sibi libidini opponerebat. Ille lubricum adolescentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat, hic æterna futuri iudicij tormenta considerans, illam animæ puritatem per tentamenta seruabat.

Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant. Qui enim similem se Deo fieri posse existimabat, nunc ab adolescente, vt miserimus, deludebatur? & qui contra carnem & sanguinem sequebatur, ab homine, qui carnem portabat, elisus est. Adiuuabat enim seruum suum Dominus, qui nostri gratia carnem suscipiens, victoriam corpori contra diabolum largitus est, vt singulis ita certatibus? Apostolicum liceret proferre sermonem: Non autem ego, sed gratia Dei, que mecum est. Postremò cum nec hoc argumento destrucere posset Antonium draco deterrimus, & videret se semper ab eius cogitatibus repellit, secundum quod scriptum est, stridens dentibus, & vlulans, qualis est merito, talis apparebat & vultu? puer horridus atque niger, ad eius se genua prouoluens, humana voce flebat, dicens: Multos seduxi, plurimos decepi? nunc autem vt à ceteris sanctis, ita & tuo sum labore superatus. Quem cum interrogaret Antonius quisnam esset, qui talia loqueretur, ait: Ego sum fornicationis amicus, ego multimoda aduersum omnes adolescentes turpitudinis arma suscepi? hinc & spiritus fornicationis vocor. Quantos pudicè viuere disponentes fefelli? quot tenuiter incipientes, ad sordes pristinas redire per sua si? Ego sum, propter quem Propheta lapsos increpat, dicens: Spiritu fornicationis se-

Aliorum in se virtutes exprimit.

Diabolicis infestatur insidijs.

Vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat.

1. Cor. 15.

Matt. 8.

Turpissima specie videt demonem.

Osee 4.

ducti estis? & reuera per me illi fuerant supplantati. Ego sum, qui teipsum sepe tentauit & semper repulsus sum. Cum hoc Christi miles audisset, gratias agens Deo, & largiore aduersus inimicum confortatus audacia, ait; Multum ergo despicibilis, multumque contempnibilis es; nam & obscuritas tua & etas; infirmarum signa sunt rerum. Nulla mihi iam de te cura est: Dominus mihi adiutor est; & ego exultabo super inimicos meos. Et statim ad vocem cantantis phantasma, quod videbatur, euauit.

Psal. 117.

Hæc autem Antonij contra diabolum fuit prima victoria, immò virtus in Antonio Saluatoris, qui peccatum in carne condemnauit; vt iustificatio legis, in nobis completur: quia non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Sed neque Antonio securitatem dedit hic vnus triumphus; nec diabolo semel fracta defecere vires? Nam & iste, vt leo rugiens, querebat aditum, per quem posset irrumperere? & ille scripturarum doctus eloquio, non ignorabat multas esse demonum captiones. Propter quod solerti propositum labore seruabat; considerans quia posset satanas in carnis colluctatione superatus; nouarum aduersus se artium machinas acriter commouere. Idcirco magis ac magis subingabat corpus suum; nè victor aliorum; in alijs vinceretur. Disponens igitur duriori se vitæ lege constringere, cum omnes infatigabilem adolescentis mirarentur instantiam, sanctum toleranter ferebat laborem; & voluntaria seruitutis

Inedia, vigilia & orationes Antonij.

longum in Dei opere studium, consuetudine in naturam vertebat. Inedia autem & vigiliarum intantum patiens erat; vt credulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sepius, edebat semel in die post solis occasum; nonnunquam biduo, triduoque sic permanens; quarta demum die reficiebatur. Sumebat verò panem & sal, potumque aquæ perparuum; de carnibus verò & vino tacere melius puto, quam quicquam dicere; quoniam nec apud plurimos quidem monachorum istiusmodi escæ in vsu haberentur.

Lectus eius

Quieta autem membra concedens, iunco contexto atque cilicio utebatur; nonnunquam etiam super nudam humum iacebat; vnguenta penitus repudians. Dicebat enim minimè posse ventium, & præcipue iuuenum, corpora roborari, si olei essent lenitate mollita; oportere verò asperos carni labores imperare; secundum Apostoli præceptum, dicentis; Quando infirmor, tunc fortior sum & potens. Asserebatque sensum sic animi posse reuiuiscere; si corporis fuisset impetus fatigatus. Vnde nec temporum longitudine laborum merita pensabat, sed amore & famulatu spontaneo semper tanquam in principijs constitutus, ad profectum diuini metus desiderium concitabat; ho-

2. Cor. 12.

uisque cupiens augeri præterita, supramemorati doctoris sermonum recordabatur, qui ait; Præterita obliuiscens; & in futurum conualescens. Meminerat quoque Eliæ prophete, dicentis; Viuit Dominus, cui adsto hodie ante ipsum; & differebat, cur Hodie esset appositum, quia non computabat Eliæ præteritum tempus; sed tanquam quotidie in certamine constitutus, talem se præbere cupiebat; qualem sciebat dignum Dei esse conspectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

Philip. 3.

3. Reg. 17.

Igitur sanctus Antonius secum reputans, oportere Dei famulum ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suam debere componere; ad sepulcra non longè à villa constituta secessit; vni de cognitis mandans; vt statutis diebus sibi alimenta deferret. Et cum in vna marmoraria supradictus frater eum clausisset; solus ibidem morabatur. Metuens ergò diabolus, nè accessu temporis cremum quoque habitari faceret, ita eum aggregatis satellitibus suis varia eade lacerauit; vt doloris magnitudo & morum auferret; & vocem. Nam & ipse postea referebat, vulnera fuisse tam graua, vt vniuersa hominum tormenta superarent; sed Dei prouidentia, quæ nunquam in se sperantibus deest; conseruauit eum. Alio die is, quem supradiximus, frater aduenit, cibos deferens assuetos; atque eum iacentem in terra semimortuum; fractis foribus, inuenit. Quem impositum humeris; ad villam domicilium reportauit. Quo auditor; ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, tristi in medio positi funci debitum reddebat officium. Etiam media noctis parte transgressa, grauis peruigiles omnium oculos vicerat sopor; Antonius, anima paululum redeunte, suspirans eleuauit caput; ceteris verò alta quiete prostratis, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conspexit; eumque nutu aduocans, obsecrauit; vt nullo penitus excitato, ad pristinum se referret habitaculum.

Atrocissimè verberatur à demonibus.

Relatus ergò, iuxta consuetudinem solus iterum permanebat; & stare quidem propter recentes plagas non poterat; orans verò prostratus, post orationem clara voce dicebat;

cebat; Ecce ego hic sum Antonius? non fugio vestra certamina, etiam si maiora faciat: nullus me separabit à charitate Christi. Psallebatque dicens; Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hostis diabolus admiratus, quod post tot verbera fuisset ausus reuerti, congregatis canibus suis, & proprio furore se lamias. Videtis, ait, quod nec spiritu fornicationis, nec corporis doloribus superatus; insuper aucter lacessit nos. Omnia arma corripite; acris nobis impugnandus est. Sentiat, sentiat? debet scire, quos prouocet. Dixit; & in adhortantis vocem audientium turba consentit? quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit; ita vt loco funditus agitato, & parietibus patefactis, multifaria demonum exinde turba se effunderet? nam & bestiarum, & serpentium formas induentes; omnem protinus locum repleuerunt phantasias leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentium, scorpionum, necnon & pardorum atque vrforum. Et hæc singula secundum suam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens? taurus mugitu & cornibus minabatur? serpens sibilo personabat? luporum impetus inhiabat? pardus discolor à tergo; authoris sui calliditates varias indicabat. Cruces omnium vultus, & vocis horridæ diris auditus. Antonius flagellatus atque confossus, sentiebat quidem asperiores corporis dolores; sed imperterritus, durabat mente pernix. Et licet gemitum vulnera carnis exprimerent; sensu tamen idem permanens, quasi de inimicis luderet, loquebatur; Si virium aliquid haberetis, sufficeret vnus ad prælium? sed quoniam Dominus vos eneruante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores? cum hoc ipsum infirmitatis indicium sit, quod irrationabilium induitis formas bestiarum. Rursumque confidens aiebat; Si quid valetis, si vobis mei potestatem Dominus dedit, ecce præsto sum: deuorate concessum? Si verò non potestis, cur frustra nitimini? Signum enim crucis; & fides ad Dominum inexpugnabilis nobis murus est. Multa contra sanctum Antonium minantes, fremebant dentibus suis; quod nullus eorum tentamenta sequeretur effectus; sed maximè e contrariò gigneretur illusio.

Non oblitus Iesus colluctationis serui, eidem protector factus est. Denique cum eleuaret oculos, vidit desuper culmen aperiri; & deductis tenebris, radium ad se lucis influere. Post eius splendoris aduentum, nec demonum aliquis apparuit; & corporis dolor extemplo deleris est. Aedificium quoque, quod paulo antè dissolutum fuerat, instauratum est. Illic præsentiam Domini intellexit Antonius; & ex intimo pectore trahens longa suspensio; ad visionem, quæ ei apparuerat, loquebatur, dicens; Vbi eras, bone Iesu? ubi eras? Quare non à principio affuisti, vt sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta est, dicens; Antonii, hic eram; sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non cessasti, semper auxiliabor tibi; & faciam te in omni orbe nominari. His auditis exurgens, intantum roboratus orabat; vt intelligeret se plus recepisse tunc virium; quam antè perdidit. Erat autem tunc Antonius annos natus trigintaquinque.

Exinde cum voluntati promptæ merita religiosa succrescerent; vadens ad supradictum senem; precabatur vt in deserto pariter abirent. Causante illo senile æuum & renouitatem, solus contendit ad montem; & cremi adhuc monachis ignora vitæ, rupto metu, viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessauit infatigabilis aduersarius? nam impedire eius propositum volens; argenteum discum in itinere proiecit. Quo viso, Antonius callidi artificis agnouit astutiam? stansque intrepidus, & discum toruis intuens oculis, doli authorem in phantasmate obiurgabat argenti; talia secum reputans? Vnde hic in deserto discus? animum hoc iter est? nulla sunt vestigia commeantium? lapsus de sarcina, præ magnitudine latere non potuit; sed & qui perdidit reuersus; ob solitudinem locorum inuenisset profecto, quod ruerat. Hoc artificium, diabole, tuum est? non impedies voluntatem meam; argentum tuum tecum sit in perditionem. Hæc illo dicente, discus, vt fumus à facie eius euauit. Dehinc non vt antè in phantasmate; sed ingentem auri massam in itinere conspexit. Verum hanc vtrum diabolus simulauerit, an ad Antonium comprobandum, quia nec veris opibus inescaretur, virtus cælestis ostenderit, ignoratur? hoc tamen agnouimus, quia quod visum est, aurum fuit. At ille magnitudinem admiratus radiantis metalli, rapido cursu, quasi quoddam vitaret incendium, ad montem vsque perrexit? ibique flumine transuadato, inuenit castellum desertum, plenum ob tempus & solitudinem venenatorum animalium; in quo se constituens nouus hospes habitauit. Statim ad eius aduentum ingens turba serpentium, quasi per-

Psal. 26.

Varia demonum Procacium terriculamenta.

Signum crucis & fides ad dominum, murus inexpugnabilis.

Petit eremum.

Insidie maligni demonis.

Fugit auro conspecto.

secutorem passa, profugit. At ille obstructo lapidibus introitu, panes mensum sex, vt Thebæis mos est, secum recondens: nam crebro per annum incorrupti durare solent? nec non & exiguum habens aquæ, solitarius perdurabat, nusquam inde procedens, nunquam aliquem suscipiens: tantum, vt cum bis in anno per tectum desuper panes acciperet, nullum cum deferentibus haberet alloquium.

Multis igitur videndi eum desiderio, & studio requirendi ante ostium eius pernoctantibus; audiebantur vt vulgi voces aduersum Antonium, tumultusque dicentium; *Quid te nostris ingeris habitaculis? quid tibi & deserto? Abscede à finibus alienis? non potes hic habitare? non nostras insidias sustinere.* Et primò quidem, qui foris erant, existimabant aliquos homines scalis positos introisse, ibique contendere? Postquam autem per cauernam introspectientes nullum viderunt, dæmones intellexerunt contra eum contendere? & nimio metu perterriti; Antonij auxilium flagitabant. At ille ostio propinquans, ad consolandos fratres, nè timerent, atque vt inde recederent, precabatur? trepidantibusque asserbat à dæmonibus incuti metum? Signate vos, inquiens; & abite securi; ipsosque semetipsos sinite deludere. Itaque illis reuertentibus, hic remanebat illæsus; nec vnquam in certamine lassabatur. Accedentium autem augmentum profectuum, vel debilitas repugnantium, maximum eius contentioni leuamen addiderant; tum eius animo constantiam suggererant. Rursusque ad eremum venientibus turbis, quidam mortuum eum se existimauerant reperturos? ille psallebat intrinsecus; Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius? sicut deficit fumus deficiant, vt liquefcit cera à facie ignis, ita pereant peccatores à facie Dei. Et iterum; Omnes gentes circudederunt me, & in nomine Domini vindicauit in eis.

Psal. 67.

Psal. 117.

*adyto

Antonij eximia virtutes.

Item miracula,

Sic Antonius annis viginti solitariè transactis; atque ab hominum segregatus conspectibus, perdurauit. Cum ergò multorum, & propositum imitari cupientium, & notorum multitudo ad eum concurreret, nec non & patientium infinita se caterua conglomerauit; tandem penè iam per vim foribus euulsis, quasi ex aliquo cælesti * aditu consecratus apparuit. Obstupuerunt vniuersi & oris gratiam, & corporis dignitatem? quòd nec per inquietem intumuerat, nec ieiunijs dæmonumq; certamine faciem eius pallor obsederat? sed e contrariò quasi nihil temporis egisset, antiquus membrorum decor perseverauit. Porro quanta miracula; quæ in illo animi puritas fuit? Nunquam hilaritate nimia resolutus in risum est? nunquam recordatione peccati tristitia ora contraxit? non magnis stupentium se elatus est laudibus. Nihil in illo indecens solitudo; nihil asperum quotidiana cum hostibus bella contulerant? sed temperata mens equali ad cuncta ferebatur examine. Plurimos igitur ab immundis spiritibus, & infirmitatibus varijs Dei gratia per Antonium liberauit. Sermo eius sale conditus consolabatur mæstos; docebat inscios; concordabat iratos; omnibus suadens; nihil amoris Christi anteponendum. Proponebatq; ante oculos bonorum magnitudinem futurorum; & Dei clementiam & beneficia reterebat indulta, quòd proprio filio suo non pepercerit Deus; sed pro nostra omnium salute eum tradiderit. Nec moras plura audientium corda ad humanarum rerum contemptum hæc eius suasit oratio; & habitandæ eremi istud eius exordium fuit. Quid sanè & Arsenoitarum oppido gestum sit; non transibo silentio. Nam cum fratres vellent inuisere; & riulum fluminis Nili, qui crocodilis & multis eiusdem fluminis bestijs plenus erat, transuadare esset necesse; tam cum comitibus suis transiit illæsus; quam inde redibat incolumis. Rursusque in pristinis laboribus perseverans, multos magisterio suo fratres confirmauit, ita vt breui tempore plurima fierent monasteria; novos, antiquosque monachos pro ætate vel tempore paterno moderabatur affectu.

Concio S. Antonij ad discipulos.

Quadam autem die cum sanctus Antonius congregatis fratribus rogaretur, vt eis institutoria largiretur præcepta; cum prophetica fiducia exaltans vocem, aiebat; Ad omnem quidem mandatorum disciplinam scripturas posse sufficere; sed & hoc optimi fore, si mutuis se inuicem Fratres sermonibus consolarentur. Et vos ergò, inquit, vt patri referte, quæ nõstis? & ego, quæ per longam ætatem consecutus sum, quasi filijs indicabo. Hoc sit autem primò cunctis in commune mandatum, nullum in arrepropositi vigore lassescere? sed quasi incipientem augere semper debere quod cœperit, presentim cum humanæ vitæ spatia eternitati cõparata; breuissima sint & parua. Ità exortus, paululum siluit; & admiratus nimium Dei largitatem; rursus adiecit, dicens; In presenti hac

hac vita æqualia sunt pro rerum commutatione commercia; nec maiora recipit ab eunte; qui vendit. Promissio autem vite sempiternæ vili precio comparatur. scriptum est enim; Dies vitæ nostræ, septuaginta anni? si autem in potentatibus, octoginta anni? Psal. 39. quicquid reliquum est; labor & dolor est. Quando ergo octoginta, aut centum, aut multos annos laborantes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi sumus in futuro? sed pro annis prædictis omnium nobis seculorum regna tribuentur. Non terram hereditabimus, sed cælum; corpus quoque corruptum relinquentes, id ipsum cum incorruptione recipiemus. Ergo, filioli, non vos aut tædium defatiget; aut vanæ gloriæ delectet ambitio. Non sunt enim condignæ passionis huius temporis ad superuenturam gloriam; quæ reuelabitur in nobis. Rom. 8.

Nemo, cum adspexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia? quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum; brevis ac parua est. Si ergo nec vniverso orbi renunciantes, dignum aliquid habitaculis possumus compensare cælestibus? se vnusquisque consideret, & statim intelliget, paruis thesauris & parietibus, vel modica auri portione contempta, nec gloriari se debere, quasi magna dimiserit; nec tædere, quasi parua sit recepturus. Vt enim contemnit aliquis vnam æream drachmam, ad drachmas centum aureas conquirendas? ita etiam qui totius orbis dñm dñm dereliquit, centuplum de mellioribus præmijs in sublimi sede recipiet. Ad summum, illud perspicere debemus, quod & si nostras velimus retentare diuitias, cum lege mortis ab ipsis diuellamur inuiti; in libro Ecclesiastes scriptum est; Quia nescit homo, quid sit post cum in labore Ecclef. 2. suo. Cur ergo non facimus de necessitate virtutem? Cur non ad lucranda regna cælestia vtrò relinquimus, quod lucis istius sine perdendum est? Nihil eorum curæ sit Christianis, quæ secum auferre non possunt? illud potius debemus expetere, quod nos ducat ad cælum? sapientiam scilicet, castitatem, iustitiam, virtutem, sensum pervigilem, pauperum curam, fidem in Christo robustam, animum iræ victorem, hospitalitatem. Hac sectantes; mansionem nobis in terra quietorum secundum Euangelium, præparabimus. Iohan. 14. Consideremus Domini esse nos famulos; & seruitutem debere ei; a quo creati sumus. Vt enim seruus præteriti gratia famulatus, præsens aut futurum non contemnit imperium, nec audent asserere, quod ex labore transacto instantis operis habere debeat libertatem, sed iugi studio (vt in Euangelio scriptum est) eandem semper exhibet seruitutem, vt & domino placere possit, & metum lucratur & verbera? Sic & nos diuinis congruit parere præceptis, scientes quod æquus ille retributor, in quo quenque inuenit, in eo sit iudicaturus; quod propheta per Ezechielem voce testatur. Nam & infelix Ezech. 33. Iudas, propter vnus noctis impietatem, omni præteriti temporis labore priuatus est.

Idcirco tenendus est continuus instituti rigor; habentibus Deum auxiliatorem, sicut scriptum est; Quia omni proponenti bonum; Deus cooperatur. Ad inertiam autem Rom. 8. calcandam, Apostoli præcepta replicemus, quibus se mori quotidie testabatur? 1. Cor. 15. similiter & nos humanæ conditionis vitam ancipitem retractantes, non peccabimus. Cum enim excitati à somno, ad vesperam nos peruenire dubitemus; & quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus aduentu; & vbi quæ naturæ ac vitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus prouidentia gubernari? Hoc modo non delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur? sed nec irascemur quidem aduersus aliquem, nec terrenos congregare thesauros ambiemus; quin potius metu quotidiani recessus, & se iungendi coporis iugi meditatione, omnia caduca calcabimus. Cessabit mulierum amor, libidinis extinguetur incendium? inuicem nobis debita nostra donabimus, ante oculos semper habentes vltimæ retributionis aduentum; quia maior formido iudicij, & poenarum timor horridus; simul & lubricæ carnis incentiua dissoluit; & ruentem animam, quasi ex aliqua rupe, sustentat. Ideoque precor, vt ad finem propositi omni labore tendamus. Nemo post tergum respiciens, Lot imitetur vxorem; præsertim cum Dominus dixerit, nullum ponentem manum super aratrum, & respicientem retrorsum, dignum esse regno cælorum. Respicere autem retrorsum, nihil aliud est, quam in eo poenitere, quod cœperis; & mandatis rursus desiderijs obligari.

Nolite, quæso, virtutis, tanquam impossibile, nomen pauere? nec peregrinum vobis, aut procul positum videatur hoc studium, quod ex nostro, Dei gratia præcedente, pendet arbitrio. Huius operis homini inserta natura est, & eiusmodi res est, quæ nostram tantummodo expectat voluntatem. Græci studia transmarina sectentur, & in alieno

orbe constitutos, inanum literarum quarant magistros? nobis verò nulla proficiscendi, nulla transirendi fluctus necessitas imminet? in omni sede terrarum constituta sunt regna caelorum. Vndè Dominus in Evangelio ait; Regnum Dei intra vos est. Virtus, quæ in nobis est, mentem tantùm requirit humanam. Cui enim dubium est, quia naturalis animæ puritas, si nulla fuerit extrinsecus sorde polluta, fons sit & origo omnium virtutum? Bonam necesse est esse eam, quam creauit bonus creator. Quòd si fortè eunctabimur, audiamus Iesum filium Naue, populo dicentem; Rectum facite eor vestrum ad Dominum Deum Israel. Nec Iohannes dissonam tulit de virtute sententiam, predicans; Rectas facite semitas eius? siquidem hoc est rectam esse animam, cum eius principalis integritas nulla vitiorum labe maculatur? si naturam mutauerit, peruersa tunc dicitur? si conditio seruetur, virtus est. Animam nostram commendauit nobis Deus seruemus depositum, quale accepimus. Nemo causari potest extrinsecus situm, quod in se nascitur? facturam suam, qui fecit, agnoscat? opus suum inueniat, vt creauit. Sufficit nobis naturalis ornatus? nè deturpes, homo, quod tibi largitio diuina concessit. Opera Dei immutare velle, polluere est.

Illud etiam sollicitè providere debeamus, vt tyrannicam iræ superemus insaniam? quia scriptum est, Iracundia viri iustitiam Dei non operatur. Et iterùm? Desiderium concupiscens parit peccatum? quo perfectò, mors gignitur. Diuinæ vocis præceptum est, vt iugè custodia tueamur animam nostram? quia exercitatos ad supplantandum habemus inimicos, demones scilicet, contra quos nobis, secundùm Apostolicam contestationem, pugna sine intermissione est. Ait enim; Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem? sed aduersus principatus & potestates huius mundi, aduersus spiritalia nequitie in caelestibus. Ingens eorum turba istum peruolat aërem? non procul à nobis hostium caterua discurret. Et diuersitatem quidem eorum non est meæ paruitatis exponere; sed hanc maioribus concedo rationem. Quod autem in promptu est, & ignorare non expedit, dolos scilicet eorum aduersus nos compositos, breuiter indicabo. Hoc primùm debemus mentibus affigere, nihil Deum fecisse, quod malum est, nec ab eius institutione demonum coepisse principia? peruersitas ista, non naturæ, sed voluntatis est vitium. Boni etenim, vtpotè à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruere de caelis? ibique in cœni sordibus volutati, gentilitatis impias constitutèe culturæ? & nunc de nobis torquentur inuidia, atque vniuersa mala commouere non cessant, nè pristinis eorum sedibus succedamus. Diuersa autem eorum & partita nequitia est. Quidam enim ad summum nocendi verticem peruenire? alij ex comparatione peiorum, videntur esse leuiore; atque omnes pro possibilitate virium, diuersa contra singulas causas sumpsere certamina. Idcirco necessarium est, donum spirituum discernendorum à Domino petere? vt possimus tam fraudes eorum, quam studia præuidentes, aduersùm disparem pugnam vnum Dominicæ crucis eleuare vexillum. Hoc munere Paulus accepto, docebat, dicens; Non enim eius ignoramus astutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his, quæ passi sumus; mutuis nos inuicem instruere sermonibus.

Hostile illis contra omnes Christianos? maximè verò contra monachos & virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos tendunt, eorum mentes impijs atque obscœnis cogitationibus nituntur euertere? sed nihil vobis in hoc terroris incutiant. Eisdem enim orationibus atque ieiunijs ad Dominum, statim corruunt? nec tamen, si paululum cessauerint, prorsus plenam putetis esse victoriam. Solent faucij grauius affurgere, & mutata arte pugnandi, cum cogitatione nihil egerint, paucibus terrent, affumentes nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentium formas, necnon & ingentia quædam corpora, & vsque ad tectum domus porrectum caput, infinitas species & militum cateruas. Quæ omnia ad primum quoque crucis signum euanescent. His quoque agnitis fallaciarum modis, incipiunt præ sagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his contèpti fuerint, ipsum iam suæ nequitie principem, ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant. Crebrò denique Antonius talem à se visum diabolum afferebat, qualem & beatus Iob, Domino reuelante, cognouerat. Oculi eius ac si species luciferi? ex ore eius procedunt lampades incensæ. Crines quoque incendijs sparguntur, & ex naribus eius fumus egreditur, quasi fornacis estuantis ardore carbonū. Halitus eius, vt pruna, flamma verò ex ore eius glomeratur.

Nota vim
signi crucis
Christi.

Iob 41.

Ibidem.

ratur. Cum huiusmodi terroribus visus est princeps dæmonum, inquit Antonius, & ingentia sæpè, vt dixi, promittens; impietatis suæ definit lingua magniloqua, de qua Dominus triumphauit, ad Iob dicens; Arbitratur enim ferrum, vt paleas; aramentum, vt lignum putridum; maria, vt sata erasa; tartara profunda, tanquàm captiua æstimabit; abyssum, vt deambulatorium. Per prophetam quoquè increpat, dicens; Persequens comprehendam, & omnem orbem terrarum manu mea vt nidum tenebo, & vt oua delicta auferam. Ibidem. Esa. 10.

Sic iniquus funereas euomens voces, benè viuentium aliquos frequenter illaqueat; sed nos nec eius pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus; fallit enim, nihilque verum semper promittit. Nam si non mendacia cuncta loqueretur, quomodo talia & tam infinita promittens, hamo crucis vt draco aduncatus à Domino est, & capistrò ligatus vt iumentum; & quasi mancipium fugitiuum vincus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omninò fidelium deuorare permittitur? Nunc miserabilis vt passer, ad ludendum irretitus à Christo est; calcaneo Christianorum substratus gemit. Ille, qui vnuerfa maria à se delera plaudebat, ille, qui orbem terrarum manu sua teneri pollicebatur, ecce à nobis vincitur; ecce me aduersum se prohibere non potest disputantem. Contemnenda est, filioli, penitus cum inanibus verbis superba iactantia; fulgorque ille, qui lucere se simulat, non veri splendor est luminis; sed quibus arsurus est, iudicat flammam. Nam dicto citius recedens; suarum secum refert simulacra pœnarum. Solent etiam cum modulatione nonnunquàm apparentes psallere. Proh nefas; ad hæc & impuro ore sacra scripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quasi Echo ad extrema verba respondent. Dormientes quoquè excitant ad orandum, vt totius noctis somnum eripiant; plerosque etiam, dum se in monachorum nobilium habitu transferunt, monachos coercerent, & pristina, quibus conscijs sunt, peccata impurant; sed spernenda sunt eorum increpationes; & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoquè fraudulenta suggestio. Ob id enim familiares nobis species assumunt, vt affinitate virtutum nocentes, faciliùs virus interserant; & innocentes quosque, per speciem honestatis elidant. Impossibile postea, durumque hoc studium prædicantes; vt dum onerosum esse videtur quod cœptum est; ex desperatione tædium, & ex tædio succedat ignauia. Idcirco propheta missus à Domino; tu tuosa denuncians; sublimi voce dicebat; Væ qui potat proximum suum subuersione turbida. Huiusmodi enim exhortamenta deprauatoria sunt itineris; quod ducit ad cælum. Fallacia de monum. Habac. 1.

Idcirco cum venisset Dominus ad terras, & vera de eo dæmones prædicarent, (verè enim dicebant, Tu es Christus filius Dei viui) vociferantium ora claudebat, qui vincas hominum linguas soluebat; nè cum præconio veri, peruersitatis venena miscerent; & vt nos eius exemplo, etiam si profutura suaderent, in nullo his commodaremus assensum; quia profectò non congruit, nos post libertatem à Domino concessam, & scripturarum præcepta vitalia, à diabolo viuendi capere exempla; qui suum deserens ordinem; sacrum Christi temeravit imperium. Propterea etiam Dominus eum de scripturis loquentem iubebat tacere; quia peccatori dicit Deus; Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Omnia dæmones simulant, colloquuntur sæpè cum fratribus, & eos sæpè conturbant; sæpè inconditos excitant sonitus, manus apprehendant, sibilant; insipienter cachinnant; vt vel in puncto peccati Christianum peccus introeant. Cumque ab vniuersis fuerint repulsi; ad extremum debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidem quasi Deus, & suæ conscius maiestatis, obmutescere his imperabat; nos autem vestigijs sanctorum inhaerentes, eandem gradiamur viam; qui memoratas subtiliùs fallacias peruidentes, canebant; Cum confisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Et iterùm; Ego verò tanquàm surdus non audiebam; & sicut mutus non aperiens os suum; Et factus sum vt homo non audiens. Christus silentium vt Dominus imperauit; nos diabolo nihil credamus; & vincimus. Si orare compellunt, si ieiunia suadent; non ex eorum nominis, sed ex nostra consuetudine id agamus. Denique etiam si irruentes mortem nobis intentare videantur, ridendi potius sunt, quàm timendi; quia cum sint debiles; minantur cuncta, nec faciunt. Luc. 4. Nec vera dicenti dæmoni credendum. Psal. 49. Psal. 38. Psal. 37.

Equidem de istis iam transitoriè me dixisse memini; tamen eadem nunc explicanda sunt latius; quia non mediocrem affert repetitio medelam. Adueniente Domino, de-

structus

structus est inimicus; & omne penitus eius robur elanguit. Propter quod pristina virtutis memor, quasi tyrannus iam senescens, cum ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam; nec tamen potest firmum Deo pectus, cogitationum & ceterarum arte fraudum pervertere. Nam luce clarius est, cum aduersarij nostri nec humana carne sint septi, vt causare valeant; idcirco nos à se non posse superari; quia clauso ostio interiore, intrare non valeant. Et reuera si fuissent hoc fragili corpore colligati; obserato introitu, isdem negaretur accessus. Cum autem (vt diximus) hoc impedimento sint liberi, & obstructa penetrent, atque in omni licenter volitent aere; manifestum est ob enervationem eorum permanere Ecclesiae corpus illa sum. Denique satellites impij cum principe suo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrem malitiae ab initio fuisse firmat, nobis aduersum se dimicantibus fortiter nullo modo cessissent; si potestas eorum non fuisset ablata. Nam si mentior, cur nobis, satanas, parcis; qui ubique discurras? Cur qui nullo clauderis loco; aduersum te bene viuentium & disputantium non potes labefactare constantiam? Sed fortasse nos diligis, quos quotidie conaris obruere; aut credibile est te esse bonitatis magistrum; & fauere magis optimis, quam nocere; Et quid tam charum tibi esse potest, quam laedere, maxime eos, qui tuis sceleribus viriliter repugnant, secundum quod scriptum est; Quia abominatio est pietas peccatori? Quis tam foecundum ad malitiam possidet pectus? quis tam menditas implere conatur insidias? Scimus te impurissimum cadauer; scimus quia idcirco viuimus Christiani, & contra te nobis est secunda congressio; quia infirmatus es à Domino. Ideo de tuis confoderis iaculis, quia minationem tuam non sequitur effectus? Quod si fallimur; cur cum terrore simulato, cur magnitudine corporum nostram aggredieris fidem? Si voluntatem sequitur possibilitas; tantum tibi velle sufficiat. Is enim potentiae mos est; non extranea fallaciae adiumenta conquirere; sed sua virtute implere quod cupiat. At nunc dum theatri mutatione formarum, quasi rudem infantiam scenica niteris simulatione deludere; exhaustas vires manifestius probas. Nunquidnam verus ille angelus, contra Assyrios missus à Domino, aut populorum eguit societate, aut sonitus quesiuit, aut plausus? & non potius tacitam exercens potestatem, centum octogintaquinque millia hostium sermone velocius iuxta iubentis Domini prostravit imperium? Vos ergo cum fragiles sitis viribus; perpetuus vos consequitur interitus.

At dicet aliquis; Cur diabolus egrediens, beati Iob omnem in ruinam impulit domum? cur eius opibus penitus dissipatis, parietum quoque fundamenta subuertens, vnum numerosae sobolis coaceruauit sepulcrum? cur ipsum ad extremum diri vulneris nouitate percussit? Qui hoc opponit, audiat è diuerso, non diabolum potuisse hoc, sed Dominum; à quo potestas aduersum nos dupliciter datur, vel ad gloriam, si probamur; vel ad poenam, si delinquimus. Quin potius ex hoc animaduertat, ne contra vnum quidem hominem diabolum quicquam potuisse; si non potestatem accepisset à Domino. Nullus enim, quod suae ditionis est, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro; quem nec expetitur potuit vincere? sed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oves, nec contra feras sine concessu Dei proprium robur exercuit; sicut in Euangelio scriptum est; Dæmones autem rogabant eum, dicentes; Si eijs nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodo igitur qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum conditori animal, suo valebunt iure pervertere?

Magna, dilectissimi, aduersum dæmones arma sunt; vita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto; pertrimescit satanas recte viuentium vigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, vanae gloriae contemptum, humilitatem, misericordiam, ire dominatum; & precipue purum cor erga Christi amorem. Nouit deterrimus coluber, ex precepto Domini sub iustorum se iacere vestigijs, qui ait; Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones; & super omnem virtutem inimici. Si autem & diuinationem se habere simulantes, venturos fratres nunciauerint, & affuerint quos venire praedixerant, nec sic fides est commodanda mendacibus; ob id enim praecessere venientes, vt credulitas sibi paretur ex nuncio; & postea aditus ex credulitate fallacie. Verum in hoc nullum Christiano debet esse miraculum; cum non tantum, qui leuitate naturae per cuncta discurrunt, valeant prauegnire gradientes, sed homines quoque equorum velocitate praenectos, nuncient affuturos. Non enim ea,

Iohan. 8.

Ecl. 1.

Imbecillitas satanae.

4. Reg. 19.

Iob 1.

Iob 2.

Matth. 2.

Nota quid satan reformidet.

Luc. 10.

quæ nondum fieri cœpta sunt, referunt? quia Dominus solus conscius est futurorum, sed quorum conspiciunt in actu initium, eorum sibi tanquam apud ignaros vendicant de futuris notionem. Nam quantos nunc putatis velocitate pernice istum cœtum, nostrorumque contra se sermones, ante relatum alicuius hinc positi, longè manentibus indicare? Hoc quod dico, vobis perspicuum fieri potest exemplis. Si quis à Thebaide aut alicuius regionis oppido cœperit proficisci, & hunc dæmones viderint in itinere ambulanti, pernicitate memorata possunt prædicere venientem. Ità & de Nili inundatione solenni, cum multas in Aethiopia viderint pluias, è quibus fluuius intumescens, ultra aluicum effluere consuevit, præcurrentes ad Aegyptum, nuntiant annis aduentum. Hoc autem & homines, si illis celeritas esset tanta naturæ, facillè nuntiarent. Vt 2. Reg. 18. enim speculator beati David ad verticem loci celsioris ascendens, prior, quàm hi, qui in terra erant, prospiciens venientes, non quædam incerta de futuris, sed de his, qui venire cœperant, nuntiabat? sic & dæmones, cura peruigili omnia considerantes, rapido cursu sibi inuicem nuntiant. Sed si fortè contigerit, vt Dei nutu ad finem cœpta non veniant hoc est, si aut viator è media regrediatur via, aut suspensis nubibus, aquæ ad altum cæli cardinem deferantur, tunc decipientium vnà cum credentibus error aperitur.

Hæc gentilitatis fuere principia, his præfagorum dolis apud delubra dæmonum quondam credebantur oracula, quæ aduentu Domini nostri Iesu Christi, indidit sibi silentio, obmutuerunt, suosque perdidit captiuos. Quis (rogo) medicum ex obseruatione membrorum, cum animæ æstuantis incendia, venarum pulsu, lenique digitorum artuum scrutatur, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem, nauigationis suæ viam inter cæli sidera requirentem, maiestatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis æstatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate, vel frigore disputantem, non potius de experientia laudat, quàm Dei consecrat nomine? Verùm vt concedamus paulisper vera dæmones nuntiare? respondere mihi, quis fructus est nôsse venientia? Nunquid aut sciens hæc aliquando laudatus? aut punitus est nesciens? In hoc vnusquisque sibi præparat seu tormenta, seu gloriam, si vel negligat scripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id nostrum hanc arripuit vitam, vt habeat præscientiam futurorum, sed vt præceptis Domini obediens, amicus esse incipiat de seruo. Curandum est non præscire quæ veniunt, sed implere quæ iussa sunt, nec instituti boni hanc flagitare mercedem, cum magis debeamus victoriam contra diabolium ab auxiliatore Domino postulare. Sed si fortè aliquis hoc libenter assumat, vt futura cognoscat, habeat purum cor? quia credo animam Deo seruientem, si in ea perseverauerit integritate, qua renata est, plus scire posse, quàm dæmones. Talis erat anima Elisei, quæ alijs incognitas virtutes faciebat.

Nunc iam cæteras vobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes angelos Dei se fingere, laudare studium, mirari perseuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cum videritis, tam vos, quàm domos vestras crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum? quia metuunt illud trophæum, in quo Saluator aëreas expolians potestates, eas fecit ostentui. Solent etiam varijs simulationibus membra torquere, & nostris procaciter offerre se visibus, vt mentem pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta & immota, fugat eos quasi infirma ludibria. Non est autem difficilis bonorum spirituum malorumque discretio, quæ sic, Deo tribuente, panditur; Sanctorum angelorum amabilis & tranquillus aspectus est, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum? verùm tacitè leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt? siquidem cum illis est Dominus, qui est fons & origo lætitiæ. Tunc mens nostra non turbida, sed lenis & placida, angelorum luce radiatur? tunc anima cælestium præmiorum aviditate flagrans, effracto (si posset) humani corporis domicilio, & membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt, abire festinat ad cælum. Horum tanta benignitas est, vt si quis pro conditione fragilitatis humane, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuò ex corde auferant metum. Ità Gabriel, cum Zacharia loqueretur in templo, & angeli, cum diuinum virginis partum pastoribus nuntiarent, & qui Domini corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, nè metuerent imperabant. Metus enim non tantum ex pauore animi, quantum ex magnarum rerum

Crucis signaculum
quàm reformident dæmones.

Boni à malis spiritibus vt queant inter nosci.

Luc. 1. 2.
Matth. 28.

rerum sæpè incutitur adspèctù. Pessimorum verò vultus truces, sonitus horridi, for-
didi cogitatus, plausus motusque indisciplinarorum adlescentum, vel latronum? è
quibus confestim timor animæ, sensibus stupor incutitur, odium Christianorum, mo-
nachorum mœrorum rædiumque, suorum recordatio, metus mortis, cupido nequitia, las-
situde virtutis, cordis hebetatio.

Si igitur post timorem horrore concepto successerit gaudium, & ad Deum fiducia,
atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium? quia securitas animæ, præsentis
maiestatis indicium est. Sic nanque & Abraham Patriarcha videns Deum, gaudens est:
Johan. 3. & Iohannes cum Mariam superuenisse sentiret, quæ in sacri ventris hospitio vniuersi-
Luc. 1. tatis gestabat parentem, exultauit necdum natus in gaudium. Si autem in cussa formi-
do permaneret, hostis est qui videtur? quoniam nec refouere nouit? vt Gabriel pauen-
Ibidem. tem virginem, nè metuat, iubet? & sicuti pastores nuncio consolati sunt? quinimò
pauorem duplicat? & vsque ad profundam impietatis foueam? vt sibi homines profer-
nantur, impellit.

Exindè misera gentilitas, Dominicæ interdictionis ignara, falsò dæmones deos opi-
nata est. Christianorum autem populos his fallacijs irretiri non passus est Dominus, qui
diabolum in Euangelio, audacter sibi principatum omnium præsumentem, repulit, di-
cens; Vade satanas? scriptum est enim; Dominum Deum tuum adorabis? & illi soli
Matth. 4. seruies. Horum verborum etiam nobis licentia est tributa? quia idcirco locutus est ta-
Deut. 6. & lia, vt similitudo tentamentorum, auctoris nostri frangatur eloquijs. Illud, mei quoque
10. charissimi, admoneo? vt vitæ magis sit vobis, quàm signorum, sollicitudo. Nullus ex vo-
bis hæc faciens, aut ipse superbia intumescat? aut despiciat eos, qui facere non possunt.
Conuersionem magis scrutamini singulorum? in hac vita & imitari vos quæ perfe-
cta sunt, conuenit? & implere quæ desunt. Nam signa facere non est nostræ paruitatis,
Luc. 10. sed Domini potestatis? quæ ad discipulos gloriantes in Euangelio ait; Nè gaudetis quia
dæmones vobis subiecti sunt? sed quòd nomina vestra scripta sunt in cælis. Nominum
enim in libro vitæ conscriptio, testimonium est virtutis & meriti? expulsio autem sata-
næ; largitio Saluatoris est. Vndè his, qui non in vitæ laboribus, sed in prodigijs exulta-
bant, dicentibus; Nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes
Matth. 7. multas fecimus? respondebit Dominus? Amen dico vobis, Non noui vos. Disceditè
me operari iniquitatis. Non enim nouit Dominus vias impiorum. Hoc ergò magno-
perè postulemus, vt donum spirituum discernendorum mereamur accipere? quò, se-
cundùm sententiam scripturarum, omni spiritui non credamus.

Volueram quidem iam finire sermonem, & silentio premere, quæcunque meæ acci-
derant paruitati? sed nè putetis me frustra commemorasse, quæ euenire non possint,
idcirco licèt insipiens fiam, (tamen Dominus, qui secretæ mentis est inspector, nouit
non me causa iactantiæ, sed vestri gratia profectus hoc facere) pauca replicabo de plu-
rimis. Quoties me nimijs laudibus efferre conati sunt, cum à me in nomine Domini
S. Antoni. maledicta reciperent? Quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt? cum à me au-
us vr à se dæmonum tentationes repulerit. diderent? Et hoc ad vestram quid pertinet curam? Quoties minitantes vt milites armati,
Psal. 19. scorpionibus, equis, beluis? & varijs serpentibus circunderunt me, & domum, in qua
eram, repleuerunt? cum ego econtra psallerem? Hi in curribus, & hi in equis, nos au-
tem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur? & statim misericordia Christi fu-
gabuntur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes, dixerunt? Venimus,
Antoni, nostrum tibi præbere fulgorem? Et ego clausis oculis, quia lucem diaboli de-
dignabar adspicere, orabam? & dicto citius impiorum lumen extinguebatur. Post men-
ses autem paucos cum coram me psallerent, & de scripturis sibimet sermocinarentur?
ego tanquam surdus non audiebam. Commouerunt aliquando monasterium meum?
& ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè strepitus, sæpè saltationes, sæpè
sibilos ingesserunt? & me psallente, sonus eorum in voces flebiles vertebatur. Credite
mihi, filioli, quod dicturus sum vobis; Vidi aliquando diabolum excelsum corpore? qui
se Dei virtutem & prouidentiam ausus est dicere? & ait ad me; Quid vis, vt à me tibi do-
netur, Antoni? Atego sputum vi maxima in os eius ingeminans, totum me in eum
Christi nomine armatum ingressi? Et statim ille procerus adspèctus, inter medias manus
exiliuit.

Ieiunanti etiam mihi visus est vt monachus, & panes offerens, his sermonibus suade-
bat

bat vt vescerer; & huic aliquid indulgerem corpusculo; Et tu, inquit, homo es, & humana fragilitate circundaris? labor paululum conquiescat, nè ægritudo subrepat. Illicò luridam faciem serpentis agnouit; & cum ad consueta Christi munimenta confugerem, tanquam per fenestram fumus laberetur, euanuit. Auri quoque decipulam mihi in deserto frequenter tetendit; quod ideò offerebat; vt aut visu irretiret me, aut tactu commacularet. Cum vapularem autem, (nam sæpè me à dæmonibus nõ denego verberatum) canebar; Nullus nr̄e separabit à charitate Christi. Ad cuius vocis auditum in se inuicem defurentes; non meo, sed Domini fugabantur imperio; qui ait; Vidi satanam quasi fulgur cadentem de celo. Hæc ego, filioli, Apostolici memor eloquij, in me transformauit; vt propositum vestrum nec dæmonum terror, nec aliqua lassitudo dissolueret. Sed quoniam ob vestram vtilitatem multa memorando insipiens factus sum; & huius rei vobis impertiri cupio notionem; quam veram esse nullus ambigat audientium.

Pulsauit aliquando dæmon monasterij ostium? Egrediens video hominem enormi sublimitate; porrectum caput vsque ad celum. Cum ab hoc quisnam esset, inquirentem, ait; Ego sum satanas. Et ego; Quid, inquam, hic quæris? respondit; Cur mihi frustra imputant monachi? cur mihi omnes Christianorum populi maledicunt? Et ego; In se faciunt; tuis enim frequenter molestantur insidijs. At ille ait; Nihil ego facio; sed ipsi se inuicem conturbant; Nam ego miserabilis factus sum. Rogo; Nonne legisti, Quia defecerunt inimici frameæ in finem; & ciuitates eorum destruxisti? En nullum iam habeo locum, nullam possideo ciuitatem? iam mihi nulla sunt arma; per omnes nationes cunctasque prouincias Christi personat nomen? solitudines ipse quoque monachorum stipantur choris; Ipsi se, quæso, tueantur; & me sine causa non lacerent. Tum ego Dei gratiam cum alacritate miratus; sic ad eum locutus sum; Non tuæ veritati, quæ nulla est, tam nouam & tam inauditam adscribo sententiam? nam cum fallaciæ caput sis; hoc sine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Iesus tuas funditus subruit vires; & honore nudatus angelico; volutaris in sordibus. Vixdum verba compleueram; & ille sublimis; Saluatoris delctus est nominatione. Quæ ergò iam, ô filioli, poterit resistere cunctatio? quæ trepidatio manebit vltèriùs? Quis nos eorum turbo poterit conuellerè? Securæ sint animæ singulorum? non sibi fingat cogitatio vana discrimina; non aliquis timeat à diabolo sublatum; ad præcipitia se posse deferri. Pellatur omnis anxietas? Dominus enim, qui nostros prostrauit inimicos, manens, vt promisit, in nobis; à varijs nos satanæ munuit incurribus. En ipse diabolus, qui huiusmodi cum suis satellitibus exercet astutias; nihil se posse contra Christianos fatetur.

Iam curæ Christianorum & monachorum sit, nè per eorum inertiam vires dæmonibus præbeantur. Nam quales nos & nostras repererint cogitationes; tales se nobis præstare cõsueuerunt. Et si quod in pectoribus mala mentis & pauoris semen inuenierint, quasi latrones, qui deserta obtinent loca, coeptos cumulant timores; & crudeliter re imminentes; infelicem puniunt animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupido succenderit, si semper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere? magis enim cum nunita in Christo corda cõspexerint, confusi reuertentur. Ità & Iob firmatum in Domino diabolus refugit; & infelicissimum ludam expoliatum fide; vinculis captiuitatis innexuit. Vna est ergò ratio vincendi inimicum; lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis iugis recordatio; quæ dæmonum dolos, quasi fumum expellens; persequitur aduersarios potiùs; quàm timebit. Non est enim inscius satanas ignium futurorum; & æstuantis gehennæ copiosa nouit incendia. Sed vt mea iam claudatur oratio, illud in fine commemoro; Cum aliqua se vobis obtulerit visio, audaçter inquire, quis sit ille, & vnde venerit? ac sine mora, si sanctorum fuerit reuelatio; angelica consolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percontationibus euanesceat; quia maximum est securitatis indicium; interrogare quisnam sit & vnde. Sic & Iesus Naxæ filius auxiliatorem suum interrogando cognouit; nec Damiel percontantem latere potuit inimicus.

Postquam Antonius dicendi sine fecit, lætantibus cunctis, in alijs virtutis cupido exardescibat, in alijs infirma refouebatur fides; ex aliorum mentibus falsæ opiniones pellebantur; ex aliorum sensibus inanium terrorum pellebatur accessio; simulq; vni-

M m uerſi

Sæpè enim
dæmones
verberant.
Luc. 10.

Psal. 9.

Christus satanæ con-
triuuit vires.

Iohan. 14.

* immitte

Arma contra dæmones.

Iosu. 5.

uerfi cū iam demonum infidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam spirituum discernendorum; quam, Domino tribuente, perceperat. Erant igitur in monte monasteria, tanquā tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium; tantumq; ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus sermo eius afflauerat, vt futurę spei auiditate ad charitatem mutuam, & misericordias indigentibus exhibendas, iugi studio laborarent; qui infinitam regionem quandam, & oppidum à mundana conuersatione seiunctum; plenum pietatis & iustitię videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adspiciens, quis virilem illum concordie certum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurrionis, sed multitudo abstinentium, & certamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem? Quam bone domus tuę iacob, tabernacula tua israel? tanquā nemora obumbrantia, tanquā paradus super fluuios; tanquā tabernacula, quę fixa sunt à Domino; tanquā cedri Libani circa aquas.

Dum hæc ita geruntur, quibus indiēs beatę vitę studium succresceret; Antonius mansionum in cælo positarum recordans, & præsentis vitę despiciens inanitatem, quasi parua essent quęcunque iam gesserat, separatus à fratribus instituebatur. Cumque eum siue cibum, siue somnum indulgere corpusculo, aut alias naturę necessitates cogere humana conditio; miro afficiebatur pudore, quod tantam animę libertatem modici carnis termini coërcerēt. Nam frequenter cum fratribus sedens, à cibo, qui fuerat appositus, memoria escę spiritalis abstrahatur. Edebat tamen, vt potē homo; sepe solus, sepe cum fratribus. Et cū hæc mira (vt prædixi) ageret, cum confusione tamen animę adhibendam magnoperē corpori diligentiam persuadebat; dicens, nec corpus esse penitus teneandum, nē operatio contra voluntatem creatoris dissolueretur; & ob id omne studium animę conferendum, nē vitij superata corporeis, ad æternas inferni tenebras truderetur; quin immo indultum sibi in carne imperium vindicans, domicilium suum, vt Apostolus Paulus, ad tertium cælum subleuaret. Asserebatque hoc à Salvatore præceptum, in quo ait; Nolite solliciti esse animę vestrę, quid manducetis, aut quid bibatis; nec corpori, quid vestiamini; quia hæc gentes quarunt; vester autem pater nouit, quod indigetis his omnibus. Quarite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius; & hæc omnia adjicientur vobis.

His rebus itaque transactis, cū persecutio impijssima Maximiani furore vesano vastaret ecclesiam, sanctis quoque martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipse monasterio; secutus est futuras Christi victimas, dicens; Pergamus ad gloriosos fratrum triumphos; vt aut ipsi congregiamur, aut spectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat; sed cū tradere se vltro non valens, administraret confessionibus in metallis vel in carceribus constitutis, magna cum libertate & cura intrantes ad iudicem exhortabatur; nē terrore impiorum subacti, Dominum negarent. Iamque sententia coronatos exultans; quasi ipse vicisset; vsque ad locum felicitis sanguinis prosequeretur. Quamobrem commotus iudex Antonij sociorumque eius constantia, præcepit nullum penitus monachorum aut obseruare iudicium; aut in ciuitate versari. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abscondi. Antonius autem impavidus, neglecto persecutoris imperio; lauit ependitem suam. Et alia die stans in quodam eminenti loco, candente præinctus veste, procedentem iudicem suo prouocabat ad spectu, flagrans cupiditate martyrij; ostendebatque nobis, contemptorem pœnarum & mortis Christiani animam perseuerare debere; intantum vt contristaretur, quia volenti pati pro nomine Christi, martyrium non dabatur. Sed Dominus, qui suo gregi parabat magistrum, seruauit Antonium; vt institutio (sicut factum est) monachorum, non solum oratione eius; sed & conspectibus firmaretur. Nunquam tamen à sanctorum confessorum vestigijs separatus est; quin anxia circa eos cura, & charitatis vinculis colligatus; magis carcerem patiebatur exclusus. Postquam autem persecutionis turbo defluerat, & beato episcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato, ad pristinum monasterium regressus, quotidianum fidei ac conscientię martyrium merebatur; acrioribus se ieiunij vigilijsque conficiens; vestimento cilicino intrinsecus, de super pelliceo utebatur; nunquam corpus lauans, nunquam à pedibus sordes abluens, nisi cū per aquas necessitas transire compulisset. Nullus denique Antonij corpus nudum; antequam moreretur, vnquam vidit.

Quo-

Eneomion
monasteri-
orum.

Num. 23.

S. Antonius
vixit sepa-
ratim.2. Cor. 12.
Matth. 6.Antonius
avidus mar-
tyrij.Seruit offi-
ciosè mar-
tyribus.Ieiunia, vi-
gilię, vestes
Antonij.

Quodam autem tempore, cum ab omnium se remouisset oculis, & clauso monasterio neminem omnino suscipere; Martinianus militum præpositus, cuius filia immundi spiritus infestationibus quatiebatur, pulsans ostium, obsecrabat, ut suo pignori subueniret; & exiens, Dominum pro filia deprecaretur. Tum ille aperire quidem minime voluit; prospiciens verò desuper, ait; Homo, quid meum poscis auxilium? mortalis & ego sum, & tuæ socius fragilitatis? si autem credis in Christum, cui deseruio, vade, & secundum fidem tuam ora Deum; & sanabitur filia tua. Confestim ille credens abiit; & inuocato Iesu, filiam reduxit incolumem. Multa & alia mirabilia per eum Dominus operatus est, & merito. Qui enim promisit in Euangelio, Petite, & dabitur vobis; inuento, qui mereretur accipere, suam potestatem non negauit. Nam plures vexatorum ante monasterium eius, clauso introitu, dormientes; fuis per eum ad Christum precibus, purgabantur. Hæc illi multitudo venientium; desideratam solitudinem auferens; radio fuit. Metuens itaque, ne signorum copiosa concessio aut suos animos extolleret, aut alios plus de se, quam videbant in ipso, cogeret asstimare; ad superiorem Thebaidem pergere cogitauit; vbi nullus eum agnosceret. Et à fratribus acceptis panibus; sedebat super fluminis ripam; transitum nauis obseruans. Illo talia cogitante; vox ad eum desuper facta est, dicens; Antoni, quò pergis, & quare? At ille intrepide, quasi consuetam vocem loquentis agnosceret, respondit; Quoniam non sinunt me quiescere populi, idcirco ad superiorem Thebaidem ire optimum duxi; præcipue quia & ea exigor, quæ virtutem meam possibilitatis excedunt. Et vox ad illum ait; Si ad Thebaidem vadas, & ad pastoralia (vt cogitas) pergas; maiorem ac duplicem sustinebis laborem; Si autem verè quiescere cupis, vade nunc ad interius desertum. Cumq; Antonius diceret; Quis mihi locum auum poterit ostendere; ignarus enim sum locorum; confestim ei qui loquebatur, Saraceni indicauit; qui mercandi gratia ad Aegyptum venire consueuerant. His appropinquans Antonius; rogauit vt & se pariter adducerent in desertum. Nullus obnixus est; sed tanquam à Deo missum comitem suscipientes; amplexi sunt eius societatem.

Tribus autem diebus & noctibus itinere confecto, inuenit montem valde excelsum, ad cuius radices fons aquæ dulcis labebatur; & campus haud magnus totum ambiens montem; qui palmulis perpaucis, & his neglectis, consitus erat. Hunc Antonius locum, quasi à Deo sibi offerretur, amplexus est. Is enim erat, quem sibi ad fluminis ripam sedenti, qui loquebatur, ostenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, solus remansit in monte; nullo alio eum eo conuersante. Quasi enim propriam domum agnosceret, habebat locum illum. Saraceni quoque videntes eius fiduciam, optato per eum transitu, panes eidem cum lætitia deferebant; nec non palmarum, licet mediocri; attamen aliquantò solatio refouebatur. Exinde cum fratres agnito loco, tanquam ad patrem filij, sollicitè alimenta transmitterent; videns Antonius quòd ob suum refrigerium multis onerosus labor indiceretur, & parcens etiam in hoc monachis; rogauit vnum de aduenientibus, vt sarculum sibi bis acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circuiens montem, haud grandem culturæ aptum reperit locum, ad quem deriuata desuper aqua poterat influere; ibique seminauit, atque exinde annum sibi panem elaborans, gaudebat; quòd sine cuiusquam molestia ex proprijs manibus viueret in deserto. Sed cum rursus etiam illuc quidam venire cœpissent; misertus est lassitudinis eorum, & olus in paruo terræ cespite coluit; vt post asperum iter aliquo venientes solatio refouerentur. Hoc fratrum refrigerium, & paruulam messem bestia, propter aquas illuc conuenientes, depasta sunt; e quibus vnam apprehendens; dixit omnibus; Cur me sciditis nihil à me læsæ? Abite; & in nomine Domini ne huc appropietis vlteriùs. Quis non credat post hanc denunciationem, quasi timentes, nunquam illuc bestias appropinquasse? sic Antonio impenetrabilia montium & deserti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introeuntes fratres magnis vix precibus extorserunt, vt oliuas & legumen & oleum, quod post menses aliquot ministrabant, dignaretur accipere; & senili modicum laxaret arati.

Proh quantas ibi conuersans expertus est luctas! Verè, secundum quod scriptum est, Eph. 6. non illi aduersus carnem & sanguinem fuisse colluctationem; sed aduersus principatus & potestates; ab his, qui ad eum veniebant, agnouimus. Illic enim tumultus & voces populi, armatorumque sonitus, prorsus plenum montem demonum multitudine se vidisse

Demonia
ca sanatur.

Matth. 7.

Antonius
ad montem
se recipit.

Verbo ab
igit bestias
olus depas
scentes.

Pugnat cum demonibus. disse referebant; ipsum etiam quasi contra inimicos palam resistentem; & fortiter colucentem. Qui tamen & aduenientes suo refouebat hortatu; & flexis genibus, armis quoque orationum omnem solitudine vnum hominem nec demonum quotidianas expansiones; nec tantarum bestiarum, quadrupedum, siue reptilium diuersis cessisse feritati. Iuste Dauid cecinit? Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commouebitur in aeternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem; & daemones fugabat; & feras (sicut scriptum est) secum pacificabat. Sed & diabolus, vt supradictus propheta ait, obseruans eum, frendeat dentibus suis? Et ille Saluatoris auxilio ab vniuersis tutus perseuerabat insidijs. Quadam ergo nocte, cum peruigil Antonius obsecraret Dominum, tantos in monasterium eius bestiarum greges coaceruauit; vt omnes eremi beluas circum se adspiceret. Quae cum rictu oris morsum corpori minitarentur; intellexit hostis astutias; dixitque; Si aliqua a Domino in me vobis est tributa licentia, deo orate concessum? Sin autem demonum huc venistis impulsu, quanto cyus abite; quia Christi famulus sum; ita factum est; & ad iubentis vocem omnis beluarum multitudo, quasi maiestatis verbera caederetur, aufugit.

triciam Non multi post haec fluxerant dies; & alia oritur cum eodem hoste certatio. Operante illo (nam semper, vt venientibus pro his, quae sibi derulerant, aliquid munusculum rependeret, laborabat) traxit quandam sportellam, quam tenebat, * triciam siue funiculum. Ad cuius motum exurgens, vidit bestiam puberentis humanam faciem praefertentem; quae exinde in asinam finiebatur. Post cuius adspicium vexillum crucis in fronte sua pingens, hoc tantum ait; Christi seruus sum? si ad me missa es, non fugio. Nullum in medio spatium; & statim informe prodigium quanto cyus cum satellitum turba fugit; & in medio cursu ruens, extinctum est. Ista autem explosi mors atque enecati prodigij, demonum erat communis interitus; qui omni studio laborantes; Antonium a deserto deducere non valuerunt. Mirandis plius miranda succedunt. Non grande post ista

Monstruosa bestia.

tempus excefferat; & tantarum victoriarum homo, fratrum precibus vincitur. A monachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuisere, vna cum his profectus est, impositis camelo aqua & panibus; quia nusquam praeter monasterij locum, ex quo hauserant, potabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verum in medio itinere bibendi subsidia defecerunt? Ardor nimius, aestus intolerabilis, mortem cuncta minantur. Circueunt, & querunt saltem collectam pluuijs lacunam? nihil prorsus remedij; nihil occurrit penitus ad salutem. Camelus quasi periturus & ipse est uans, dimittitur; aestuantis pectus exuritur; & sitis desperatione feruescit. Mouit senem fratrum commune discrimen; & vehementissime contristatus ingemuit. Dehinc ad solita precum auxilia confugiens, paululum ab eis secessit; ibique genibus flexis; supplices manus tetendit ad Dominum. Nec mora; & ad primas rogantis lachrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit; ibique extincta siti, & arentia membra refecta sunt; & plenis vtribus inuentum potant camelum. Ita enim casu euenerat, vt camelus errans per eremum, dum funiculum trahit; in quodam lapide eiusdem funiculi alligatione teneretur.

Fratres, eorum victus precibus, inuisit.

Tandem confecto itinere ad monachos, qui cum inuitauerant, peruenit. Tunc vero quasi Patri omnes obuiam occurrerunt; honorifico salutatu in oscula eius & amplexus certatim ruunt. Proposito feruenti gaudet Antonius; & laetantibus de aduentu suo cunctis, quasi xenia de monte portans; spiritualia impartitur alimenta. Laudat veterum studia; horratur nouorum. Sororem quoque iam vetulam virginem videns; & aliarum puellarum magistrum, mira exultatione sustollitur. Exinde quasi diu abesset ab eremo, rursum festinauit ad montem; plurimis iam ad illum venientibus, cum etiam vexati a demonibus, malo necessitatis coacti, auderent deserta penetrare; quos ille consolans, & monachis in commune precipiens, aiebat; Credite in Iesum fideliter, mentem a cogitationibus sordidis, carnem ab immunditijs seruate puram, & iuxta eloquia diuina, ne seducamini in saturitatem ventris? odite vanam gloriam, orate sapienter, psallite vesper, mane, & meridie, mandata scripturarum reuoluite; Recordamini gestorum, quae sancti quiq; fecerunt; vt exempli memoria animam incitet ad virtutem; refrenet a vitijs. Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, quo ait? Sol non occidat super iracundiam vestram. Non tantum autem super iracundiam solem occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum; ne peccatorum

Ephe. 4.

rum vnquam nostrorum aut in nocte luna; aut in die sol testes abscederent. Illius quod admo-
nebat præcepti memores esse, quo dicit in alijs. ^{2. Cor. 13.} Dijudicate vosmetipsos, &
probate; vt rationem dici noctisque facientes; si in se delictum depræhendissent, pec-
care desisterent? Sin autem nullus error decepisset, perseverantes instarent potius in-
cepto, quam arrogantia tumidi aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendica-
rent; iuxta supradicti doctoris eloquium, dicentis; Nolite iudicare ante tempus; magis
debere eos Christo, cui soli occulta patent; reseruare iudicium. Multas esse (vt scri-
ptum est) vias, quæ videntur hominibus iustæ, sed fines earum ad profundum respicere
infernî? sæpè nostra non posse nos intelligere peccata, sæpè falli in ratione gestorum?
aliud esse Dei cuncta cernentis iudicium? qui non ex superficie corporum; sed ex men-
tium iudicaret arcanis. Aequum autem esse nos nobis compati, & inuicem onera nos-
tra portare; vt concessio examine Saluatoris; proprias conscientias nosmetipsos dijudi-
cantes intueremur.

Necnon dicebat, magnam esse ad virtutem viam, si singuli vel obseruarent quid ge-
rerent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent? Non enim posse ali-
quem peccare, cum relaturus esset ad alium quæcunque peccasset; & subire pudorem
in publicum turpia proferendi. Denique nullum peccantem coram alio audere pecca-
re? etiam si peccet, tamen testè vitare peccati? mentiri magis & negare ei; & vetus deli-
ctum nouo inficiandi augeri delicto. Igitur quasi sub oculis, aiebat, nostris & cogita-
tu confundimur, & actû, si omnia referenda faciamus? multo autem magis, si peccata
nostra fideliter describentes, digeramus in ordinem. Tunc verò annotatio delictorum,
fratrum videbitur oculis? timebimus peccati ceras conscientias, ipsi nos arguent apices?
& quomodo meretricibus membra miscntes? confunduntur ad præsentiam cætero-
rum; ita nos erubescemus ad literarum scripturas. Hæc agamus, hanc virtutis gradia-
mur viam? & corpora mentibus subiugantes; perniciosas diaboli conteramus insidias.
Talibus sermonum hortamentis & venientes ad se monachos incitabat ad studium; &
patientibus condolebat; pluresq; eorum Dominus per Antonium liberauit. Nunquam
tamen aut de incolumitate curatorum est inflatus ad gloriam; aut contristatus de ob-
sellis adhuc corporibus, murmurauit. Magis autem eodem semper animo & vultu ma-
nens, gratias Deo referebat? suadens occupatis, vt correptionem, qua vexabantur; pa-
tienter ferrent: Non enim Antonij aut cuiusquam omnino hominum hanc esse medi-
cinam, sed Domini solius; qui consuevit & quibus vellet; & quo vellet tempore, dare sa-
nitatem. Ità consolatione sua, & vexatos æquanimiter ferre tentationem; & iam libe-
ratos non sibi; sed Domino gratias referre docebat.

Fronto autem quidam vir ex Palæstina, qui infestissimo dæmonio vexabatur, (nam
& linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumen extinguere) perrexit
ad montem; rogauitq; beatum senem; vt pro se Dominum rogaret. Orauit Antonius;
dixitq; ad eum; Vade; & curaberis. Illo incredulo sibi, & violenter ibidem contra præ-
ceptum remoranti; eadem geminans Antonius; dixit ad eum; Hic curari non poteris.
Egredere; & calcata Aegypto; statim te misericordia Christi consequetur. Tandem cre-
didit, & profectus est; ac visa Aegypto, secundum promissionem senis, quam ei Domi-
nus oranti reuelauerat; infestatio cessauit inimici. Virgo quædam, quæ à Tripolitana
regionis ciuitate * erat; inauditis ac flebilibus doloribus laborabat. Etenim narium
purgamenta, oculorum lachrymæ, aurium putridus humor in terram cadens; conse-
ssim in vermes conueriebantur. Augebat calamitatem corpus paralyti dissolutum;
oculos quoque peruersos contra naturam habens. Huius parentes cum ad Antonium
monachos ire didicissent; credentes in Domino, qui pertinacem sanguinis fluxum in
Euangelio tactu simbria stare præceperat; rogauerunt, vt miserabilem filia comitatum
susciperent. Illis renitentibus eam vsq; ad Antonium perducere; remansere parentes
eius foris cum filia debili apud beatum confessorem & monachum Paphnutium; qui
effosso pro Christo oculo sub Maximiano persecutore, tali de honestamento corporis
plurimum gloriabatur. Peruenierunt autem ad Antonium monachi? Cumq; de puella
morbo referre disponderent, relationem eorum senis sermo præuenit; & omnem debi-
litas & itineris vsque ad sanctum Paphnutium causam, quasi ipse interfuisset, exposuit.
Rogantibus autem monachis, vt parentibus cum filia permitteretur ingressus; non
concessit; sed ait; Ite; & inuenietis puellam, si non est mortua; curatam. Et adiecit; Nul-
lus

Vide sancti
viri humili-
tatem.

lus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum non est humanæ misericordiae, sed Iesu Christi misericordiae, qui ubique in se credentibus prestare consuevit auxilium. Quamobrem & illa, pro qua petitis, suis precibus liberata est. & cum ad Dominum orarem ego, mihi praescientia sanitatis eius indulta est. Dixit, & verba eius pulchra incolumitas secuta est. Nam exeuntes foras ad beatum Paphnutium, & filiam sospitem, & parentes laetos repererunt.

Non multos autem post illos dies cum duobus fratribus euntibus ad Antonium aqua in itinere defecisset, & vno siti mortuo, alter iaceret in terra mortem expectans, Antonius sedens in monte, celeriter ad se duos monachos vocat, qui forte ibidem sunt reperti, & festinato praecipit, ut lagenam aquae assumentes, inuaderent iter, quod ducit ad Aegyptum, dixitque; Vnus est fratribus huc aduenientibus modò migravit ad Dominum, alter, si non succurreritis, addetur hoc enim mihi nunc oranti reuelatum est. Sic ait, & iuxta praecipitum eius monachi festinantes, extinctum corpus inveniunt, terraque illud operientes, alterum refocillatum, suo iunxerunt comitatu; erat autem spatium itineris vnius diei. Fortasè hinc aliquis quaerat, cur non antequàm moreretur homo, Antonius dixerit. Incongruo prorsus Christianis argumento vitur, quia non Antonij, sed Dei fuit iudicium, qui & de recedente, quam voluit, sententiam tulit, & de sitiente reuelare dignatus est. Hoc tantum in Antonio mirabile est, quòd in monte remotissimo sedens, corde perigli cuncta procùl posita, Domino indicante, cognosceret. Alio rursus tempore cum sederet in monte, & oculos subito tetendisset ad caelum, vidit nescio quam animam, laetantibus in eius occursum angelis, ad caelum pergere. Cuius spectaculi nouitate stupefactus, beatum dixit sanctorum chorum, orauitque, ut sibi rei praesentis agnitio panderetur. Et statim vox ad eum facta est, in quicquid in monte esse Ammonis monachi animam, qui Nitria morabatur. Erat Ammon vir grandaeuus, qui perseueranter à pueritia vsque ad senectutem in sanctitate vixerat. Itinere quoque dierum tredecim à Nitria, locus, in quo sedebat Antonius, diuidebatur. Videntes ergò eum monachi admirantem, qui venerant, deprecati sunt, ut causam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modò Ammonem quieuisse, quem propter frequentem eius ad Antonium comitatum, & propter celebritatem indultorum ei à Domino signorum, optimè nouerant, de quibus etiam hoc vnum dicendum est. Necessè ei fuit aliquando flumen nomine Lycum, subitis aquis inundatum, transuadare, rogauitque Theodorum, qui cum ipso erat, ut paululum à suo separaretur ad spectu, nè nuditatem inuicem corporis vterque conspicerent. Recessit Theodorus, nihilominus ille seipsum cum vellet nudare, erubuit. Cogitantem autem eum in alteram ripam virtus diuina transposuit. Rursusque Theodorus eum videret hoc, & ipse Deo deuotus, transiens ad senem, mirari coepit, quòd tam velociter fluuium transuadasset. Cumque nihil humoris in pedibus, nihil in vestibus eius aquae conspiceret, rogauit eum, ut tam incredibilem translationem quasi filio pater exponeret. Nolente illo dicere, quae acciderant, amplexus est pedes eius, iurauitque, non se prius dimissurum, quam sibi id, quod celabat, referret. Videns ergò senex contentiosè vincere volentem fratrem, exegit vicissim ab eo, ut nulli hoc ante suam mortem indicaret, atque ita confessus est, se subito in alteram ripam fuisse transpositum, neque omninò vndis impressisse vestigia, Dominici corporis hoc tantummodo priuilegium asserens, & eorum, quibus ipse, ut Apostolo Petro, donauerit, ut aquarum leuitati humanum corpus insisteret. Hac autem Theodorus promisso tempore post eius mortem retulit. Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notauerunt diem, & venientibus de Nitria fratribus post dies triginta, sciscitantes repererunt illo die, illaque hora dormisse Ammonem, qua animam eius ferri senex viderat. Vtriq; igitur puritatem mentis in Antonio mirati sunt, quomodo rei tam longè gestae statim ad eum fuisset perlata cognitio.

Multa cognoscit ex diuina reuelatione.

Ammonis anima it in caelum.

Obserua pueritiam & miracula.

Matth. 14.

Polycratia virgo curatur.

Archelaus quoque, comes cum eum inuenisset in exteriori monte, rogauit ut oraret pro Polycratia Publij filia, quae in Laodicea erat, admirabili & Christo dedita virgine. Patiebatur enim pessimos stomachi & lateris dolores, quos ieiunij nimij, vigiliisque contraxerat, & erat penitus toto debilis corpore. Orauit Antonius, & diem, quo fuerat oratio facta, annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem. Percontatus diem sanitatis, reperit tempus medelae cum annotatione congruere. Et omnes admirati sunt, agnoscetes eo tempore illam fuisse à doloribus liberatam à Domi-

Domino quo orans Antonius pro ipsa bonitatem Saluatoris inuocauerat. Sæpè etiam ad se venientium turbarum ante dies & menses, & causas prædixit, & tempora. Nam quosdam videndi cum tantum desiderium, alios imbecillitas, nonnullos obsessa à demonibus corpora pertrahebant. nemo tamen vnquam vexationem aut detrimentum laboris itineris conqueustus est: egrediebantur omnes spiritali cibo pleni. At ille præcipiebat, non suæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere, sed Domini; qui suam notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulserit.

Quodam autem tempore cum exisset ad exteriora monasteria, & rogatus esset à fratribus, vt in nauì quadam cum monachis proficiscentibus oraret; ascendit, & solus ex omnibus odorem sensit teterrimum. Asserebant cuncti piscium falsorum, & caricarum in nauì positarum hunc esse putorem. At ille alterius rei se foetorem sentire affirmavit. Adhuc loquente illo, adolescens quidam possessus à dæmone, qui præcedens iuxta carinam se nauis absconderat; repente exclamauit. Quo statim per Antonium in nomine Domini nostri Iesu Christi curato; intellexere vniuersi, illum diaboli fuisse putorem. Alius quoque ad eum, vir inter suos nobilis, dæmoniosus adducitur; tanta oppressus infania, vt non sciret se esse apud Antonium; nec non & corporis sui superflua comederet. Quamobrem rogatus senex ab his, qui eum adduxerant, vt pro illo Dominum oraret, intantum iuuenis miseriam condoluit; vt tota nocte peruigilans cum eo, aduersus patientis insaniam laboraret; Sed cum iam lucefceret, & obsessus, impetu in Antonium facto, vehementer eum impulisset; irasci cœperunt qui eum adduxerant; cur seni fecisset iniuriam. Quibus Antonius ait; Nolite alienam culpam iuueni misero adscribere? furor iste obsidentis est; non obsessi. Idcirco autem in hanc prorupit dolens hostis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eum iussit; & expulsi satanæ iudicium; iste aduersus me impetus fuit. Nulla post verba mora; adolescens recepto sensu, & gratias agens Deo, & locum vbi esset; agnouit, & totum Antonium complexans; deo felatus est. Innumera & alia istiusmodi signa sunt; quæ monachorum concordii sæpè relatione cognouimus.

Verum non tantum his adhibendus est stupor; quia multo plùs, quæ sequuntur, conditionem nostræ fragilitatis excedunt. Hora circiter nona, cum ante cibum orare cœpisset, raptum se sensit in spiritu, & ab angelis in sublime deferri. Prohibentibus transitum aëris demonibus, cœperunt angeli contradicentes requirere, quæ esset causa retinendi; nullis existentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis replicare peccata nitentibus, calumniosa angeli clausurunt ora, dicentes; non debere eos à natiuitate eius delicta narrare, quæ iam Christi essent bonitate sopita; si qua autem scirent ex eo tempore, quo esset factus monachus, & Deo se consecrasset, licere proferri. Accusabant dæmones, multa procaciter mentientes; & cum deessent probamenta fallacibus; liber Antonio consensus aperitur. Et statim rediens in se in eo loco, quo orare cœperat; hoc se rursùm vidit esse quod fuerat. Tunc verò oblitus esca, ex illa hora noctem gemitu ac lamentatione transegit; reputans secum humanorum hostium multitudinem, & colluctationem tanti exercitus, & laboriosum per aërem iter ad cælum; & hoc Apostoli dictum, quo ait, Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principem potestatis huius aëris. Qui sciens aëreas potestates ob id semper tentare, luctari, contendere; nè nobis liber transitus esset ad cælum; hortabatur monens; Assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo; vt nihil mali habens, quod de vobis dicere possit, inimicus confundatur. Nos autem Apostolici sermonis recordemur, dicentis; Siue in corpore, siue extra corpus, nescio; Deus scit. Et Paulus quidem vsque ad tertium cælum raptus est, ibique auditis verbis ineffabilibus descendit; Antonius autem vsque ad aërem sublatus; post colluctationem liber apparuit.

Habebat etiam istiusmodi donum; si cuius rei sedens in monte ignarus fuisset, & eius secum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur; & erat, secundum quod scriptum est, à Deo doctus. Denique cum à fratribus haberetur iste tractatus, & ab eo sedulo sciscitarentur, quemadmodum se post corporis sarcinam anima gereret, quive ei locus post exitum concederetur; proxima nocte vox desuper inclamitans nomen eius, ait; Antoni, exurge; exi & vide. Qui exurgens, egressus est; sciebat enim, quibus

M m 4 respon-

Dæmonis
foetore fo-
lus sentit
Antonius.

Sanatur ob-
sessus.

Antonius
accusatur
procaciter
à dæmonibus.

Eph. 6.

Ibidem.

Tit. 2.

2. Cor. 12.

Iohan. 6.

Esa. 54.

Visio S. Antonij.

respondere deberet. Et elevatis ad cælum oculis, vidit quendam longum atq; terribilem, caput vsque ad nubes attollentem? vidit etiam pennatos quosdam volare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transitum: è quibus alios apprehensos, elidebat ad terram? alios frustra retinere contendens, dolebat super se ad cælestia transuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore, victi victoresq; tribuebant. Statimq; ad eum vox facta est, dicens: Animaduerte, quod vides. Et tunc coepit illuminato corde intelligere, animarum esse conscensum, & diabolum prohibentem? qui & sibi retineret obnoxios, & sanctorum, quos decipere non poterat? cruciaretur volatu. His visionum exemplis incitatus, quotidie ad meliora crescebat. Neq; verò id, quod sibi reuelatum fuerat, causa iactantiæ fratribus indicabat? sed cum orans iugiter, Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec spirituales filios pura in Christo anima celare quicquam volebat? præsertim cum huiusmodi signorum relatio, & amorem ministraret proposito, & fructum laboris ostenderet.

Defert clericus Antonius.

Nunquam ille aut ira subita concitatus, patientiam rupit? aut humilitatem crexit in gloriam. Nam omnes clericos vsq; ad vltimum gradum ante se orare compellens, Episcopis quoque atq; presbyteris, quasi humilitatis discipulus, ad benedicendum se caput submittebat? Diacones verò, quia ad eum vtilitatis causa veniebant, cum pro adiutorio eorum eis præsentibus disputaret, ad orandum Dominum sibi præponebat? non erubescens & ipse discere. Nam & interrogabat eos frequenter, cum quibus erat? & si aliquid ab eis necessarium audiërat, se fatebatur adiutum. Habebat autem & in vultu magnam gratiam? & admirabile à Salvatore etiam hoc munus acceperat. Si quis enim ignarus eius, inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante, cæteris prætermisissis, ad Antonium currebat, & animæ puritatem agnoscebat ex vultu? & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur. Nam semper hilarem faciem gerens, liquidò ostendebat, se de cælestibus cogitare? sicut scriptura ait: Corde lætante vultus floret? sed in mœrore continuò tristatur. Ità & Iacob agnouit Laban fœcerum suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias eius: Non est facies patris vestri, sicut heri & nudius tertius. Sic Samuel agnouit David? lætificatos enim habebat oculos? & dentes sicut lac candidos. Similiter agnoscebatur Antonius, quia semper eandem faciem inter prospera & aduersa retinens, nec secundis extollabatur, nec frangebatur aduersis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis.

Hæreticos vitat & detestatur.

Nunquam schismaticorum se miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem atque transgressionem? Nunquam Manichæis aut alijs hæreticis saltem amabilia verba largitus est, nisi tantum ea, quæ eos possent ab iniquitatis errore reuocare, denunciando talium amicitias atque sermones perditionem esse animæ. Sic etiam Arrianos detestabatur? vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Nam cum venissent quidam Arrionitæ, reperit post eorum examinationem infelicissimam sectam, & fugauit eos de monte? dicens, multò serpentibus deteriores horum esse sermones. Mentientibus autem Arrianis aliquando, Antonium ità vt se credere, admiratus eorum audaciam, & iusti doloris ira commotus, rogatusque ab Episcopis atque vniuersis fratribus, Alexandriam descendit, ibique Arrionitas publico sermone condemnauit? vltimam hanc esse hæresim, & Præcursorem Antichristi affirmans, prædicauitq; in populo filium Dei non facturam, non ex vllis extantibus, sed proprium, & vnius cum Patre substantiæ? nè creatura potius, aut adoptio, aut appellatio videretur? impium esse dicens vel mente concipere. Erat, quando non erat, cum verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus? quia ex eo natus est Pater, qui semper est. Vnde aiebat: Cum Arrianis vobis nulla sit coniunctio. Quæ enim societas luci ad tenebras? Vos fideliter credentes, Christiani estis? illi verbum, id est, filium, qui ex Deo Patre est, creaturam docentes, nullo interuallo à gentibus separantur, qui seruiunt creaturæ potius, quam creatori qui est benedictus in secula. Ipsa (mihi credite) irascuntur elementa, & omnis contra Arrianum furor, secundum Apostoli dictum, ingemiscit creatura, quòd sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videat aggregari.

Rom. 1. Rom. 8.

Hæc tanti viri prædicatio exprimi non potest? quantum ad fidem populos roborauerit. Lætabantur quippe hostilem & Christo inimicam hæresim anathematizari ab Ecclesiæ

Ecclesiæ columna. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remansit. Taceo de Christianis. Paganis quoque, & ipsi idolorum sacerdotes, ad Dominicum imperium conuolabant, dicentes; Precamur, vt videamus hominem Dei? quia hoc apud vniuersos conspicuum erat nomen Antonij. Ambiebant quoque saltem simbriam vestimenti eius attingere, multum sibi & tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolica obsidione, & varijs infirmitatibus liberati? quot simulacris erepta sunt spolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, nostro iuncti sunt gregi? Tanti certe, vt paucorum dierum spatio, ex idolorum superstitione conuersio, omnem per annum credentium vinceret turbam. Prætereà cum irruentem multitudinem comites repellerent, æstimantes illi tædio conuentum populi fore; ille tranquillo animo dicebat; Nunquid hic coetus, demonum maior est turbis? nunquid obsequentium multitudo, colluctatorum in monte nostrorum ceteris est numerosior? Accidit etiam, vt cum eum redeuntem circa portam profugeretur, à tergo quedam mulier clamitaret, dicens; Expecta homo Dei, filia mea atrocissimo vexatur demonio? expecta, obsecro, expecta, nè & ego corruens inteream. Hoc audito, mirabilis senex à nobis admonitus; volens tamè & ipse paululum substitit. Cumq; appropinquante muliere puella iaceret explosa; orauit tacitus Dominum Iesum, & ad comminationem eius statim spiritus impurus egressus est. Puella incolumis; populus in laudibus Dei; mater in gaudio fuit. Ipse autem lætabatur; quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valde sapiens; & hoc in se mirabile habebat, quia cum literas non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat.

Aliquando enim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere? erat verò in exteriori monte. Quos cum vidisset, paganos intellexit ex vultu? & procedens ad eos, per interpretem ita cœpit loqui; Quare tam longè ad stultum hominem sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed & nimium sapientem, vigilanter respondit; Si ad stultum venistis, superfluum est labor vester? si autem putatis me sapientem esse, & sapientiam habere, bonum est imitari quod probatis; quia bona conuenit imitari. Si ego ad vos venissem, vos imitarer? sed quia vos ad me, quasi ad sapientem venistis, estote, sicut ego sum; Christiani. Abscefferunt Philosophi, vtrunque mirantes, & acumen ingenij, & demonum expulsionones. Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia literas ignoraret; tali disputatione colligauit, dicens; Respondete mihi? quid prius, sensus, an literæ? & quid cuius exordium? sensus ex literis, an literæ oriuntur ex sensu? Illis asserentibus, quod sensus esset author atque inuentor literarum, ait; Igitur cui sensus incolumis est, hic literas non requirit. Quis presentium post hanc colluctationem non exclamauerit, cum obstupuerint & ipsi, qui victi sunt, tantam in imperito literarum, sagacitatem animi admirantes? Neque enim vt in solitudine & montibus versatus, atque omnem ibidem exigens vitam, agrestis & rudis erat? sed iucundus atq; affabilis, sermonem, secundum Apostoli præceptum, diuino cõditum sale proferebat, ita vt inuidia caceret, & amore omnium potiretur.

Inter hæc, quasi parum esset bis gentilitatem fuisse superatam, & tertio venerunt viri ad eum, omnis secularis prudentiæ nube cæcati, atque vniuersis philosophiæ studijs artium suarum æstimatione doctissimi. Hi cum rationem ab eo exigerent fidei, quam in Christo habemus, & niterentur arguta sophismatum interrogatione de diuina cruce cum illudere. In silentium paululum voce compressa, primùm eorum miseratus errorem est; deindè per interpretem, qui eius verba diligentissimè in Græcum solebat exprimere sermonem, ita exorsus est, dicens; Quid pulchrius est, quid ve honestius, cruce colere, an adulteria, parricidium vel incestum his assignare, quos colitis? cum in altero sit contemptus mortis, insigne virtutum; in altero turpis religio, obscœnitatis magistra? Quid melius est dicere, quod Dei verbum manès vt erat, ob salutem nostram humanum corpus assumpserit, vt societate mortalitatis nos eueheret ad cælum, participesque naturæ cœlestis efficeret? an, vt ipsi asseritis, diuinæ mentis haustum ad terrena veneranda caput submittere, & pecudum atque serpentum formis cœlestes nomen includere? Quo ore Christianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Christum filium Dei, sine sui detrimento & cœpisse esse quod non erat, & mansisse quod fuerat? cum ipsi animam de cœlestibus detrahentes, non tantum hominum, sed & pecudum solleatis sepire corporibus?

Chri.

Permulci
ab eo cu-
rantur.Philosophi
tentat An-
tonium.

Item alij.

Coloss. 4.

Rursus alij,
si que do-
ctissimi.Nota acu-
men sancti
viri.

numen

Christiana credulitas pro salute mundi Dominū suū venisse testatur: vos verò inna-
tam animā predicātes, ylrò citroq; transfertis. Christiana fides, quæ omnipotentiā Dei
clementiamque veneratur, consequenter incarnationem dicit Deo fuisse possibilem?
itā tamen, vt non euacuaerit dignatio dignitatē? vos qui ex splendidissimo Dei fonte
manantem, turpiter decidisse iactatis? qui mutabilem atque conuertibilem eam post
sui diminutionem audetis asserere, iam illam quoque naturam, dominam seculorum,
per animæ contumelias impia lingua temeratis? Imago enim, quæ secundum vos natu-
ralem similitudinem sui retinet a authoris, cui vna est, ex quo defluit, eademque substan-
tia, humilitates proprias & iniurias consequenter ad suam originem remittit. Igitur ani-
maduertite, cōtumelias animarū ad patrē (vt appellatis) earū per vestrā blasphemiam re-
dundare. Crux Christi Domini nostri hīc nobis ingeritur. Rogo, quæ hęc est religionis
obscœnitas? Nōne potius est crucem attollere, aut alicuius generis mortē ab iniquis

Perstringit
falforum
deorū fla-
gria & tur-
pitudines.

hominibus illatam patienter sustinere? quā Iſidis plangere post Osirim vagos incer-
tosque discursus? Pudeat vos, quęso, insidiarum Typhonis, pudeat Saturni fugā, & de-
uorationis crudeliſſimā liberorum! Erubescite parricidium Iouis & incestum, erube-
scite raptum eius & coitum mulierum atque puerorum. Ille, sicut vestri fingūt Poētæ,
ad explendum immaniſſimā libidinis furorem, molles dedit in amore vagitus, ille in
Danaæ fluxit sinus, ipse amator & precium? ille modulatus ales Ledæos petiuit ample-
xus: ille in proprium seſciens sexum, regium puerum ministris auibus polluit. Hęc vos
creditis, hęc colitis? hęc sunt vestrorum ornamenta templorum. Aequo, deprecor pro
vestra salute, nostra dicta pensate iudicio. Cuncta, an nihil, in libris credenda sunt Chri-
stianis? Si nihil, nec crucis quoque, cui detrahitis, nomen agnosceritis. Si vniuersa credēda
sunt, cur, cum in ijsdem libris Cruci resurrectio copuletur, passionem diuinam stolido
laceratis eloquio, & nō statim iungitis cęcorum visum, surdorum auditum, claudorum
gressum, lepræ emundationem, seruiens ambulanti Deo suo mare, dęmonum fugas, re-
surrectionem mortuorum? & defunctorum ab inferis reditus? Hęc omnia scripturis di-
uinis, quas interpellatis, inserta sunt, & ijsdem voluminibus continentur præconia ma-
iestatis & mortis. Quamobrem odio, quo imbuti estis, abieciō; inuenietis ilicō & Deum
verum esse I E S V M, & salutis humanæ gratia fragilem assumpsisse naturam.

Vestram tamen nobis, si non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit
referre culturas de tanta rerum fœditate atque vecordia? nisi fortē (vt audio) fabu-
las asseratis deorum vestrorum, & obscœnitates, & crudelitates, & vanitates, & mortes,
regentes eas allegoricis velaminibus? Liberum vinum, terram Proserpinam, semiclaudum
Vulcanum & debilem ignem, Junonē aërem, Apollinem solem, Dianam lunam,
Neptunum maria, & libidinum principem Iouem atherem interpretantes. Nec post
hanc excusationis procacitatem Deum? sed creaturas, contempto creatore, suscipitis.
Quōd si pulchritudo vos elementorum ad suam traxit venerationem? modum fas erat
custodire, & oportebat mirari tantum, nec colere? nē facturæ veneratio creatoris esset
iniuria. Nam istiusmodi, quam vos sequimini, ratio est præpostera atq; peruersa? & archi-
tecto honor migravit ad domum, & medici scientia ad remedia confertur, omnium
quoque artificū merita vel laudes ad opera transferuntur. Quid ad hæc dicitis? vt agno-
scamus quæ sit Crucis ridicula vobis ignominiosa confessio?

Elemento-
rum mirā-
da pulchri-
tudo, non
colenda.

Hac disputatione conuertentibus inter se philosophis oculos, simulque mustanti-
bus, subridens Antonius, rursū per interpretem ait; Prædurum nanque cuncto vide-
tur operi? quotiēs iusto vniuersæ rei tenore calcato? laboris merita factis magis quam
factoribus adstruuntur. Elementa quidem, vt memoravi? ex ipso conspectu suam com-
probant seruitutem. Sed quoniam vos obseruatione dialectica necessaria, vt putatis,
quęque colligitis? hoc quoque artificio etiam nos nostram religionem compellit affir-
mare. Respondete mihi: Cognitio Dei quemadmodum manifestius approbatur? per
lectionem verborum? an per operationem fidei? Et quid antiquius est, operatio fidei, an
disputatio per argumenta procedens? Illis respondentibus firmiorem sermonibus ope-
rationem esse, & hanc liquidam de Deo cognitionem, benè eos & ipse dixisse consensit.
quia operationem quæ ex fide descendit, animi generat affectus, dialecticam verò ex ar-
tificio componentium sumpsisse oppositionis exordia. Cū ergo, ait, operationem fi-
dei animo insitam quis habuerit, superflua erit verborū compositio? per quā cōceptam
sensu nostro credulitatē tēratis euellere? & tamē sepē vos vestras explicare intelligērias
non

Oppugnat
Philoso-
phos rati-
one dialē-
ctica.

non valetis. Ità solidiora sunt mentis opera; quàm sophismatum fraudulenta cōclusio. Nos Christiani mysterium vitæ nostræ non in sapientia mundi habemus repositum, sed in virtute fidei; quæ nobis à Deo tributa per Christum est.

Hanc orationis meæ veritatem, rerum quæ geruntur quotidie, ordo commēdat; nobis imperitis, & literarum vestrarum ignaris; ad Dei cognitionem eius sola verba sufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in vniuersum orbem quotidie propagamur; vobis verò post aduentum Domini nostri nodosæ sophismatis defecere versutiæ. Ecce nos simplicem Christi fidem docti, idololatriam debellauimus; & per prædicationem ignominiosæ crucis aurata templa ceciderunt. Vos, si potestis, ostendite, qua contextione verborum gentilitatem Christo præponere suaseritis. Per omnes iam terras Deus Dei filius Christus est agnitus; nihil eloquētia sophismatum, nihil disputatio philosophiæ multitudini potest obesse credētium. Crucifixum nominamus, & vniuersi demones, quos vos vt deos colitis, rugiunt; atque ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ Crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? vbi Aegyptiorum incantationes? quò magorum profecere carmina? Certe tunc vastata sunt omnia; cum de sua cruce mundo Christus intonuit. Nihilominus vos, prætermisissis debilitatorum cateruis; gloriosam Iesu mortem irridere conamini. Illud autem quale est, quòd nunquam infestatione regali cōcussa gentilitas, immò verò seculo chara, & hominum præsidij sulca, iam corruit? Nos famuli Christi, quo plùs premimur; eo magis assurgimus & floremus. Vestra simulacra, ornatis quòdàm septa parietibus, iam vetustate collapsa sunt; Christi verò doctrina, quæ vobis stultitia videtur & ludus, licet tyrànica persequentium principum tentamēta pertulerit; licet varijs sit incurfata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur; nullo gentium barbararum sine prohibetur. Quando tot simul in se conuenere virtutes? continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesia, floret martyrum pro Domino suo gloriosa constantia; quorum omnium crux Christi principum est. Cum interim vos, inter tãtos virtutum choros, syllogismorum retia tenditis, & veram rerum lucem tenebrosi conamini argumentationibus obuolueret. Ecce nos, vt dixit doctor noster, non in gentili persuasione; sed in fide apertissima suademus; quæ verborum affirmationem præuenire consuevit.

Crucis signum pelliciamones.

Ad sunt quippe patietes, à demonijs vexati; quos cum in medium produxisset, verba repetiuit, dicens; Nunc vos collectionibus vestris, & quo vultis malefico carmine deos vestros, quos putatis, expellit; sin autem non potestis, victas submittite manus, & ad Christi trophæa confugite; & statim crucifixi credulitatem maiestatis potentia prosequetur. Dixit, & inuocato nomine IESV, cum vitale signum in sacro numero Trinitatis pressisset in frōtibus; vnà cum expulsis demonibus vana præsentium philosophorum confutata sapientia est. Expauerunt enim stupentes hominem; cui post tantum ingenium afflueret signorum diuina largitio. At ille vniuersa Christo, qui curauerat, adscribens, vsus est assatu reciproco, & ait; Nolite me putare his sanitatem dedisse; Christus per seruos suos facit ista miracula. Credite & vos, & videbitis, quia deuota Deo fides, non eloquentiæ vanus tumor, talia signa mereatur; confugite ad Crucifixi legem, vosque eius imitamini famulos; & hoc scientiæ sine contenti, nulla deinceps secularis imprudentiæ argumenta queratis. Hactenus Antonio dicente, miro philosophi stupore percussis; cum honorifico salutato ab eo recedentes; multum eius sibi ferebantur profuisse conspectum.

Signi Crucis mira vis

Hoc in eo viro mirabile est; vt hominem in extremo mundi limite conditum, & fauor principum; & omnis celebraret aula regalis. Nam & Constantinus Augustus, & eius liberi Constans atque Constantius, talia cognoscentes, crebrò ad eum, quasi ad patrem, missis literis obsecrabant; vt reciprocis eos scriptis hilararet. At ille eiusmodi manens, qualis & antè, quàm literæ ad eum venirent, fuerat, nec salutatione principum mouebatur; & tanquàm non acceptis literis; conuocatis monachis aiebat; Reges seculi ad nos miserunt epistolas; quæ hinc Christianis adhibenda miratio est? Licet enim diuersa sit dignitas; at tamen eadem nascendi moriendique conditio est. Illa sunt omni veneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda sunt, quòd hominibus Deus legem scripserit; quòd per filium suum proprijs Ecclesijs dirauerit eloquijs. Quæ monachis est ratio cum epistolis Regum? Cur accipiam literas; quibus consueta nesciam reddere salutationis obsequia? Igitur rogatus ab vniuersis fratribus, vt Christianos reges

Antoniu & Imperatores & aulici celebrant.

reges suis literis refrigeraret, nè scilicet per silentium eius exasperarentur, ad susceptas Epistolas conuenientia rescripsit; Laudauit primùm, quòd Christum colerent; deinde salutaria persuasit, nè magnam putarent Regiam potestatem, nè presentis carnis imperio tumentes, se homines esse nescirent; & iudicandos à Christo obliuiscerentur. Ad postremum, clementiæ circa subiectos & iustitiæ, cura quoque inopum admonuit; atque vnum sempiternum esse regem omnium seculorum Iesum Christum epistolis testatus est. His Principes susceptis, vehemētissimè letabantur. Sancta quoque apud cunctos Antonij flagrabat opinio; ita vt eius se filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas; omnium in se studium conuerterat.

Postquam ergò gentiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo sunt consolatione releuati, ad interiorē montem, & ad rigorem solitum regressus est: ibique sæpè cum introeuntibus deambulans, ac residens stupebat, sicuti in Daniele scriptum est: & interiectis horarum spatijs, consequentia respondebat; vt intelligeretur aliqua reuelationis vidisse secreta. Nam in monte positus, ea, quæ in Aegypto longè gerebantur, præuidēs, Episcopo Serapioni ibi cōstituto narrauit. Lamentabilis sequitur visio; & omni lachrymarum fonte plangenda. Cùm enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intentè fixit oculos in cælum, gemens atque suspirans; & post aliquantum spatium reuelationis inceptæ, nimio dolore contremuit, & statim fixis genibus, ante Dei vultum prouolutus orauit, vt clementia sua futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lachryma, metus ingens inuadit presentes; obsecrant, vt tantæ calamitatis exponeret visionem. Singultus occupant vocem; lingua fletibus præpeditur; & in medio conatu sermo gemitu interruptitur. Vix tamen cum vociferatione lucuosa ait; Melius erat, ô filioli, impendens piaculum cita morte lucrari. Sic incipiens, rursùm lachrymis vincitur; & inter ægra suspiria tandèm pectori commodans vocem; Magnum, inquit, quoddam & vniuersis seculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine subuertetur; & homines iumentis similes, Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini mulorum circumdatum multitudinē, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Hęc est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini, dicens; Abominabitur altare meum; nec mora; visionem sequitur effectus. Nam post annos duos sc̄ua Arrianorum erupit insania. Tunc ecclesiarum fuerunt rapinæ, tunc diuinorum temeratio vasorum; tunc pollutis ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria; tunc paganorum opificum præsidia, aduersus Christum cōparata; cum assumptione palmarum, quod idololatriæ apud Alexandriam insigne est, ad Ecclesiam pergere compellebantur Christiani; vt Arrianorum populi crederentur. Proh scelus; horret animus replicare quę gesta sunt. Virginum, matronarumque ereptus pudor; sanguis ouium Christi in Christi templo effusus; veneranda respersit altaria; Baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit; visionis veritatem monstrauit effectus, quòd calcitrantium mulorum indisciplinatio; Arrianorum esse impietas.

Nota, et cōfer cum notis temporibus.

Sed istam tristitiam consequentis reuelationis prosperitate consolatus est; & ait; Nolite, filioli, moerori vos penitus dare; vt enim iratus est Dominus, sic rursùm miserebitur, & suum citò Ecclesia recuperabit ornatum, eosque, qui in persecutionibus fidem Domini seruauerint; solito videbitis fulgore relucētes. Reuertentur ad foueas suas serpentes, & religio longiùs propagabitur; tantùm videte, nè fidei vestræ synceritas Arriana labe sordescat. Non Apostolorum, sed dæmonum, & patris eorū diaboli ista doctrina est; ob id per insipientiam iumentorum, similis pecudum eorum expressus est animus. Hucusquē Antonius. Sed nos minimè conuenit diffidere, tam grande miraculum per hominem potuisse ostendi; Saluatoris enim promissio est, ita dicētis; Si habueritis fidem vt granum sinapis; dicetis huic monti; Transfer te, & transferetur; & nihil impossibile erit vobis. Et iterum; Amen amen dico vobis; omne quod petieritis patrem in nomine meo; dabit vobis. Petite; & accipietis. Ipse enim suis discipulis, & vniuerso credentium gregi nunc subiectionem dæmoniorum; nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat; Gratis accepistis; gratis date. Nunquid suæ virtutis imperio curabat Antonius; nunquid suæ possibilitatis arbitrabatur esse quod fecerat; orationibus, non præceptis, dæmones morbi que cesserunt; & ad Christi Dei nostri nominationem semper vniuersa perfecta sunt. Nemo sapientum, sanitarum admirationem adscribat Antonio, sed Domino Iesu; qui solitam erga creaturas suas exhibens beneuolentiam, nunc quoque per

Matth. 17.

Johan. 14.

Matth. 10.

per electum famulum suum indulgenter exercuit. Antonius tantum orabat; & ob vitam eius merita, cuncta Dominus largiebatur.

Sape autem & contra voluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cum iudices, qui ad interius archisterium propter asperitatem itineris, & obsequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire non poterant, precario quasi erunt, ut eius fruerentur ad spectibus, ut impetrare possent, quia molestissime ferebat vexationem discursuum; ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eum destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni: quorum fletibus superatus, pertrahebatur ad exteriorem montem, agnoscens laborem suum utilem miseris fore: suadebatque iudicibus, qui eum inuitauerant, ut in sententia proferenda, & odio & gratia, Dei timorem anteponeret, nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumque iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: at tamen inter medios sermone chara sibi solitudinis recordabatur. Post coactam itaque presentiam, quam Ducis preces, & quod verius est, miserorum fletus extorserat; post salutaria monita, post reorum commendationem, quorundam etiam absolutionem, postulanti Duci, ut paulo largius eidem suam presentiam indulgeret, ait, non posse se diutius ibidem morari, gratum vsus exemplo, quod sicuti pisces ab aqua extracti, mox in arenam terra morentur, ita & monachos, cum secularibus retardantes, humanis statim resolui consabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit ut pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus; ne tardantibus nobis aliqua propositi succedat obliuio. Pro tanta hominis sapientia Dux miratus; iustam de eo tulit veramque sententiam, dicens: Verè istum esse Dei famulum agnosco; nec in rustico homine potuisse tantam aliquando inesse sapientiam, nisi diuino amore regeretur.

Præterea cum Balatius, qui sub Nestorio præfecto Alexandria, dux Aegypti fuit, homo Arrianæ iniquitatis studiosissimus fautor, ita Christi Ecclesiam persequeretur, ut animo vesano virgines monachosque verberaret in publico; ad eum Antonius literas misit, quarum ista sententia est: Vidco iram Dei venientem super te: desine persequi Christianos, ne te ira occupet; quæ proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam & irrisit; atque in eam expuens, proiecit in terram: porritores quoque multis afficiens iniurijs; Antonio talia renunciari præcepit: Quoniam cura tibi tantopere monachorum est; etiam ad te mei vigoris transibit disciplina. Sed confestim minitorem oppressit supplicium; & post quinque dies os effrenatum ultio diuina compefcuit. Egreditur enim ad primam mansionem Alexandria, quæ appellatur Chereum, cum supradicto Aegypti præfecto Nestorio; vehuntur equis, quos inter omnes Balatius, cuius erant, mansuetissimos nutrierat. Cum ergo pariter solito sibimet equi alluderent, minor, quo Nestorius vehebatur, morsu repentino Balatium decussit in terram; ac sic in cum inhians, femora eius lacerauit atque corrosit, ut statim relatus ad ciuitatem, post tertium diem moreretur; vniuersique agnoscerent minarum ab Antonio prædictarum effectum quantocyus consecutum, digno persecutoris sine complero.

Cæterum ad se venientes mira cum modestia Antonius admonebat, ut oblita seculi dignitate; remotioris vitæ beatitudinem appeterent. Si qui autem maiori potestate premebantur, nec poterant obtinere iustitiam, ita eos obnixè defendebat; ut ipse pro illis pati videretur iniuriam. Multis utilis fuit præclari senis oratio: multi magnis diuitijs, & altiori militiæ gradu derelicto, eius adherere cupiebant curricularis. Et ut infinita breui sermone comprehendam, bonum Aegypto medicum Christus indulserat. Quis non tristitiam apud Antonium mutauit in gaudium? Quis non iram vertit in pacem? Quis orbitatis luctum non ad eius temperauit ad spectum? Quis non morore paupertatis, quo premebatur, abiecto, statim & diuitum despexit opulentias; & in sua lætatus est paupertate? Quis post lassitudinem monachus, non eius iuuatus est hortatu? Quis adolefcentiæ atatis accensus ardoribus; non ex eius admonitu pudicitiam amator fuit? Quis vexatus à diabolo, sine medela redijt? Quis inimici cogitationibus distractus, cæca tempestate sopita; sereno non regressus est animo? Sciebat enim quo quisque laboraret incommodo; & ex vitæ meritis discretionem spirituum agnoscens, adhibebat morborum, prout erant vulnera, sanitatem. Vnde effectum est, ut post eius disciplinam omnes diaboli panderentur insidiæ. Multæ quoque desponsatæ puellæ ad eius conspectum ab ipso penè thalamo recedentes; in Ecclesiæ matris gremio confederunt. Quid

Nn plura?

Nota odium in monachos &c.

Epistola Antonij ad Balatium Arrianum.

Balatij interitus.

Bonus Aegypti medicus Antonius.

Ex toto orbe ad eum confluunt.

plura: Totius orbis homines ad eum confluebant, & vniuersarum gentium varietas bellicosissimum contra demones virum conspicere gestiebat. Nullus se frustra illuc venisse conquestus est: omnibus delectabile atque iucundum laboris commercium fuit. Fatigatio enim itineris, emolumentum viatici reportabat, sicut rei probauit effectus. Nam post resolutionem eius, quasi communi vulnere orbitatis excepto, proprium singuli parentem luxerunt.

Suprema S. Antonij ad fratres oratio.

Quis autem finis vitæ eius fuerit, dignum est & me commemorare, & vos cum desiderio audire, quia & hoc imitabile in eo cunctis fuit. Iuxta consuetudinem ad visendos fratres, qui in exteriori monte erant, venit; ibique à diuina providentia de sua morte condiscens, ita exorsus est: Ultimam, filioli, patris audite sententiã, non enim arbitror, quod in hoc seculo iterum vos visuri simus. Cogit cõditio naturæ, vt post centenarium numerum, quem annis quinque supergredior, iam resoluar. Itã locutus, audientium perçora contristauit: gemitus lachrymæque dicta mœrentia consecutæ sunt. Amplexabantur eum vniuersi, quasi iam de seculo recessurum. At ille tanquã aliena desexens, ad propriam patriam profecturus, magna cum lætitia præcipiebat, desideriam instituto nõ debere subreperere, sed tanquã quotidie morituros, vt antè prædixerat, à sordidis cogitationibus animam custodire, & omnem æmulationem ad sanctos quosque conuerte-

Vitandi hæretici.

re: ad Meletianos verò schismaticosque, ne propè quidem accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquam peruersitatem: neque, cum Arrianis communionem iungamini, quia impietas eorum iam omnibus manifesta est. His etiam illud addebat, nullum debere Christianum, cum seculi viderit potestates pro Arrianorum & Meletianorum pugnare nequitia, à Christi territum discedere veritate: mortalium illam esse defensionem, nec diu fallacem permanere posse phantasiam. Quapropter, aiebat, custodienda est pia fides in Christo, & patrum religiosa traditio, quam ex scripturarum lectione, & crebro meæ paruitatis didicistis admonitu.

Traditio Patrum seruanda.

Finis sermone, fratres eum vehementissimè retardabant, glorioso patris cupientes termino decorari. Sed multas ob causas, quas & silentio monstrabat, præcipue tamen ob præsumptam Aegypti consuetudinem, contradixit. Mos etenim Aegyptijs est, nobilitium & præcipue beatorum martyrum corpora linteamine quidem obuoluere, & studium funeri solitum non negare, terra verò non abscondere, sed super lectulos domi posita reseruare. Hunc honorem quiescentibus reddi, in ueteratæ consuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antonius sepe & Episcopus deprecatus est, vt populos Ecclesiastica consuetudine corrigerent, & laicos viros ac mulieres rigidius ipse conuenit, dicens: Nec licitum hoc esse, nec Deo placitum: quippe cum patriarcharum & prophetarum sepulcra, quæ ad nos vsque perdurant, hæc facta contuincerent. Dominici quoque corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in sepulcro positum, lapide vsque ad resurrectionis diem tertium clausum fuerit. Atque his modis vitium circa defunctos Aegypti, etiam si sancta essent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut sanctius corpore potest esse Dominico, quod iuxta consuetudinem gentium cæterarum, humo conditum esse scimus? Hæc iusta persuasio multorum insitum euellit errorem, & repositis in terra cadaveribus, Domino gratias pro bono magisterio retulerunt. Metuens ergo consuetudinem supradictam, ne eodem etiam circa se laborerent errore, celeriter valedicens monachis, qui confluerant, ad amicum virtutis habitaculum repedaui.

Verba S. Antonij extrema ad duos discipulos.

Post menses autem paucos, cum non mediocre incommodum senilia membra turbasset, vocatis ad se duobus fratribus, quos ibidem ante quindecim annos modico intervallo seiunctos instituerat, qui etiam ei iam seni ceperant ministrare, ait: Ego quidem, filioli, secundum eloquia scripturarum, Patrum gradior viam: iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre celestia: sed vos, o viscera mea, admoceo, ne tanti temporis laborem repente perdati. Hodie vos religiosum studium arripuisse arbitramini, & cœptæ voluntatis fortitudo succrescat. Varias demonum nõstis insidias, vidistis eorum & impetus feroces, & vires effœminatas: Iesum suspirate, & credulitatem nominis eius vestris figite mentibus, & à certa fide vniuersi demones fugabuntur. Memento etiam admonitionum mearum, & incertæ conditionis vitam ancipitem quotidie pertrahate, & celeste vobis præmium sine cunctamine tribuetur. Schismaticorum quoque & hæreticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini, quia Christi sunt inimici. Scitis

Cauendi hæretici.

Scitis ipsi, quod nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit; propter prauam eorum voluntatem; & pertinax contra Christum bellum. In hoc autem magis estote solliciti, vt Domini precepta seruetis; vt post mortem vestram sancti quique, quasi amicos & notos, in aeterna vos recipiant tabernacula. Hec cogitate, hec sapite, hec retexite! & si qua mei vobis cura, si qua Patris memoria est, si mihi vicarium representatis affectum, nullus ad Aegyptum meas perferat reliquias; ne vano corpus honore seruetur, ne vituperati ritus a me, vt nostis, etiam circa me seruentur obsequia; huius enim rei gratia maximè huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum; & illud quoque senis vestri custodite mandatum; vt nemo prater vestram dilectionem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino; quia necessario resurrectionis tempore; hoc corpusculum resurget incorruptum. Vestimentorum autem meorum sit ista diuisio; Melotem & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat; Serapion Episcopus aliam accipiat melotem; vos cilicium habetote vestimentum, & valete viscera mea! Antonius enim migrat; & iam non erit in presenti seculo vobiscum.

Eccè qualis
Antonij ve-
stitus.

Verba finièrat; & osculantibus se discipulis, extendens paululum pedes, mortem letus adspexit, ita vt ex hilaritate vultus eius; angelorum sanctorumque, qui ad perferendam animam eius descenderant, praesentia nosceretur. Hos intuens, tanquam amicos videt, animam exhalauit; & additus est patribus; secundum ordinem scripturarum. Seruauerunt mandata discipuli, inuoluntum, vt preceperat, corpus humo operientes; & nemo interim vsque ad hanc diem, preter eos, vbi sit conditum, nouit. Legatarius autem Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur; & tanquam magna hereditate ditatus, letanter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis. Hic Antonio vitæ terminus fuit, ista principia meritorum; quæ licet parciore, vt prædixi, sermone narrauerim, tamen ex his potestis aduertere, qualiter homo Dei à pueritia ad senectam vsque, peruenerit; & quod omni semper dubitatione calcata; nec languori, nec longæuæ quicquam ætati aliquando concesserit. Magis autem æqualitatem propositi tenens, nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem; oculorum quoque aciem, & numerum dentium, licet paululum ob ætatem viderentur attriti, nec non & pedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ita & contra iura naturæ meritorum gratia custodiuit; vt lauatorum corporum, quæ balneis atque delicijs confouentur, hilarior eius caro videretur.

Firmitas
corporis
vsque ad
obitum.

Hoc etiam fratres, quod per omnes prouincias amor eius fama que volitauit, quem nec librorum disseminatorum oratio luculenta, nec mundanæ sapientiæ disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendauit, cui omnium ore est adscribendum; nisi Christo, cuius hoc donum est; qui deuotos eius animos erga suam præuidens maiestatem, hominem alio penè orbe celatum, & inter tantas positum solitudines, Africae, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrici; ipsi etiam, quæ vrbium caput est, Romæ, vt in exordio promiserat; demonstrauit. Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos, licet nolentes, nobilitare consueuit; vt virtus possibilis, nec vltra humanam esse naturam, sanctorum doceatur exemplis; & ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quique impellatur. Hunc itaque fratribus librum magnoperè perlegere curate; vt agnita fidelivita sublimium monachorum, sciant quod Saluator noster Iesus Christus glorificantes se glorificat, & seruientibus sibi non tantum regna celorum, sed etiam hic in ipsis montium secretis latere cupientibus, famæ tribuit nobilitatem; scilicet vt & ipsi fruuantur laude meritorum; & ceteri eorum prouocentur exemplis. Si autem necessarium fuerit, & gentibus legite; vt vel sic agnoscant; quia Dominus noster Iesus Christus, non solum est Deus Dei filius, sed etiam his, qui eum sollicitè colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit potestatem; vt demones, quos illi deos esse arbitrantur, conculcent atque eiciant, deceptoros scilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

Christi be-
nignitas in
seruos suos.

DE INVENTIONE SANCTORVM DIODORI,
MARIANI, ET ALIORVM INNUMERABILIVM MAR-

*tyrum historia, grauitè & eruditè conscripta circa tempora Caroli Crassi,
vel Arnulphi Imperatoris. Habetur in vetustis
manuscriptis codicibus.*

P R A E F A T I O.

Celestis Ierusalem.

Job 40.

Martyrum certamina quid nobis conferant.

Tob. 12.

Lotosissimos martyrum triumphos venerari, pia deuotionis est, quatenus & eorum suffragijs muniri, & exemplis accendi vnusquisq; fidelium studeat, qui Christi sanguine lotus, ad illam conscendere Ierusalem festinat, vbi angelorum frequentia Deo gaudet assistere, vbi Cherubim & Seraphim nimio ardore intuendi ineffabilem claritatem diuinæ dulcedinis inflammant: vbi throni Apostolici inenarrabili fulgore coruscant, vbi martyrum legiones cum coronis exultant, vbi virginum chori byssino candore nitescent, vbi diuersi sanctorum ordines indefinenter sine vlla tædij lassitudine cum tripudio iubilare gloriantur: cui agnus ille immaculatus præsidet, qui areas portas & ferreos vetes confregit inferni, qui crucis cuspe draconis illius antiqui, qui humanum genus absorbebat, perforauit maxillam, ac suo fulgore omni solis radio incomparabiliter splendidius eam illustrat: quem videre, gaudere est: cui assistere, regnare est: cuius conspectibus ad stare, feliciter est viuere. Solemnitas enim martyrum, euidentis exhortatio imitationis est: quam hi solum modò celebrare ritè censentur, qui eos imitari pro viribus fatigant, & eorum sequi vestigia delectantur. Ineffabilis enim pietas Dei nostri in suorum martyrum triumpho, cum sit multiplicis bonitatis, artificiosum nostræ saluti prospexit cõmodum: quatenus dum illos mundus conterit, nos erudiat: & cum eos cruciatus afficit, nos ab horrore perpetui cruciatus absoluat. Verum quia, quantum oportet, dicere nequimus, à laude tamen Domini linguam cõpescere, & eius miracula tacere nullo modo debemus: quia licet secretum regis celare bonum sit, mirabilia tamen Domini & laudes eius predicare laudabile est.

N A R R A T I O.

17. IANVAR.

* Viridiani

Psal. 67.

Martyrii Chrysanthi & Dariae.

O itaque tempore, quo beatus Stephanus Romanæ præerat Ecclesiæ, qui beato Petro Apostolorum principi vicissimus quartus in Apostolica Sede successit, grauis persecutio in Christi fideles exarsit. Is cum plurimos quotidie persecutionibus Christianos affici conspiceret, & ipse ad subeundam pro Christi nomine martyrij agonem proximus esset, duos presbyteros, testimonio fidei probabiles, instituit, * Varinum videlicet & Armenium, qui sanctorum passionum, quos assidue pati videbant, conscriberent, & per quatuor mundi climata divulgarent ad instructionem fidelium, sanctorumque memoriam, & ad laudem illius, qui in sanctis suis mirabilis est, & eis post mortem fluctuanti seculi coronam confert felicitatis perpetuæ. Quæ ergo tantorum virorum testimonio tunc facta didicimus, & nostris reuelata temporibus videmus, inuocato Domini Iesu Saluatoris nostri nomine, aggrediamur ipso adiutore dicere.

Temporibus ergo Numeriani impijssimi Cæsaris, dum in Romana vrbe idolorum cultura à sacrilegis haberetur, in Christi cultores grauis persecutio exarsit impijssimi Cæsaris iussu. Beatus igitur Chrysanthus & Daria virgo, plurimis iam martyrij affecti, gratia Christi cum victoriæ coronam in omnibus consequerentur, eiusdem Imperatoris furia extra portam Romanæ vrbis via Salaria in arenario depositi, terra & lapidibus obrui iussi sunt viui. Cumque omnipotens Deus multa fidelibus præstaret eorum interuentionibus beneficia in loco eodem, euenit vt die natalis eorum infinita populi multitudo inibi conueniret, viri simul ac mulieres, pariter & infantes, & innuptæ puellæ & iuuenes. Hoc igitur cum fuisset Numeriani auribus intimatum, iussit vt in introitu cryptæ paries leuaretur. Quod cum fuisset impletum, montem qui cryptæ imminebat, super

super eos deiecit: & ita factum est, ut omnes pariter, dum diuina perciperent sacramenta, & martyrum gloriam celebrarent, ipsi quoque ad gloriam martyrij pertingerent. inter quos erant Diodorus presbyter, & Marianus diaconus, & plurimi venerabiles clerici. Populi autem multitudinis numerum, & nomina vtriusque sexus & ætatis ipse solus nouit, qui eos in celestibus sedibus collocauit. O quantus angelorum exercitus adfuit, qui tot millia sanctarum animarum cum iubilo ad mœnia Ierusalem deportauit. O quanta in celis exultatio, cum tot millia sanctorum vno Christus momento coronauit. O mira Apostolorum lætitia, cum eorum numero tot millia fidelium Deus simul adiunxit. Iubilent throni Apostolici, tantorum sacerdotum & clericorum conuentu. Gaudeant sancti martyres, tantorum virorum & iuuenum coronatorum contubernio. Lætentur virgines, tantarum innuptarum & matronarum consortio. Innocentes, plaudite (qui non loquentes, sed morientes confessi estis Christum, & induti stola gloriæ, agnum sequimini immaculatum) de tantorum puerorum collegio. Diuersi sanctorum ordines, immensis laudibus Christo confitemini, qui vno momento vestris choris tantos præuidit martyrum addere socios.

Hic thesaurus in paradiso collocandus, iniquissimi Cæsaris perfidia montium ruina absconditus, per plura latuit tempora: & licet à plurimis sit exquisitus pontificibus, à nullo tamen reperiri potuit. Sed omnipotens Deus, qui immutabilis perseverans, mutabiliter dispensat tempora, suorum martyrum gloriam reuelare voluit suis fidelibus. Unde sanctum Stephanum suæ sanctæ præfecit Apostolicæ Ecclesiæ, cuius ad hoc inspirauit animum ardore mirabili, ut tantorum sanctorum querere aggredieretur thesaurum, ruina obrutum. Hic igitur fossores aduocat, & benedictione munitos, ubi & qualiter fodere debeant, instruit. Reliquit fossas, quas prædecessores sui plurimi plures fecerant, & ostendit eis locum, ubi fodere debeant, quem ei reuelatum diuino affamine non ambigimus. Incipiunt fossores terram egerere, sed plus omnibus ipse insistit Deo digno operi. Nam illi fodiunt manibus, hic Deum dignis orat precibus. Illi querunt fodiendo, hic orando inuenit. Hoc quis ambigat diuina factum prouidentia? Circa primi namque Stephani martyris tempora, cum ipse Romanam gubernaret Ecclesiam, hæc in Christi martyribus per se curio exorra est, & sexto Stephano Romanæ præsidere Ecclesiæ, ipsorum facta est inuentio. Ille itaque martyrij coronatus est gloria, hic omnium virtutum redimitus est diademate. Circa illius tempora cœtus sanctorum per diuersa tormenta ad celorum gaudia angelicis choris aggregatus est: huius temporibus per eius sacræ doctrine documenta plurimi quotidie eruditi, ad virtutes conuertuntur à vitijs. Illius, inquam, exemplo plures coronam consecuti sunt martyrij: istius exemplo plures bonis operibus locupletati, ad paradisi mœnia festinant, diuersis virtutibus adornati. Ab eo constituti sunt, qui sanctorum triumphos scribendo innotescerent posteris: ab hoc statuti sunt, qui questos & inuentos prodant venerationi fidelium.

Inuenio igitur sacratissimo thesauro, nullis copijs cœquando, ipse prior accinctus cryptam ingreditur, & stipatus diuersis venerabilis sacerdotij gradibus, ac cœtu populi orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cum exultatione referens, inter ruinas & lapidum congeriem, proprijs cepit manibus omni mûdo venerabiles margaritas legere de sanctorum corporibus, nec cessat suo sancto studio, donec omnia fragmina artuum à ruina segregaret congerie. Collectis itaque artibus per dies aliquot, propter maximam ruinæ montium congeriem, tanti odoris ne stat inerat loco, ut omnes reficeret qui aderant. Quam obrem fossores magis ac magis labori operam dare exardecebant, lassitudinis & corporei alimenti immemores. Nocturno siquidem tempore angelicæ voces in crypta audiebantur, & psalmodiæ hymnizantium, tantusque splendor illum illustrabat, ut nullus auderet nocturno tempore accedere. Peracto autem opere, idem sanctissimus Papa litaniam indixit, & congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciuium, discalceatis pedibus, cum lampadibus & crucibus, omni que apparatu ecclesiastico adueniens, in feretris cum psalmis & canticis spiritalibus, sanctorum corpora introduxit in Urbem: ipseque prior incedens, & feretrum proprijs gestans humeris, cum exultatione & iubilo, sub die decimosexto Calendarum Februariarum, anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi octingentesimo octogesimo & sexto, Pontificatus vero sui anno primo, Imperij autem domini Caroli excellentissimi Augusti anno quinto, Indictione quarta: quorum in Lateranensi palatio aliquos apud ecclesiam, quam ipse

Innumeri
Christiani
dum martyrum cele-
brant gloriam, nec
cantur.

Stephanus
Pontifex
querit eorum
corpora.

Innotescerent,
proferant in-
notescere.

Odor mirificus ex reliquijs.

Is est Carolus Crassus.

idem iam ruinæ proximam, à fundamentis renouauerat, quæ ad Apostolos dicitur: alios per diuersos cardinales titulos condidit digna honorificentia: alios etiam circumquaque per diuersa largitus est monasteria, vbi plurimis hodieq; coruscant miraculis, ad laudem & gloriam Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, cui est honor & gloria in secula, Amen.

De miraculis, quæ in horum martyrum inuentione facta sunt.

Sanctorum Diodori & Mariani, sociorumq; suorum reuelationis tempore, quæ Deus dignatus est miracula ostendere, operæ precium dicere duxi. Erat igitur vir quidam illustris, genere & nomine Franco, quem dominus Stephanus sanctissimus Papa fossoribus præesse instituit: vt & operi ad moniti attentius insisterent, & de inuento cælesti thesauro, ipsius sollicitudine vel quippiam fraudare nequirent. quo narrante sub protestatione diuina, didici quæ dicò. Cùm propter inestimabilem scopulorum ruinam, sanctorum fragmina graui labore legerentur, per dies plurimos tanta inibi fragrantia inerat, ac si lapidum congeries in rosarum flores & liliorum inestimabilem multitudinem verteretur. Hic prudentiori consilio lampadem aqua plenam, defu-
per oleo modico misso vix ad crassitudinem vnus digiti, accendi in crypta precepit, quatenus lumine locus non indigeret, qui tanto odore fragrabat. Accensa igitur lampas, continuis septem diebus ac noctibus semper arsit, vt nec oleum deficeret, nec eius flamma vllò ventorum flamine extingueretur. quibus indicijs manifestè datur intelligi, quanta gloria digni habeantur in cælis, quorum fragmina artuum inter rudera cœ-
num talibus virtutibus coruscant.

Miraculum
insigne
apud reli-
quias.

Vltio cele-
stis in fur-
reliquiariū.

Non sunt
temerè cõ-
trahenda
sacra re-
liquia.

Predictus autem vir cùm die quadam opportuno commodo aliquantum decreuisset abesse, quem fidelem sibi arbitratur, Adalfredom quædam sua vice, donec rediret, operi præfecit: sed hic sacerdotis cuiusdam, nomine Albini, exhortationibus suatus, de inenarrabili thesauro, sanctorum artuum partem quandam furatus est, non ob sanctitatis venerationem, sed pro lucri venalis amore, prout res gesta demonstrat. Hic redeunte domino, licentiam petijt propriam domum reuifendi, volens furtum, quod fecerat, suo domino nesciente, abscondere: sed domum veniens, scrinio furtum reposuit & celauit. Nocte autem eadem graui læguore percussus, cœpit tremere, & toto corpore emortuo acerrimè vexari, & quantum poterat balbutire, reum se in sanctos clamabat, nullum cibum, nullumque potum appetens, somni nunquam sopore vel ad momentum quiescens. Cumque per aliquot dies semiuius commissum lucret, & omnibus horis mortuus crederetur, tandem clamare cœpit seniore ex nomine. Cui cùm nunciatum fuisset, compassione motus, ad visitandum eum profectus est supra memoratus Franco. Venit igitur ad domum, in qua semiuius iacebat languidus. Quam cùm ingressus fuisset idem Franco, mox vt eum ager conspexit, qui ab omnibus exanimis putabatur, sub celeritate surgens, prostrauit se ad pedes eius, & furtum, quod de sanctorum artibus per-suasus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an se cõualescere posse speraret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ cõcessæ sunt, & spatiolum vitæ præstitum, vt tuis reddam manibus, quod furari reus ausus sum. Nam duos reuerendissimos viros in vestibus albis vultu terribili ad me venisse conspexi, & vt eorum corpora redderem, aut quomodo ea auderem contingere, acerrimè cœperunt exigere. Quod cùm nimio terrore emortuus negare vellem, & eorū nunquam me corpora tetigisse assererem, his qui adstabant, dixerunt: Findite eum à vertice vsque ad pedes, & de occultis ipsius abditis ossa nostra abstrahite. At ij euaginato gladio imminentes, caput, gulam, pectus, ventrem & ilia findentes, hincindè trahere me cœperunt: sola dorsi spina cum ceruice & occipitio scissa non est. Tenuerunt etiam cor, & stringentes illud, acerrimè me cruciabant. Quoties autem cor quantumcunque relaxabant, anhelitus reddebatur, & respirare mihi modicum dabatur: quoties verò cor tenebatur, moriebar inter manus eorum, & de pectore meo ossa, quæ malefanus rapui, omnium gemmarum fulgore splendidiore, trahabantur: & ita per continuos hos septem dies punior, similiter & per noctes. Modò verò priori fissura victa, retrò per occipitium, & ceruicem, & dorsi spinam findendus sum. quamobrem nullo modo me euasurum scio, quia ad hoc tantummodo relaxatus sum, vt hæc proderem, & quod furto rapui, reddam. Hæc dicens, accessit ad arcellam, in qua sanctorum pignora absconderat, quam ita clausam reperit, vt nisi securi incisa, nullo modo

modo aperiri posset. Quod ideo factum credo, nè vas, in quo sanctorum pignora celata fuerant, alio vsui deinceps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à seniore venia, cœpit cum lachrymis & graui gemitu coram ipsis pignoribus petere indulgentiã, & vt citissimè de domo eius deducerentur, obnixè poposcit. Quæ cum educta essent, ille ad lectũ redijt, continuo se findendum expectans. Sed omnipotentis Dei misericordia, qui in sanctis suis mirabilis est, & neminem perire, sed omnes vult saluos fieri, vltra eos, quibus ad puniendum datus fuerat, non vidit: sed ab ipsis venerabilissimis viris commonetur, vt hæc palãm nunciet, & vltèrius de eorum corporibus nihil præsumat attingere. Post hæc ergò cœpit cibum quærere, qui continuos septem dies nullo alimento percepto, continuatim sub tanta angustia languerat, & post paucos dies pristina est sanitati redditus. Verùm nè quis hæc me arbitretur fingere, in veritate fateor, ipso Francone sub pretestatione Domini Iesu Christi nominis narrante didici.

Psal. 67.
1. Tim. 2.

VITA S. SVLPITII, COGNOMENTO PII, BITVRIGENSIS ARCHIEPISCOPI, AB EIVS AEQUALI
scripta optima fide, sed stylo rudi ac simplici, eaq. causa in Lectoris gratiam mutato per F. Laurentium Surium.

Rtus est beatus Sulpitius claris parentibus, inter ciues penè primarijs, & in castris regijs alitus. Idem autem ipse in ipso primæ ætatis flore, ruptis seculi laqueis, Christi militiam sic complexus est, vt in ea cõstanter perseverare, immutabili animi proposito constitueret. Et erat sanè in illo adhuc valdè tenero ea religionis capeffendæ cupido & feruor spiritus, si oblata fuisset à persecutore occasio, vltro se supplicijs omnibus obiecturus videretur. Cœpit interim diuinarum sese tradere lectioni scripturarum, & in ijs, quæ ad fidei eruditionem pertinent, non segniter exercere: & vt ætatis feruescentis illicitas edomaret cupiditates, & in sapientiæ studijs quotidianos faceret progressus, sedulis ad Deum orationibus & abstinentiæ laboribus incumberebat. Ità ille ab ipsis propè incunabulis ad eò fuit disciplina Ecclesiastica studiosus & obseruans, vt permultos tum senes, tum iuuenes ad ipsum confluente, & quæ nostræ religionis sunt, ab ipso percontantes, non solum ad fidem conuerteret, sed etiam perfectæ vitæ institutionibus imbueret. Aderat enim illi haud obscure gratia spiritus sancti, qua fretus, innumeros ad sui in fide Dei imitationem permouebat. Præcepta euangelica & doctrinam Saluatoris ante omnia summo studio exequendam dicebat. Etsi autem iuuenis esset, at tamen erat continentissimus, & hanc virtutem castitatis quasi fundamenti loco reponens, cæteras porro superstruere perrexit virtutes. Itaque quod Dominus in Euangelio dicit, Sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum Dei, id ità ille complexus est, vt spretis nuptijs, virginitatis propositum obtinuerit.

IANVAR. 17.
Eius genus.

Feruor spiritus.

Egregia continentia.

Matt. 19.

Optima studia.

Domino, duo terribili & immanes spiritus apprehensos pueros per vim extrahere niterentur. Sensit tandem à tergo clamantes & eiulantes pueros, conijcit oculos in illos nigerrimos spiritus, sublata manu incipit crucis exprimere signum, & ecce repente illis disparentibus, pueri manent incolumes.

Crucis si-
gno pellit
dæmones.

Ex illo verò tempore damnatus & inuidus satan machinas suas omnes admouit ad euertendum hominem Dei, & cuius mentem corrumpere non potuit, eum minis & terroribus phantasticis conatur in ruinam impellere: sed de hoc suo dicemus loco suis. Interea cœpit coruscare signis & miraculis, adeò vt in ipso etiam seculari habitu dæmones fugaret verbo, & ægros suis precibus curaret. Valdè autem modis omnibus cauebat, nè quid sancto eius proposito, quod celatum volebat, humanus fauor & aura popularis gratiæ, detrimenti adferret, seque arrogantia vitio contaminaret. Cumq; ea quæ diximus, ab eo fierent, & ipse operum atque virtutum splendor ceu tacita quadam prædicatione, pijs diuinæ veritatis inferreret lucem, impijs & obrectatoribus perfidiæ tetram caliginem offunderet: perindè vt olim apud Aegyptios tenebræ erant densæ & horribiles, quæ palpari possent, porrò apud filios Israel lux: perrexit omnipotens Deus magnificari in sancto suo, & cœptum virtutis opus magis magisque prouehere. Iam enim fama sancti viri longè lateque diffusa, Austregisilus Bituricensis antistes à Theodorico principe obtinuit, vt liceret ipsi sancto Sulpitio docendi in ecclesia munus deferre: videbat enim doctrinæ gratia multos ad eum confluere. Annuat sine mora

Coruscant
miraculis.

Exod. 10.

Fit Leuita.

Magna in
Deum fidu-
tia.

Matth. 6.
Pal. 33.

Matt. 10.

rex, vt tonsis capillis, in Clerum ille transfret. Itaque per gradus ad altiora promotus, etiam Leuiticum est adeptus ministerium: seruiabatque in Ecclesia, & in dies maiori signorum copia illustrabatur. Suggestentibus autem quibusdam, Clotarius rex petijt ab Episcopo, vt pro sua & exercitus sui salute permitteret virum beatum in ipsius castris Abbatis fungi officio: cumque in eius & omnium, qui cum illo erant, sumptusa essent collata, quæ in triduum sufficerent, illis duntaxat seruatis, quæ ad vnius diei expensas essent satis, reliqua egenis elargitus est. Quæ res malè habuit ipsius familiares, quòd metuerent victum necessarium defuturum. Ad quos vir sanctus: Oculos, inquit, vestros, filioli, ad Deum referte, eiusq; regnum & iustitiam primùm quærite, & omnia apponentur vobis. Recordamini illius propheticæ sententiæ: Inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono. Et ecce subito ad virum Dei tanta annonæ copia à fidelibus hominibus transmissa est, vt non absurdè ea, quæ erogârat, centuplicato fœnere, quemadmodum Dominus suis promisit discipulis, se recepisse citra iactantiam gloriaretur.

Regem suis
precibus red-
dit incolu-
mem.

Austregi-
lus Episco-
pus obit.

At non post multos dies, sæuissimo rex correptus morbo, ad extrema tendebat. Regina repentino luctu obruta, monilia abiicit, vestes lacerat, euellit capillos, genas discerpit, regemque haud aliter atque iam extinctum plorat. Turbatur omnis regia domus, iunguntur dominæ lachrymis planctus aulicorum: fit concursus omnium ad virum Dei, eius amplectuntur genua, infundunt lachrymis: obsecrant, vt pro salute regis, in supremo discrimine constituti, preces DEO offerat. Permotus vir sanctus, faciem lachrymis rigat, tundit pectus, alta trahit suspiria, producit vigiliis, conficit se ieiunijs, perpetuis Deum precibus pulsat. Exactis indè diebus quinque, regis fit etiam deploratio salus. Tum verò orant aulici virum sanctum, vt desinat se inedia conficere, paulumque cibi accipiat. At ille, Non comedam, inquit, donèc salutem principi obrineam à Christo, cui seruiuo. Illis contrà asserentibus, principem iam penè exhalasse spiritum, nec debere eum frustra se inedia tabefacere: vir Domini respondit: Vbi septem dies ieiunus permansero, vnà cum principe sanitati restituto cibum capiam. Aduenit dies cunctis opratissima, implentur sancti sacerdotis dicta, regi salus repente redditur, omnium ore sacerdos prædicatur, & ad regis conuiuium honorificentissimè euocatur. fecerat enim hæc res charum cum omnibus & gratum. Hactenus ea diximus, quæ à Maioribus nostris, sancti viri æqualibus siue contemporaneis accepimus: nunc porrò ea commemoraturi sumus, quæ partim ipsi vidimus, partim à nostris condiscipulis didicimus.

Cum igitur eius virtutum floribus, signorumque gemmis & gratia multiplici, regis aula egregiè vernaret, odorisque sui fragrantia passim omnia complèsser, accidit vt sacer episcopus, cuius antè meminimus, feliciter migraret ad Dominum. Vbi autem ad noui pontificis electionem ventum est, & è populo alij alium, vt solet fieri, nominatur,

DE S. SVLPITIO ARCHIEPISC. BITVRICEN.

429

rent: pars etiam quadam infanioris vulgi, primoribus nonnullis consentiret in cuius-
dam simoniacam electionem, regisque consensus, magna vi auri oblata, ad id impe-
tratus esset: nostri vero, quibus Saluator dicit, Nolite timere pusillus rex, quia com-
placuit patri vestro dare vobis regnum: ab omnipotente Deo peterent beatum virum Luc. 12.
sibi dari Episcopum, mitterentque ad regem paucis verbis comprehensam legationis
formulam, eamque per vnum ex ijs, de quibus dicitur, Beati pauperes spiritu, quoniam Matt. 5.
iporum est regnum caelorum, regis auribus insinuarent: tametsi rex tam copiosa pec-
cuniae desiderio non nihil inescatus teneretur, at tamen eius coniunx, diuino amore
succensa, admonebat eum, post tanti pontificis è vita excessum, eum iure meritoque illi
substitui debere, qui & meritis & miraculorum signis, & virtutum oramentis illi par es-
set: simul etiam ei in mentem reducebat, quod eius precibus paulò antè ab ipsis mor-
tis ianuis ad vitam esset reuocatus. Itaque rex maturiori omnia iudicio perpendens,
spertoque maleuada cupiditatis consilio, repudiatis malorum consultorum persuasi-
onibus, absque vlla dilatione iussit impleri, quod diuina erat prouidentia constitutum.
Ità vir sanctus, Deo volente, primam obtinuit Aquitaniae sedem, eodemque fauente & Fit Bituris
cœn episco-
pus.

Ille verò iam factus pontifex, non honori, sed oneri suas supposuit ceruices. Deni-
que omnibus omnia factus, non quæ sua sunt quæsiuit, sed quæ aliorum, vt salui fierent.
Vidisses ibi sanctum sacerdotem, velut lampadem diuinitus accensam, tradere se ieiunij
multis, immò perpetuis, & vigilijs propè continuis, adeò vt si natura necessitas Viuu in
Episcopatus
sanctissimè.
somnia interdum exigeret, eum non in molli strato, quo nunquam vsus est, sed humi
substrato cilicio & mattula, parè capta: Erat in eo insignis vitæ puritas & animi vir-
tutes eximia: nec magnoperè curauit sermonis phaleras, sed cum esset tot clarus vir-
tutum charismatis, & signorum quoque gloria illustris, disseminabat quotidie verbum
Dei per omnem regionem: breuique spatio tantum profecit apud populum, Iudaica per-
fidia contaminatum, vt quasi nouam veritatis lucem sibi adspicere viderentur: cumque
multa verbis, plura exemplis & factis doceret, nec imperaret alijs, quod non prius ipse
fecisset: nullum sanè non salutari expiatum lauacro, in ea vrbe Iudæi habitare permisit.
Orabat autem iugiter Dominum pro illorum conuersione, docebatque eos per bap-
tismum habere peccatorum veniam, nec sine illo posse eos saluos fieri.

Ità factum est, vt eius sermonibus permoti, veri que Solis iam illustrati radijs, planè Iudæos mul-
tos conuer-
tit.
obstupescerent, & veterum errorum ducti poenitentia, cum fideli confessione accede-
rent, & à sancto pontifice baptizarentur. Sic ille bellator egregius, diuina fretus ope,
prædam ex inimici faucibus eripuit, & suo restituit auctori, pulso ab animi peneralibus
infidelitatis squalore. Ex ijs plerique in nostra religione hodieque superstites degunt.
Iam vero ità coepit in eo signorum gratia augeri, vt haud secus, atque olim apostoli,
miraculis coruscaret. Nam cum paulò supra dixerimus, dæmones cum verbo fugasse,
& agros curauisse precibus: iam Deus noster hanc in eo gratiam ità cumulauit, vt pro-
cessu temporis etiam cæcis lumen, surdis auditum, mutis loquelam, vitam mortuis,
mancis manuum, claudis pedum officia restituerit: pluraque alia, quæ nimis longum
sit explicare singulatim, mira effecerit: è quibus tamen volumus in præsens saltem
paucareferre.

Gothaldus quidam filium suum, annorum circiter decem, adeò ex linguæ impedi-
mento propè mutum, vt sermo integer ab eius ore nunquam prodièrit, ad pedes sancti Sanar' elin-
guem.
viri deposuit, & filij morbum simul indicauit. At ille motus misericordia, suspirans, ad
caelum oculos manusque sustulit, Christi que clementiam plena fide cum lachrymis
impiorauit: deindè facta prece, in linguam pueri signum crucis impressit: moxque lin-
guæ laxantur vincula, & in hunc vsque diem promptè expediteque loquitur.

Eo tempore, quo dira fames prouincias omnes obtinuerat, puer quidam ex inedia
ferè extinctus, ad sancti pontificis genua aduoluitur, orans vt sui velit misereri. Respi-
ciens ergò vir pius ad domus suæ Præfectum, Hunc, inquit, puerum summo studio ti-
bi noueris commendatum. Pollicetur ille se, quod erat iussus, diligenter curaturum. At
interim varijs ille negocijs distractus, coepit puerum habere negligentius. Itaque fri-
gore & inedia confectus, in fornacem se iactauit, cumque deficiente spiritu fessâ mem-
bra iam trahere non posset, exanimatus est. Inquirunt deindè Episcopus de puero,
perlu-

perlustransque loca omnia preserti domus suæ, cum nulla de puero indicia reperiret, ab illo reposcit commendatum. Ille ad eius se abiciens pedes, cum se perdidisse fatetur, Protinus vir Dei in suum se cubiculum recipit: humi prostratus, vberim lachrymat, crebro suspirat, Dominum Iesum obnixè rogat, vt reddat ipsi puerum. Intantum enim amissi pueri interitu cruciatur, vt haud aliter coram Deo lugeret & plangeret, tanquam apud Christi tribunal de ipsius manibus anima pueri esset requirenda. Interea is, cui hoc ex officio incumberebat, ad fornacem inflammandam properat: visoque puero, rigida membra trahere conatur: sed sentiens exanimem, beato pontifici renunciat. Tum ille rursus in terram prosternitur, fundit preces, prolixè suspirat. Deinde caput subrigens, iubet cadauer pueri calida aqua perfundi: precesque sine intermissione continuans, pectusque verberans, Dominum Iesum interpellat. Et ecce sensim mouentur membra pueri, atque ad pedes orantis episcopi adrepi, iisque contactis, pristinas recuperat vires, crediturque in presentem vsq; diem superesse. Nam multo postea tempore apud nos demoratus est.

Extinctum
fufcitatur
puerum.

4. Reg. 2.
Profligat
dæmonem
ab aquis.

Gurges erat in Virisionensium agello, adeo copiosus aquis, & quidem dæmonibus consecratus, vt si quis qualibet ex causa in illum esset ingressus, ilico demergeretur, profocatus a dæmone. Sed Dei benignitate contigit, vt illic quandoque adueniret sanctus Sulpitius: ad quem eius loci habitatores accedunt, supplices orant, vt ipsis velit opitulari, quandoquidem multos iam in eo gurgite & propinquos, & famulos amisissent. Ille solita pietate iussit chrisma cum oleo & aqua parumper commisceri, idque cum benedixisset, tradidit discipulo, præcipiens vt his Elisei prophetæ verbis vteretur: Sanauit aquas has, & non erit in eis vltra mors, neque sterilitas. Quod cum ita factum fuisset, confestim malignus dæmon adeo loco pulsus est, vt deinceps feliciter omnes illic egerint, & sine periculo pisces frequentes in litus trahantur.

Alium de-
functum vi-
ta restituit.

Breui interiecto tempore, rusticus quidam, ob ætatis temperandos ardores, vltra se in flumen misit: sed repente dæmonis laqueis constrictus, necatur. Non longè aberat is locus ab ædibus basilicæ, vbi in quadam exhedra vir Domini cum fratribus cibum sumebat. Anus autem quædam eminens posita, vt vidit hominis interitum, manu innuit ministris, qui in sancti pontificis conspectu adstabant. Illi vnum è suis mittunt, qui ex muliere, quid sibi velit, sciscitetur. Audit is à foemina, quendam illic in aquis petijisse. Euoecat ergo socios, & res ad pontificis notitiam perfertur: qui extinctum corpus iubet ex aquis extrahi, & in nonam vsque horam seruari. Peracto prandio, ad locum orationis se confert: & quidem mox pro voto obtinuit extincti reditum ad superos: sed idcirco à sexta ad nonam, id est, tribus horis voluit differri, vt nulli posset ambiguum videri, hominem illum verè fuisse defunctum. Tandem ab oratione surgens, iubet ad se adduci cadauer: cui vt signum crucis impressit, coeperunt membra agitari, rursusque iubente antistite, ilico surgit homo incolumis, suisque pedibus abscedit.

Signo cruce
flammas
extinguit.

Quidam ex optimatibus, Theodegesilus nomine, visendi gratia accessit ad sanctum pontificem, qui ea qua solebat, humanitate & beneuolentia cum excepit: & quia hyems erat & ingens frigus, focus instruitur. Ministri nescio quibus alijs intenti rebus, non magno perè habebant ignis curam. Erumpit interim flamma vorax, & rectorum fastigia vastat: sequitur adium concussio, & igne crescente, iam cuncta ruinam minantur. Omnes igitur animis consternantur, & cum difficultate rei absteriti, non audent tetrum conscendere, cuncti in fugam vertuntur. At sacerdos Domini manum eleuat, opponit flammis signum crucis, & è vestigio, cunctis stupentibus, priusquam manum ille deponeret, adeo ignium globi extincti sunt, ac si densissimi imbres è cælo delapsi essent.

Item aliud
fopit incendium.

Intra vrbs moenia quædam illustis matrona frumentis plenum habebat horreum grande. Intempesta nocte quidam furcifer clam in illud ignem conijcit, & subito flammæ vndique erumpunt. Fit communis omnium luctus & tumultus. Porro vir sanctus insolito tum somno depressus, tandem ex discipulo, quid acciderit, cognoscit. Currit igitur festinus ad ignem, eumque cum canticis spiritualibus circumit: certosque cum baculo igni limites præscribit, quos non debeat prætergredi. Cum igitur omni ex parte vicinas contiguasque ædes flammæ voraces attingerent, inde reiecta & repulsa, in seipsasque reuersa, & extincta sunt. Lætus vir Dei, pergat ad ecclesiam, matutinas preces & laudes Domino persolurus.

In eadem vrbe vir sanctus monasteriū Virginum magno studio construxerat, in quo Virginum & Continentium foeminarum agmen incluserat. Ibi cuiusdam negligentia ignis correpto pariete, in flammam se diffudit. Nox erat, & periculum etiam vicinis aedibus intentabatur, igne iam instar montis intumescente. Tum verò Dei sacerdos ouicularum suarum interpellatus precibus, ad locum festinat, contra immensam altitudinis flammam crucis signum obiecit: statimque adfuit auxilium è cælo in columbæ specie, in qua spiritus sanctus olim super Dominum baptizatum descendit: simulque compressæ flammæ, non audent alias contingere domos. Hoc periculo liberatas ouiculas illas suas pius pastor salutaribus monitis instituit, eiusque doctrina effectum est, ut apud illas hodieque castitatis propositum enitescat: quæ dum diuinæ sapientiæ studio deditæ sunt, & mentes & corpora virginitati & integritati consecrant, seipsas sapientiæ vasa munda exhibentes, nec sponsi alicuius mortalis & corruptibilis, sed diuini verbi castissimos & immortales concubitus experentes, vnde succedat posteritas nequaquam corruptioni obnoxia. Quanta etiam apud eas abstinentiæ, sobrietatis & honestatis studia & exempla præclare emineant, nos pro dignitate explicare nequimus. Sed his obiter dictis, ad narrationem redeamus.

Signo crucis rursus extinguit ignem. Matt. 3.

Erat procul ab vrbe in loco, qui Auatra dicitur, arbor immanis, quam vir sanctus securibus iussit succidi. Ea cum iam laberetur, puerum sibi non prospicientem penè oppressisset. Sed vir sanctus extensa protinus manu, signum crucis edidit contra cadentem arborem: qua modo admirabili in aliam se partem reflectente, puer presentissimum mortis periculum illeesus euasit.

Signi crucis virtus.

Cum hunc in modum vir beatus, instar clarissimorum siderum, innumeris fulgeret miraculis, & omnes in Dominum Iesum crederent, totius boni inimicus diabolus malignos quosdam viros, apta suæ nequitia organa, commouet ad infestandam intestinis bellis ecclesiam, eiusque plebem, iam tranquilla pace fruentem. Incitat quendam Galliarum principem, admotis ei prauæ cupiditatis facibus, occultisq; persuasionibus, ut à Bituricensi clero & populo pecunias per scelus extorqueat. Misit ille quendam ex amicis & fautoribus suis, hominem duplici sibilantem ore, geminaque lingua virus exitiale vibrantem, ut is populum iam dictum exagitet. At quia non deserit suos clementia Dei, præsertim vbi discrimen præsens imminet, cum nefarius ille regiæ crudelitatis administer multitudinem illam Christianæ plebis, quæ semper libera fuisset, in seruitutem non ferendam redigere conaretur, omnes ad pastorem suum confugiunt, sublatiæque cum ingenti planctu & clamore vocibus, Pie pastor, inquit, ser opem gregi tuo, quem hucusque paterno fouisti affectu: ne patiaris commissos tuæ fidei perire: defende nos à lupo, qui rabido nos dente discerpit. His auditis, vir pius toto animo ad misericordiam commotus, indicit omnibus ieiunium, agitque cum principis nuncio, ut impiam desistat exequi iussionem. Sed cum ille superbia tumidus nihil hac ratione moueretur, spretoque sancti viri sermonibus, magis etiam insolesceret, ille se in cellulam recipit, humi abiicit, pectus crebris ictibus tundit, petit à præpotenti Deo, quod à præside obrinere non potuit: nec tamen inimicorum perniciem, sed conuersionem potius petit. Erat enim erga suos aduersarios mitis semper & pius. Interea quendam è suis solitarium virum, Ebreghisillum nomine, qui cunctis abdicatis, propudiatosq; mundo & operibus eius, vita & sermone cæteris excellentius ad viri Dei imitationem totum se composuerat: ad se accersit, mittitque ad regem, ut eius arguat crudelitatem, indicetque, nisi vitam corrigat suam, repentinum illi impendere interitum. Is vbi ad regem venit, dixit quæ iussus erat: insuper etiam de perpetratis facinoribus eum admonuit, si forte posset duci poenitentia, flere admissas iniquitates, & vltices æstantis gehennæ flammam lachrymarum imbre extinguere. Non enim vult Deus mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. Rex vbi hæc audiuit, adedò totus est timore correptus & fractus, ut absque mora suam agnoscens culpam, in lachrymas erumperet: spretoq; regali fastigio, ageret poenitentiam, libenterque executioni mandaret, quæ per discipulum suum beatus antistes illi indicarat. Confestim igitur insolita illa abrogatur exactio, impia conscriptio aboleretur, populo salus restituitur: & sicut post horribilem tempestatem sole iterum suo splendore terras illustrante, mortalium hilarescunt animi: ita pace ecclesijs reformata, sacerdotum gaudia cumulantur. Addidit verò hanc rex conuersionem, ne futuris temporibus aliquid eiusmodi attentaretur.

Demon nititur eius perturbare subditos.

Indicit ieiunium contra vim.

Ezech. 33.

Porro

Diuinitus
punitur ex
actor info-
rens.

Porro ille vir crudelis, quem rex negocij huius conficiendi causa ablegarat, cum nollet regi in melius mutato subscribere & assentiri, diuinitus percussus, cum ignominia vitam dignè perdidit, qua fruebatur indignè. Non enim potuit tanti facinoris ad minister impunè euadere. O verè beatum antistitem, qui aduersus hostiles inimicorum furores nunquam se vel armis vel manu defendit sua, sed ieiunijs & vigilijs continuis, & sub ara prostratus, feruentibus orationibus defensore sibi atque ecclesie sue Deum parabat. Ecquis verò, vllis vnquam machinis aut infestationibus eum deicere & debellare potuisset, qui auxiliante Christi dextera, semper tutus inuictusque manebat?

Per idem tempus cum vir Dei signis & omnigenis virtutibus mirificè esset ornatus, & in verbo Dei disseminando Apostolicam æmularetur simpliciter, essetque iam in omnibus perfectus Dei sacerdos & hostia, pauperum quoque curam sollicitam gereret, & impositum sacerdotij munus strenuè exequeretur: atate iam ingrauescente, & in decrepitate propendente senectutem, cernens omnibus se non posse sufficere, & neque in rerum diuinarum sublimi meditatione atque sanctæ orationis studijs, vti optabat, iugiter permanere, neque eorum, qui quotidie ad nostram religionem traducebantur, institutioni posse vires adferre necessarias: quæ quidem adeò illum solebant habere occupatum, vt vix horæ vnus spatio respirare permitteretur, dum à prima luce vsque in profundam vespèram, ab alijs semper ad alia auocaretur: hoc nimirum illi consultissimum fore visum est, vt vni ex primoribus regionis illius, Vulfelento nomine, viro iam exactè & accuratè instructo, partem sui demandaret officij, diuini que verbi committeret ministerium. Iam verò quis dicendo consequi possit, qua humilitate, beneuolentia, charitate erga ministros suos & pauperes deinceps vsus sit? Semper enim illud Euangelicū & mundissimo ruminabat ore, & totis viribus exequi conabatur: Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Et quia mentis oculos semper habebat in Deum defixos, perpetuoque contemplantatur Dominum nostrum Iesum Christum, propter nos hominem factum, id nos docere voluisse, vt vsque ad supremum spiritum aduersus peccatum decertemus: nam & ille non rapinam arbitratus est, esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo, humiliavit seipsum, factus obediens vsque ad mortem crucis: hac de causa labores omnes, mentis que & corporis cruciatus vtrò suscepit, nè fidei propositum peccati concientia violaret.

Verum si nos eius porro virtutes mentisque inuictam constantiam commemorare velimus, nec præ sermonis inopia id poterimus, nec fidem dictis nostris habituri sunt, nisi qui suis ea oculis perspexerint. Malumus igitur quædam eius narrare miracula, quæ ab eo fecit tempore, quo sibi laborum suorum socium adiunxit.

Quadam nocte homo scelestus, sed inops, in penu beati viri se per vim ingressit, furtoque inde quædam auferre nitebatur. Sed cum celeriter inde vellet abscedere, omnem sibi exeundi copiam ablatam, & tanquam carcere vndique conclusum se vidit. Tota igitur nocte multum frustra desudans, qui facilem sibi aditum parauerat, exitum inuenire omnino non potest. Sole interim suos radios spargente, vir Dei vnus è custodibus ad se accitum, iubet adire cellam penariam, & si quem illic offenderet multa lassitudine defatigatum, & quasi nexibus quibusdam irretitum, eum inde educere. Abijt ille è vestigio, sociumque sibi adiungens, hominem nequam in penario inuenit: cumque eum vellent ambo comprehendere, ille instar anguillæ ex eorum manibus mirabiliter lubricitate elabatur: sed cum in flagranti facto depræhensum, turbisque vndique vallatum se cerneret, malletque repentina morte perire, quam acerbas flagitij poenas lueret, in puteum se dedit præcipitem, qui octoginta ferè erat cubitos altus, interim nihilominus in ipso puteo beati antistitis suffragia implorans. Mox igitur vir sanctus eò aduolat: puerum funibus ligatum, ad miserum illum demitti iubet, præcipiens vt diligenter apprehensum, secum faciat educi. Clamantibus verò cunctis, eius vitam iam planè esse deploratam, qui in tam profundam esset putei voraginem demersus: vir sanctus perguit vrgere, vt puer ipsius iussa sine mora capessat. Descendit igitur famulus in puteum, signo ab Episcopo ipsi impresso munitus, cernitque incolumem, quem iam omnes extinctum arbitrabantur: iniectisque illi funibus, sursùm vnà secum attrahit. Accurrit ad huius rei spectaculum penè vniuersa ciuitas: fit vnus omnium plausus & gratulatio, miranturque sospitem, quem in tantam profunditatem per præceptum collapsum,

Multi ab
eo conuersi.

Adiungit si
bi coadiu-
torum.

Matth. 20.

Philip. 2.

Alia eius
miracula.

In puteum
altissimum
insiliens,
manet in-
columis.

psum, omni vitali spiritu prorsus destitutum existimauerant. At miser ille sui sceleris conscientia confusus, ad sancti pontificis se pedes prosternit, petit maleficij veniam. Ille verò pietatis visceribus affluens, ignoscit celeriter: addit etiam vitæ sustentandæ necessaria, crebroque admonet, vt petere mallet quàm rapere, & ex beneficio potiùs alieno, quàm furto suo sibi parare vitæ subsidia. Discimus ex his sancti viri perfectam humilitatem, procliuem misericordiam, sanctam simplicitatem. Neque minor in eo fuit patientia & longanimitas, vt sequentia declarabunt.

Vnus ex eius discipulis diaconus, copiam ab illo petijt ad patriam redeundi. At vir Dei, metuens nè ex occasione longinqui itineris in aliquod periculum incideret, noluit ei facere discedendi potestatem. Ille verò spiritu superbix agitatus, in ipsa nocte arrepto vehiculo, celeriter fugam arripit, nec tamen cæcitate percussus, potest iter inceptum profèqui, sed tota nocte vltro citroque se transferens, vbi terris lux reddita est, post multos frustra exantlatos labores, in eodem loco, vnde primùm aufugerat, se cernit constitutum. Denique à sacerdote sanctissimo, quem nihil horum latuisse puto, veniam supplex petit, eiusque adhærens genibus, totam rei gestæ seriem exponit. Vir piissimus, nihil eius iritatus peruecacia, libenter ignoscit culpam agnoscenti.

Multas vir Dei pertulit ab antiquo hoste infestationes, & præ cæteris Christo ca-
 tempestate militanti bus, cum vniuerso exercitu suo illi molestus fuit: id quod pauca è pluribus testabuntur, quæ huc sumus adscripturi. Iam antè dictum est, sanctum virum nocturnis vigilasse horis, & in preces peruigilem incubuisse. Cùm igitur nocte quadam in baptisterio psalmodiam absoluisset, paucis sibi adhibitis, ad beati Martini basilicam processit, vt quod noctis supererat, ibidem in precibus & laudibus Dei exigeret. Vt autem puer lucernam ferens ad basilicæ fores propè accessit, in formam auis horribilis & teterimæ se transfiguratur: primò nititur lucernam extinguere: mox in faciem oculosque beati antistitis cum magno impetu se ingerit, atque hac & illac circunvolitans, ridiculis ambagibus ludens, identidem violentus in sanctum virum irrui-
 nis latere eum, cui penè semper persecutorem nequissimum te exhibes. Deindè eleuata manu signum crucis pingens, improbum illum repente in fugam compulit, ita vt cum suis ludibrijs planè euanesceret.

Inobediens
 castigatur.

Infestationes
 dæmonum.

Signo crucis
 abigit
 dæmonem.

Vnus ex pueris, mente & moribus simplex, An sulphus nomine, à sancto Episcopo ad locum quandam pro fratrum & pauperum victu necessario parando quandoque missus est. Is postquam iussa perfecit, domum festinus redire contendit: & ecce obuiam illi venit sanctissimus dæmon cum grege suorum satellitum, exturbat eum è curru, & flagris pessimè mulctatum relinquit: quem fratres semiuuam domum reportarunt. Sed cum ea res ad iniuriam sancti pontificis pertineret, nemo ei voluit, quid actum esset, indicare. Tandem diuinitus edocuitus (habebat enim etiam prophetiæ gratiam) animaduertit, ministrum continuis decem diebus cæcum mutumque permanere, membris omnibus iam præmortuis, itaque obstructo compressis dentibus ore, vt nec aquæ gutta illi posset instillari. Exponit ergò fratribus rei gestæ seriem, non sine lachrymis ex pietate & commiseratione erga afflictum profluentibus: dolet sua causa ouiculam tam acerbis doloribus cruciari: simul autem humi se prosternit, & completa oratione surgens, iubet panis buccellam cum vino offerri iam propè animam exhalanti. Ab-
 eunt ministri, vique ore illius patefacto, vinum ab Episcopo missum instillant: ille sibi redditur, vigoremque pristinum membra præmortua recuperant. Id verò nos ab illo ipso, cui id accidit, percepimus, & est etiam aliorum fidedignorum hominum testimonijs confirmatum.

Curatur
 propè ex-
 tinctus.

Non multò post iterum vir Dei post solis occasum in Ecclesiam cum paucis abiit, ibi pernoctaturus in precibus. Adest tortuosus serpens, tenui primùm sibilo lenes demulcet auras: deindè in ipsis tranquillæ noctis silentijs cum magno se impetu intra templi parietes infert: testudinem, aras, lucernas, cæteraque omnia adeò concutit, vt discipuli ecclesiam omnem è fundamentis euertere putarent: nimiumque pauidi, inter-
 missio cantu, in terram se abijciunt, tanquam repente perituri. At vir beatus in diuinis canticis permansit intrepidus, floccipendens nequissimi serpentis præstigias, ita vt ne in prosperis quidè successibus constantior vnquam fuisse videretur. Tandem tota illa dæmonum turba in vnam se molem colligit, speransque atroci fonitu & strepitu inui-

Constantia
 sancti viri
 in dæmonum
 speculamen-
 tis.

Etiam illius animi constantiam frangi posse, cum immenso tumultu coram sancto pontifice, pavementum cadens, præceps collabatur, ad eum ut discipuli illum in frustra discerptum existimarent. Et illi quidem diu mansere attoniti, ac eximius Christi sacerdos diuina in hostem tela vibrans, in canticis spiritalibus perpetim immorabatur: obiurgauitque postea discipulos, quod omisis sacris hymnis, phantasticis inimici terroribus cessissent. Optabat sane diabolus extinctum virum Dei, quippe quem videret tam præclarum esse ducem & pastorem populi Dei: & quia sine intermissione malitia bellum gerit aduersus virtutem, & seruos Christi totius boni æmulus satan persequitur, non sat habuit iniquus ille sanctum Sulpitium infestasse, sed etiam gregem ipsius curæ commissum, atroci furore sibi sumpsit oppugnandum & diuexandum: idque tam multis modis, ut illis commemorandis sufficere non possimus: vnum tamen eius malignitatis exemplum, quod in quendam sancti præfulis seruum sub multorum testimonio edidit, non volumus taciti præterire.

Diabolus
cedit Legi-
tium.

Quidam Leguntius, ex eorum numero, ad quos pertinet iugiter in templo laudes Deo canere, properabat ad ecclesiam, nocturnas illic vigiliis celebraturus. Occurrit autem illi satan furibundus, volens eum ab opere pietatis retardare. Itaque multis eum verbis affectum, penè exanimem relinquit. Fortè id temporis procul vrbe aberat vir Dei. Ut est autem triduo post reuersus, eumque flagris laceratum & iam semiuiuum inuenit, iuxta eum se in terram deiecit, fortiterque, ingemiscit. Deinde diducto eius ore, sacrificium (sic habet historiarum huius textus) in illud suis manibus infundit: mireque cunctis rei euentum sustinentibus, cum eius manum sacerdos sanctus apprehendisset, mox ad eum surrexit incolumis, ac si nihil illi incommodi antea accidisset.

Pœna vio-
lantis diem
Dominicæ
resurrectio-
nis.

Non multum intercessit temporis, & ecce rusticus quidam arrepta securi, nefario opere sanctissimum Resurrectionis Dominicæ diem polluit, sed non est lenta Dei vindicta. Illic manus sacrilega aruit, cureque & nervis tabescentibus, ad hæsit manui securis. Sentiens miser plagam numinis, festinus abiit ad virum Dei, ad eius se vestigia deprimit, opus temerè admittit manus arida prodit. At sanctus episcopus lugentem illum iubet ad ecclesiam secum ire. Ibi sub ara prostratus sacerdos Dei, preces iungit precibus, ut possit reo Christi conciliare misericordiam. Deinde more suo ad cellulam suam se confert, conspersusque cinere, cum lachrymis noctem in oratione transmittit: cumque manè debitas Deo persolaturus laudes, ad templum venisset, promiscuum cernit vulgus hominem illum cum securi intuentem: at ipse pronum se abiecit ad obsecrandum pro illo Dominum. Tum verò miser ille non ferens doloris acerbiter, immaniter vociferatur, ut locus ille concussus videri posset, cunctosque pauor immensus corripere. Interim verò sacrilega manus restituitur: ossa, cutis, & nervi succos priores obtinent, securis inde miro resilit modo, fundit reus vberes lachrymas, peccatum confitetur & absoluitur, domumque, repetit suam, & corporis & animi nexibus expeditus. Ità nimirum immensa Dei misericordia animæ morbis corporis afflictione medetur, conuenienter illi propheticæ sententiæ: Visitabo in virga iniquitates eorum: misericordiam autem meam non dispergam ab eo.

Psal. 88.

Ioan. 74.

Nota.

Cum autem dixerit in Euangelio Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: vsque adeo tandem fidei feruor in sancto viro excreuit, ut si quis aquam, qua manus abluerat, clam subriperet, & cuiuscumque agroti corpus ea contingeret, cõfessim morbi pellerentur: maximè verò tertianis & quartanis febribus vexati, admirabiliter pristina redderentur virum integritati. Et multa sanè ad extremum stupenda per eum Dominus miracula designauit, quæ fidem excedere viderentur, nisi essent conspecta oculis. Et quia iam cum angelis potius in caelis, quam cum hominibus in terris degere visus est, omnia huius mundi blandimenta & fallacias adeo prorruit & respuit, ut cum Apostolo diceret ex sententia: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Optabat enim cum eodem dissolui & esse cum Christo, nisi eorum causa adhuc vellet viuere, pro quorum salute etiam mori non dubitaret. Pompas huius seculi ceu stercus quoddam spreuit: aurum & argentum non alio quam luti habuit loco. Coëgit etiam episcoporum concilia, in quibus crebrò illos admonere solebat, ut memores essent præcepti illius Domini Saluatoris, Nolite possidere aurum, neque argentum, &c. atque secundum Apostolum, habentes, inquit, victum & quibus tegamur,

Philip. 1.
Ibidem.

Matth. 10.
1. Tim. 6.

mur, his contenti simus. Et ipse quidem vir sanctus alijs se virtutis præbebat egregium exemplum, castigabatque corpus suum & in seruitutem redigebat, nè fortè alijs prædicans, ipse reprobis efficere tur. Multo sanè tempore neque vasa argentea habere voluit, neque illis vsus est, contentus lignis, fictilibus, & marmoreis. Cumque alios ea doceret, que prius opere ipse implèset, dubiū non est ex sententia Saluatoris, quin magnus

1. Cor. 9.

Matth. 5.

Construxit quoque vir sanctus ecclesias, monasteria & cellas, innumerabiliumque clericorum ac monachorum pater effectus est. Multi enim, immò quamplurimi renunciantes rebus & facultatibus suis, eiusmodi se philosophiæ dedidère, vt omnibus suis in egenorum vsus distributis, curisque huius vitæ procùl abiectis, extra urbem in hortulis, vel exiguis agellis degèrent: vel etiam, quod in Actibus Apostolorum de illis annotatum est, qui primi ex ludæis in Dominum Iesum crediderunt, possessionibus prædijsque

Multa condidit loca sacra.

Act. 4.

distributis, præcia eorum ponerent ante pedes aliorum, syndè singulis diuidebatur, pro ut cuique opus erat. Atque ij omnes spiritalibus disciplinis plenissimè instituebantur, & studijs Christianæ philosophiæ, exemplo beati viri, adèdè erant dediti, vt nonnulli etiam post triduum demùm cibum caperent, non tam escæ desiderio, quam vt natura necessitati satisfacerent. Plerique enim in diuinæ scripturæ altiori haurienda intelligentia, tanquam in ditissimis & lautissimis sumendis ferculis ita diuersabantur, vt famem suam expleri non possent, scripturasque contemplando, acriori desiderio inflammarentur: perpetuoque studio ita aduersus carnem decertarent, vt nulla ex parte eius libidini prauisque cupiditatibus indulgerent: porrò animam sapientiæ & scientiæ dapibus magis magisque opimadam curarent. Eiusmodi autem filiorum studijs pater sanctus mirificè lætabatur. At cum iam optaret dissolui & esse cum Christo, non distulit pius Dominus fidelem seruum ad requiem tandem euocare.

Nota hanc abstinentiam.

Aderat iam beatæ consummationis diu optatum tempus: & quantum graui senectæ vires exhaustæ deficerent, at tamen propè mortuum corpus ipsum abstinentiæ onus confirmabat & roborabat: quodque natura non potuit, meritorum gratia concessit. Denique plenus iam dierum, multoque insignium meritorum splendore coruscans,

Obitus sancti viri.

terreno terræ relicto corpore, spiritu sublimes cælorum petit sedes. Tum verò, eius auditu decessu, ex locis omnibus oppidi Bituricensis populus innumerabilis certatim accurrit: moenia, atria, plateæ omnes complentur, idque adèdè, vt nisi sancti pontificis preces intercessissent, pars maxima populi contrita pedibus, spiritum fuerit exhalatura. Erat autem omnium planctus immensus, dolor intolerabilis, tamque gementium tristis & lugubris vox, vt etiam faxea pectora in lachrymas soluerentur: atque haud scio, num tam adamantinum cuiquam possit inesse pectus, vt se illo loco à lachrymis continere valeret. Cumque esset omnium mœror inæstimabilis, Clerici præ nimijs singulibus hymnos canendos vix expleri potuerunt. Inter ipsos singultus, hæc verba dolor immodicus extorquebat: Heu grex desolate, quid agis? En amisso pastore dispergeris: & quis te à rabidorum luporum dentibus tuebitur? Denique in obitu tuo omnes nos, o pastor bone, interijisse quis ambigit?

Luctus omnium.

Ventum tandem est ad basilicam, vbi nunc sacerdos eximius, extremum illum futuræ resurrectionis diem expectans, decenter admodum conditus iacet: quam quidem basilicam ipse iam pridem summo studio construxerat. Vbi autem corpus illatum sepulcro est, plebs vniuersa non ferens optimi pastoris absentiam, humi prostrata, ultra humanum modum mugitus edebat tristissimos, ita vt ecclesiæ ministris copia non daretur officij persoluendi. Et illi quidem lugebant eum quasi absentem, quem tamen non amiserant, sed ante se præmiserant: nescientes planè, aut certè non considerantes, quòd legatione pro illis apud Dominum functurus, ad cælos properârat, vt ibi precibus suis obtineret, quod illis hîc petentibus impenderet. Sed neque vir sanctus se diu passus est tanquam absentem desiderari. Quos enim corpore reliquerat, spiritu mox inuisit, varijsque morbis præsens adferendo remedium, se præsentem declarauit. Vnde factum est, vt quemadmodum in messe solent innumera segetes cumulatè inferri in horrea: ita ad ecclesiam populorum turmæ ex vicinis urbibus & vicis confluerent: & ipsa quidem basilica nisi aucta fuisset, morbidorum hominum multitudinem haudquam capere potuisset. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur

Miracula post obitum eius.

ciuitates, sed etiam per regna terrarum mira celeritate peruasit. Quòd si Dominus me propitius adiuuare dignabitur, quandoquè breui sermone explicare tentabo, quæ verè sanctus, triumphator egregius etiamnum efficit.

Et à Maioribus quidem nostris iam olim locus, vbi hæc sunt, Nauis dictus est ob nauium stationem: quod mihi non sine quodam futurorum præfagio factum videtur. Huic enim nostræ nauis qui adherent, per huius seculi procellosum transeunt mare, & ad patriam claritatis æternæ, iam omnibus malis imminentes tum visibilibus, tum inuisibilibus malorum procellas: ad quem liceat turò confugere, & euadere seculi fluctus & tempestates. Ibi per intercessionem beati patris nostri æternus & inuisibilis medicus gratis confert malè habentibus medelam: & exules atque naufragi ad patriam reducuntur. Verùm cæteris interim prætermisissis, de quibus aliàs me dicturum supra testatus sum, pauca hîc de lampade ad viri Dei sepulcrum pendente, referam: Ferrus ea semel à ministris oleo impleta, ad eò postea sancto redundasse liquore, vt iugiter inde se effundat, eiusque vnctione plerosque varijs liberatos esse ægritudinibus.

Contigit etiam quandoquè vespertino tempore, quod sine admiratione neque dici, neque audiri potest, vt Clero in ecclesia diuinæ laudis cantica depromente, subitus quidam tanquam fulminis ictus, lampadis ellychnium percutiens, cunctis cernentibus miro quodam modo illud accenderet: nec vnquam deinceps lumen illud extinctum est, quandiu fomenta ministrorum opera adhibentur. Huc usquè, etsi nequaquam prodiginitate, de clarissimi viri rebus gestis dixisse in præsentiam sufficiat. Nos iam intra silentij portum recipere, & introrsus ad conscientiam redire maturamus: & quia virum sanctum ob vitæ excellentiam imitari non possumus, vt nobis apud Deum patronus esse velit, obnixè precamur: vt cuius natalitia celebramus, eius quoquè meritis adiuuemur, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnat Deus per infinita secula, Amen.

VITA S. LEOBARDI, RECLUSI IN MAIORI
MONASTERIO PROPE TVRONES, AVTHORE GRE-
gorio Turonensi Episcopo, lib. de vitis Patrum,
Cap. vltimo.

IANVAR. 18.

Genus Leo-
bardi.Adhibetur
litteris dis-
scendis.

Ephes. 6.

Ceclesia fidelis ædificatur, quotiescunquè Sanctorum gesta deuotissimè replicantur: & licet teneat maximum gaudium, quòd hi, qui ab initio ætatis religiosam vitam duxerunt, peruenire meruerunt ad perfectionis portum: tamen & de his, Domino iubente, lætatur, qui conuersi à seculo, opus inchoatum valuerunt perducere, diuina opitulante misericordia, ad effectum. Igitur beatissimus Leobardus Aruernici territorij indigena fuit, genere quidem non senatorio, ingenio tamen: qui ab initio Deum in pectore tenens, cum non floreret natalibus gloriosis, meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad scholam missus, quempiam de psalmis memoriæ commendauit, & nesciens se clericum esse futurum, iam ad Dominicum parabatur innocens ministerium. Sed cum ad legitimam peruenisset ætatem, cogentibus iuxta consuetudinem humanam parentibus, vt arrham puellæ, quasi vxorem accepturus, daret, impellitur. Illo verò respiciente, ait pater: Cur, dulcissime fili, voluntatem paternam respicis, nec te iungere vis connubio, vt semen excites nostro de genere, seculis sequentibus profuturum? Casso enim labore exercemur ad operandum, si possessor deerit ad fruendum. Quare implemus domus opibus, si de genere nostro non processerit, qui vtatur? Quid mancipia dato precio nostris ditioribus subiugamus, si rursùm alienis debent dominationibus subiacerè? Obedire filios debere voci parentum, scripturæ testantur diuinæ: sed tu cum inobediens esse parentibus probaris, vide nè te celestibus eruere nequeas ab offensis. Hæc pater loquens, facile tali etatula peruasit, voluntati suæ non contraire. Deniquè dato sponse annulo, porrigit osculum, præbet calcementum, celebrat sponfalium diem festum.

Intercæ